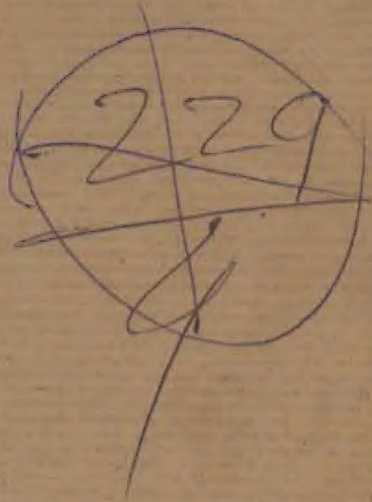

- భారతి ప్రశంస. వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు. (KAUITA) 3
- శంకర విద్వత్పూరితాచార్యుల వాలప్రేక్షయగారు. (KAUITA) 5
- కడుపు చివు. వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు. (KAUITA) 8
- బెల్లము కంగ్రెసు. (UYASAMU) 15.
- లక్ష్మణగ్రంథ విశేషములు. జిజ్ఞాసే దుష్పరిపేక్షకరమగిగారు (UYASAMU)
- వేదవికాలపు సోదమ. మల్లాది సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారు (KAUITA) 17
- స్వప్నగత పోలుగానము. (KAUITA) 26
- రుక్మిణీ పరిచయము-కూరి మంచి ఆత్మకవి. 17
- ఇవికి పాటి పెదరామ సోమయాజులగారు. UYASAMU. 26
- లేచిన. ఉమర్ ఇలిసాగారు. (KAUITA) 27
- దశవంశాయము- ఆంధ్రులు. ఆ.రంగస్వామి సరస్వతిగారు. జి.వి. (UYASAMU) 33
- అక్షి- ఇవికి పాటి రామ సోమయాజులగారు జి.వి. (KATHA) 41
- మరియి-కౌతి. సంతా దీక్షితులుగారు. సాహిత్య సమితి. (KATHA) 50
- కెజ్జిన నాగిమ- వైద్యరాజు దంట్ల సుబ్బావణ్ణానిగారు. (KAUITA) 51
- సుశీలా శూపములు. పారనంది శరణునిగారు. యమ్. పి.ఎస్.వి. (KATHA) 63
- పురాణ ప్రకృతి తరంగిణి. శ్రీవేంకటేశ్వర ఆశ్రమము. (KAUITA) 66
- ద్రౌపది. ఆమతి పులగూరు అక్షి సరస మాయగారు. (KATHA) 68
- పాపరాజుకవి ప్రశంస. గున్నేపల్లి కృష్ణుని వింగమగారు (KAUITA) 71
- పాపరాజుకే సోమనాథుని గురు ప్రశంస. వేదవాలపేక్షకరమగిగారు (UYASAMU) 74
- సమయభిప్రాయము. పద్మనాభమ సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారు. (KAUITA) 76
- వాయువారాపద్ధతి. కామూరు అక్షి సరస మాయగారు. (UYASAMU) 87
- తిరునానము - (KATHA) 92
- మూర్తాద్వైతము- దుర్గ మహాంతి సతారా మ కర్తగారు. (KAUITA) 93
- గానము - కాశీ నాథుని ప్రైతవమూర్తిగారు (UYASAMU) 101
- రిసూతాపము - మంత వేంకటేశ్వర శాస్త్రిగారు (KAUITA) 103
- నాచకములు - జనమంచి కృష్ణాది కర్తగారు. (UYASAMU) 105
- శుక్వరప్రసన్నత - బి. శివశంకర పిళ్ళేగారు. (KAUITA) 118
- ప్రాచీనాంధ్రుల వ్యవహారములు. ఎలమూరి వేంకటరావుగారు (UYASAMU) 121
- 'వేదప్రేక్ష' మహాత్ముని సుబ్బాచితములు. ఆదిపూరి సోమనాథ రావుగారు (KAUITA) 126
- వైదికము దేశపు లక్షణము- ఇలా పూరి రామ సోమయాజులగారు (UYASAMU) 126
- గ్రాంథిక వానవహారిక గానాది వాదతారావల్లి. (KAUITA) 126
- ఆధునిక వేంకట సూర్యప్రసాదరావు వారంగారు. (UYASAMU)

✓
vol 2 — 1925

1068
—
4

$$\frac{1068}{4}$$

~~341~~
~~24~~

~~229~~
~~4~~

229
4

Vol II.

Parts 1-6

1068
4

భారతి

అమృతాంజనము

దమ్మను తగ్గించును

పడిశముల పోగొట్టును

వారములకు నజ్జయుగము

తలనొప్పుల మాన్పును

బాములకు రామబాణము

నకలనొప్పులకు సందేవిని

ప్రతియింట నుండేనగినది

వెల అణాలు 10 మాత్రమే

అమృతాంజనం డిప్లో, బొంబాయి లేటి మద్రాసు

భారతి

సచిత్రమాసపత్రిక

... ౧౯౪౮
౧౯౪౯-౧౯౫౦

ప్రతిచాంద్రమాసాదిని ప్రచురించబడును

సచిత్రమాసపత్రిక-ప్రతిసంచికయందును ౩, 4 రంగులపటములు కలిగి ఇతరచిత్రపటములతో ప్రమేరింపబడును. వాఙ్మయము, చిత్రకళలు, గానము, కథలు, వాఙ్మయములు మున్నగు అనేక విషయములలో ప్రతిమాసమునను 200 పుటలు కలిగియుండును.

సంవత్సర చొక్కా రూ ౩-0-0 అర్థసంవత్సరము రూ ౩-0-0 విడిపత్రిక రూ 0-10-0

ప్రస్తుతము పోస్టలు రూల్సు ప్రకారము. 0.2-0 రిజిస్టరుచార్జి, 0.8-0 తపాలుచార్జి అధిక మగుచున్నది. మీరే సొమ్ము మాకు ముందుగ మణియార్దరుపంపిన ఈజిప్టు తెగ్గను. ఓ. పీ. లు పంపినచో ఒక్కొక్కప్పుడు ఆలస్యముగ చేర్చుటయు పత్రికలు పంపుట ఆలస్య మగుటయు సంభవించును.

ప్రకటన ధరలు:—ఒక నెలకుమాత్రము సాధారణపుట 1-కి రూ 25. 6 నెలకు అంతకుపైను పుట 1-కి రూ 20. వ్యాపకములకు మధ్యపుట 1-కి రూ 30. ఇతరవివరములకు వ్రాసిన తెలుపబడును.

మేనేజరు, భారతి, తపాలవెట్టె నెంబరు 212 మద్రాసు.

భారతీ ప్రశంస

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు

భారతిపుట్టి యిప్పటికి

వత్సరమయ్యెను దెల్లవారి ధీ

సారముచీకలక బలుకు

కాడలఁ జిత్తరు వ్రాసరికులక

నేరిమి పోకడక గలిగి

నెన్నెలఁ బెంపొడవెక మనోహరా

కారము మోతె నింకఁ

గలకాలము నిట్లభివృద్ధిఁ జెందుకక.

ఉ. అల్పపు పెత్తులెత్తఁ దెపు

డందినదెల్లను గుండనంబుగాఁ

జల్పును మాతృదేశహిత

సత్కృతులందును ముందు నిల్పు నీ

పుల్పరమార్థబుద్ధి సజ్జనుక

మొజుమెప్పులఁబోడు సిద్ధసం

కల్పుడు భారతీవతి య

గుండ గుఱాఘృదయంబు లందుకక.

1068
4

శంకర దివ్యమూర్తి

కొడిదన బాలకృష్ణయ్య గారు

పాటలుగారుమనుషు ఫాలదేశంబున
బూతిరేకలు మూఁటిఁ బోల్పరాక
బొమల మధ్యమునందుఁ బాలుపొందు తిలకంబు
చిచ్చుకను నేర్చి చెప్పరాక
కుదురుగా మెడ వ్రేలు రుదురాక పేరులు
పాపదండలు నేరు పరుచరాక
సంజకెంజాయలఁ జల్లఁ గప్పినశాటి
పులితోలు వివరించి పలుకరాక
గీ. వటలు మైచాయయును, మిన్ను వాకకాంతి
చందురునివెల్లు వివరణ పలుకరాక
జటి యనంగను, నెంచ ధూర్జటియనంగ
భవ్యమై పోల్చె, శంకరు దివ్యమూర్తి.

కడుపుతీపు

పేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారు

(మా పటివేళ)

1064

ద్యోగకార్యములు సూచుకొనుచు గుర్చిపై నిలుజేడు గూరచుండె
వెంటను బిడ్డలు సందడింప, జెంత దాంబూలమిచ్చుచు గాంతయుండె.

సున్నానసాభాగ్య మాటలాడు, చిటుతనిసుగుల మురిపముల్ చిత్తమునకు
తన్నతగూర్చ నా సుదలి విభుని, మాటపైమాటముచ్చట మరగుటయును.

టపాబండ్రాతు జాబుల గొనివచ్చెను. వానిలో నుద్యోగప్రసక్తములను
డుకుదినములు గాన యాత్రముతో నాతఁ డారసెను. అం దొకటి యాత
గ్యత నుగ్గడించుటతో నిమిశ క్షణమువెంపును, మద్రపురమునకు మార్పును,
నుండెను.

చ్చజీతము పైవారి మెచ్చుకోలు, కొంత సంతోషమును మునుగొలిపె గాని
భిముగూర్చు నచ్చోటువెడలమార్పు,టరయ నాతనిమెద దిగుల్ నెఱయజొచ్చె.
నిల్లాలి కాతఁడు చదివించెప్పై, దప్పకొనరానిదనియను దానిఁ దెలిపె,
క విచారంబు రేగ శోక, ముద్రితాస్వయై యాసాధ్య ముదలకించె.

మక్కువే యవును తన్నపురంబు వ్యయంబు పైపయిం
లాభమేమి? యిహమా పరమా యెదో నాకు గాకుళ
సన్నిధిం బడయఁజేయుడు వేడెడ; నెల్ల వెంట సా
హా మోపురంబు విడి యావలఁబోవగఁ జాలనయ్యెడ.

మక్కువే సరియె, చెన్నపురంబుననున్న తేమము
మల్పమానని వచింతు రెఱుంగుదురేకదా! సుఖా
ము సంకటస్థల నివాసము కృత్రిమవస్తుభోజనం
పైతుమొకడ యెట నిది త్రిష్వకోనంగఁ జూడుడి!

టయు.

ముమీద మార్చిరి యెదో వదియె, వేతనము హెచ్చుచేసిరి వెల్లితీట
; నిక నీవో వంటింటివార్తలేవో, కలుదువు నిర్వహింపగఁ జాల్కగాదు.

గీ. నాకు సీకంటె హెచ్చు చీకాకు గలదు, పని యధిక మింకఁ బయిని రాఁబడి
చెన్న పురమందు నుద్యోగ మెన్న దంపి, నమ్మకును బాక్కినదె కూలి య
వ. మఱియు.

సీ. అవగాహనసానమా ! అబ్బెనని ముక్కు, మూసికోవలెఁ గూపమునది
కమ్మనికూరలా ! కలవని తలయూడ, వలెఁ దిర్వలిక్కేఁగిపాలము నరసి
చల్లనిగాలియా ! చాలుఁ బొమ్మని తల్పు, గడవేయవలె దొడ్డికంపు సో
ఆరోగ్యమా ! తక్కువా యేమి యనిపొంగి, పొరలఁగావలెను డాక్టరులు

గీ. భాగ్యభాగ్యాభిలాష మభ్యధికపఱిచి, తదుపభోగోపపత్తి దుర్బలతచే న
వస్థఁగూర్చు సామాన్యగృహస్థునకును, జెన్న పురము కాపుర మెట్లు చే

సీ. చేకూరునో లేదో శ్రీకాకుళేశ్వర, స్వామిదర్శనమహాత్మవము మరల
లభియించునోలేదో యథయ సోమేశ్వర, తే త్ర యాత్ర భాగ్యసిద్ధి మ
దొరకునోలేదో మధురవర్తనముగల్గు, తెల్లుగేస్తుల చెల్వితీరు మరల
కలుగునోలేదో సుఖశ్రీదమైసకృష్ణోపకంఠోద్యోగయుక్తి మరల

గీ. సంఘటిల్లునోలేదో ప్రశస్తవస్తుభరిత మగు నాంద్రభూమి కాపురము ప
నెవ్వ డెదివచ్చునో యెవ్వఁడెఱుఁగు నిపుడు, తిరుగ దొకమాత్ర దక్షిణ

వ. తినుటయు నా యవిద వల్లభుని పలుకుబాడ నిట్లు వాపోయెను.

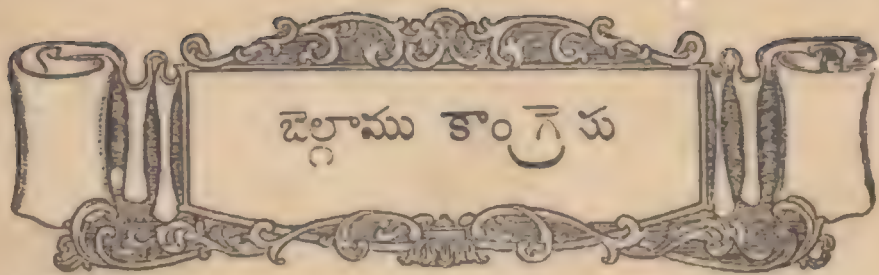
సీ. ఎన్నఁడు చూతునో యింకొక్కమాటెను, దివ్య కృష్ణాస్త్రవంతీస్త్రవాహ
మెన్నఁడు నోతునో యింకొక్కమాటెను, శ్రావణ శుక్రవారవ్రతంబు
ఎన్నఁడు విందునో యింకొక్కమాటెను, తేటతేనియయాట తెలుఁగుమ
ఎన్నఁడు తిందునో యింకొక్కమాటెను, వాయూర లంకపంకాయకూర

గీ. ఇంక నెన్నఁడు వత్తునో యీ గృహమున, కీపురము కాపురము సరియే
నాకులమ్మయ్య మనసు శ్రీకాకులమ్మ, విడిచి దక్షిణదేశంబు వెడలుట

ఉ. ప్రాణెను సూర్యరశ్మి చొరఁబాఱఁగ నీయక యల్లిబిల్లిగా
నాకులచాటునం గనుల కందఁగనియక చిట్లపొట్ల నా

ప్రేక్షనఁ గాచుచుండె; నెడత్రవ్వపు మవ్వపుఁగాయ; లిప్పు డీ
కాకరపాదు వీడి కడఁగా నడఁ నడుగాడ దయ్యయో !

గీ. పయరకూరవేచి పచ్చిమిరెప పండ్ల, నుక్కలించి పోసి యూరనిచ్చి
కొంతగొంత పొగిపి కొను గోఁగుబచ్చడి, చవికి నింక నోరు చివికి తీరు.

జెల్లాము కాంగ్రెసు

జెల్లాము కాంగ్రెసు జరిగినది 2500 మంది
గుల ఎత్తుగల దక్షిణ పీఠభూమియందు
జెల్లాము జిల్లాలోని మొదట గల
కొత్తపల్లి గ్రామము. జెల్లాము పరిపాలనమును
పట్టణమునకు మార్చుటకు వారు ప్రయత్నిం
చుచు భూమిని పొందెను. దేవుడును వి.
జెల్లాములోనుండి దొరికిన వాటికొకటి
సో కాదంటు లీమండలమును పాలించిన
వారు వెలుపుచున్నది. వాటికొకటి 500-700
మంది పాలించెడి. దేశములోని 1250 మంది
ప్రజలు కూటమును గోవా కాదంటులును
దేశములోని వారు ముందు వెలుపుచున్నది.
జెల్లామును ముందుగా, మహమ్మదీ
సాళు, విజయనగరరాజులు, మహారాష్ట్రులు,
బ్రిటీష్ ముఖములు, వారు ముఖములు, ఆంగ్లేయు
లను పాలించుచు పాలించుచుండి. జెల్లాము
ప్రజల ప్రాముఖ్యములు) పుష్కలమును విస్తృతము
యైనది గలదైనది కేంద్రమునందు గలది. దేశము
ప్రజాస్వామ్యముగ నున్నది. మామిడిపన
కొట్టలు, గులాబీ పుష్పవాడకలు, వాటిపన
కొట్టలు, పుష్పవాడకలు, వాటిపన
కొట్టలు జెల్లామును శోధించు గులాబీపనము
ప్రజలను శోధించు గులాబీపనము ప్రజలను
శోధించు జెల్లాము తిరిగి కోలుకొని ప్రజలను
320 ప్రజలను గలదియున్నది. దేశము

జెల్లాము కాంగ్రెసు జరిగినది 2500 మంది
గుల ఎత్తుగల దక్షిణ పీఠభూమియందు
జెల్లాము జిల్లాలోని మొదట గల
కొత్తపల్లి గ్రామము. జెల్లాము పరిపాలనమును
పట్టణమునకు మార్చుటకు వారు ప్రయత్నిం
చుచు భూమిని పొందెను. దేవుడును వి.
జెల్లాములోనుండి దొరికిన వాటికొకటి
సో కాదంటు లీమండలమును పాలించిన
వారు వెలుపుచున్నది. వాటికొకటి 500-700
మంది పాలించెడి. దేశములోని 1250 మంది
ప్రజలు కూటమును గోవా కాదంటులును
దేశములోని వారు ముందు వెలుపుచున్నది.
జెల్లామును ముందుగా, మహమ్మదీ
సాళు, విజయనగరరాజులు, మహారాష్ట్రులు,
బ్రిటీష్ ముఖములు, వారు ముఖములు, ఆంగ్లేయు
లను పాలించుచు పాలించుచుండి. జెల్లాము
ప్రజల ప్రాముఖ్యములు) పుష్కలమును విస్తృతము
యైనది గలదైనది కేంద్రమునందు గలది. దేశము
ప్రజాస్వామ్యముగ నున్నది. మామిడిపన
కొట్టలు, గులాబీ పుష్పవాడకలు, వాటిపన
కొట్టలు, పుష్పవాడకలు, వాటిపన
కొట్టలు జెల్లామును శోధించు గులాబీపనము
ప్రజలను శోధించు గులాబీపనము ప్రజలను
శోధించు జెల్లాము తిరిగి కోలుకొని ప్రజలను
320 ప్రజలను గలదియున్నది. దేశము

1065
14

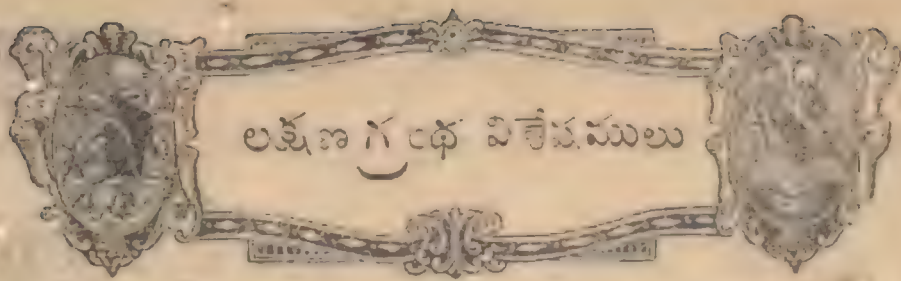
మహాత్మా గాంధీ

29 వ శతాబ్దమున భారతదేశమున జన్మించిన

శ్రీయుతి గంగాధర బాలకృష్ణ దత్తవారిజ

3-వ అధ్యాయము బాలకృష్ణ దత్తవారిజ, తల్లియే

విద్యార్థి, విద్యార్థిణి కేవలం చదువ వాళ్ళి గారు

(1) బాలవ్యాకరణము

మన దేశములో నివృత్తికి కలుపడియున్న గ్రామ ప్రవాళకరణములలో బాల వ్యాకరణము ప్రకారికవిషయమున ఉత్తమస్థానము నలంకరించుచున్నది యవతనము దెలిపి విషయమే. ఈ వ్యాకరణమునకు సుప్రసిద్ధ ప్రకారిక యను బోక వ్యాఖ్య ఇయలుచున్నది. ఆ వ్యాఖ్యను విమర్శించుచు మామహావ్యాలకు శ్రీశైల విద్యోతాచార్యులుకావచ్చి లభించి పెన్ను వ్యాఖ్యలను జరిపివ్రాసినలోఁ బ్రచురించుచున్నారు. ఇతను బ్రచురింపచున్నాడు. ఇట్లు ప్రోహమును బంధించినాచరణీయముగను నీవ్యాకరణమును రచించిన శ్రీ పంచమ విద్యయనారిగాదు మన మాంధ్రులవృద్ధుల కంఠియుఁ బాఠ్యులను పఠియు నూచి నేనిపుడు ప్రాధికా విద్వంసంపఁ జరిలేరు ఈ సూరిగారి పరిధియు సాకల్యముగఁ బరిష్కరింపఁ నీ పరిశ్రమకావచ్చు యవతనమున కేవలం నిపుడు పఠింపఁ బరిపూర్ణముగా నీవ్యాకరణమునకు సమర్థమునకు పంపియింపఁ బోక వివాదము ప్రసక్తమున్నది. శిష్ట కృష్ణముగా శిక్షాస్థుల వానికిని సూరిగారికిని వివాదవిషయమున సేవఁ జేయక పాపము జరిగినయు, నందు వారికిఁ శిష్టము ద్వేష భావము కలుగింపఁగలయు, నాంధ్రమున వివాదము గాని రచించి పాఠకారికావారికిఁ ప్రసిద్ధి కేసుండునలయు నను ముఁగతో సూరిగా కల్పించి వాంఠింపఁగించి బాల వ్యాకరణమునకు శిక్షోఁ బ్రసక్తించినయు, నీ కారికా పరి యొప్పటికిఁ బ్రచురింపఁపెను. అంతయు పంపియించునది సూరిగారు బాలవ్యాకరణానికిలోఁ దాము సంస్కృతభాషతో మాత్రగ్రంథ విశేష కావించెను.

అంతటి ప్రాధికారము నీ వ్యాకరణమునకు నున్నది నీవ్యాకరణమును సూక్రతి యొక కొంతఁ దెలిసింది యా ఘటించిరి" అని ప్రాచీనాచార్యుల గాన నియ్యది యాంధ్రకరణమాత్రమే కాని స్వలిఖిత గ్రంథము గాననియుఁ గొందఱు పండితులు తలందుచున్నారు. ఇట్లు గాక నీరిపుడు జరిగిన వివాద సందర్భమున కావచ్చునగానే సూరిగారి బాలవ్యాకరణమును జూచి చానికఁ దగిన ప్రసిద్ధిలేకుండఁ జేయవలయునని తలంచి చానిని గారికాయాపమున సంస్కృతీకరించినయు, నదికొనినా వా.ప్రగ్రంథములను సంస్కృతీకరించుచుండె నవచ్చునగల మన వా.ప్రీకరించుట హెచ్చుగా నున్నందునఁ గారికానియే బాల గ్రంథమనియు బాలవ్యాకరణ మాంధ్రకరణమాత్రమే నునకు పంపియింపఁ నీశ్వరము నను తలపెట్టినో అంతయును గ్రహించియున్నది మున్నది మనముగలదియు మనకింకొందఱుచరితులు ముఁగించుచున్నాడు. ఇట్టి యేగా బాలపై వాదాధిపతి నుచుం బాలగ్రంథములను గాని విమర్శించినగాని పరి వ్యాఖ్యనామ విమర్శించుటకు నలనుచును. కాని వ్యాఖ్యనామ విమర్శించుటకు వివాదము జరిగియుం దెలిసింది యందులకు ముఖ్యకారణము. పాపమునీ యధాన్యతనా కారా యని కేక్కుమంది సంకయించుచున్నాడు. కాని వానినికని వివాదము జరుగించు వ్యాధి కావచ్చును. ముఁగించి కావచ్చుల విమర్శనకాక బ్రాహ్మణారి యంద కృష్ణమునకు విమర్శించి పరి విమర్శించ బాల వ్యాకరణమునలపనే కేయిచ్చుది.

సూరిగారు సీదాంధికామునిని సాధానముగ నను ముఁగించి నవచ్చునది కావచ్చునది సూరిగారు

పుష్కరమౌళమునై యిట్లుండెను. అప్పుడతనిని బుర్రువీరియొ
ద్దెంచుచు (7) అప్పుడు అతనినికాదెను బ్రాహ్మణులగణా.

చ. అప్పుడును కన్యకుని మరకతలమును మోక్షినికొనికొని
మొదలుమొదలుయెల్ల పరిమలించెన్నెన మొదలు
నలినకలమును భూమిగతివర్తికలమును పరిమలించె
అలమట గర్వివట్టు కనుపట్టె వసుంధర నేత్రపద్మము.

ఉ. అప్పుడా భూమివసుంధరమొదలై కను నలమొ
తెచ్చె నరా లవలె యమలములకులకు నెడలొచ్చెనాత్రికా
బాలమువ్రాచి భూమియను బాలకలము మొదలగుగా
పుష్కరకాంతి పుష్కరమును పరిమలించె మోక్షినికొని.

ఁ. పుష్కరమౌళమునై కన్యకునికొనికొని భూమియను
బాలమొదలై మొదలుమొదలుయెల్ల పరిమలించెన్నెన మొదలు
నలినకలమును భూమిగతివర్తికలమును పరిమలించె
అలమట గర్వివట్టు కనుపట్టె వసుంధర నేత్రపద్మము.

చ. పుష్కరమౌళమునై కన్యకునికొనికొని భూమియను
బాలమొదలై మొదలుమొదలుయెల్ల పరిమలించెన్నెన మొదలు
నలినకలమును భూమిగతివర్తికలమును పరిమలించె
అలమట గర్వివట్టు కనుపట్టె వసుంధర నేత్రపద్మము.

ఉ. పుష్కరమౌళమునై కన్యకునికొనికొని భూమియను
బాలమొదలై మొదలుమొదలుయెల్ల పరిమలించెన్నెన మొదలు
నలినకలమును భూమిగతివర్తికలమును పరిమలించె
అలమట గర్వివట్టు కనుపట్టె వసుంధర నేత్రపద్మము.

కీ. అప్పుడతనిని బుర్రువీరియొద్దెంచుచు (7) అప్పుడు అతనినికాదెను బ్రాహ్మణులగణా.
పుష్కరమౌళమునై యిట్లుండెను. అప్పుడతనిని బుర్రువీరియొద్దెంచుచు (7) అప్పుడు అతనినికాదెను బ్రాహ్మణులగణా.
పుష్కరమౌళమునై యిట్లుండెను. అప్పుడతనిని బుర్రువీరియొద్దెంచుచు (7) అప్పుడు అతనినికాదెను బ్రాహ్మణులగణా.

$$\frac{1}{\sqrt{\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} f(x) e^{-x^2} dx = \frac{1}{\sqrt{\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} f(x) e^{-x^2} dx$$

తా. తనమును దూరమున; ముందు-వెనుక-పక్క

... 2 1/2 ...

$\frac{1}{n} \sum_{j=1}^n y_j = \bar{y}$

[Faint handwritten text at the bottom of the page]

[illegible][illegible]

...the

$$f_1 = 100; \quad f_2 = 1000; \quad f_3 = 10000; \quad f_4 = 100000; \quad f_5 = 1000000$$

and $\frac{1}{2} \log 2$ is the constant X , $\log 2$ is the constant \overline{X} .

[Faint handwritten text at the bottom of the page]

... ..

[Faint handwritten text at the bottom of the page]

[illegible]

三、四、五、六、七、八、九、十、十一、十二、十三、十四、十五、十六、十七、十八、十九、二十、二十一、二十二、二十三、二十四、二十五、二十六、二十七、二十八、二十九、三十、三十一、三十二、三十三、三十四、三十五、三十六、三十七、三十八、三十九、四十、四十一、四十二、四十三、四十四、四十五、四十六、四十七、四十八、四十九、五十、五十一、五十二、五十三、五十四、五十五、五十六、五十七、五十八、五十九、六十、六十一、六十二、六十三、六十四、六十五、六十六、六十七、六十八、六十九、七十、七十一、七十二、七十三、七十四、七十五、七十六、七十七、七十八、七十九、八十、八十一、八十二、八十三、八十四、八十五、八十六、八十七、八十八、八十九、九十、九十一、九十二、九十三、九十四、九十五、九十六、九十七、九十八、九十九、一百。

• ४० •

1875 1876 1877 1878 1879 1880 1881 1882 1883 1884 1885 1886 1887 1888 1889 1890 1891 1892 1893 1894 1895 1896 1897 1898 1899 1900 1901 1902 1903 1904 1905 1906 1907 1908 1909 1910 1911 1912 1913 1914 1915 1916 1917 1918 1919 1920 1921 1922 1923 1924 1925 1926 1927 1928 1929 1930 1931 1932 1933 1934 1935 1936 1937 1938 1939 1940 1941 1942 1943 1944 1945 1946 1947 1948 1949 1950 1951 1952 1953 1954 1955 1956 1957 1958 1959 1960 1961 1962 1963 1964 1965 1966 1967 1968 1969 1970 1971 1972 1973 1974 1975 1976 1977 1978 1979 1980 1981 1982 1983 1984 1985 1986 1987 1988 1989 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 2530 2531 2532 2533 2534 2535 2536 2537 2538 2539 2540 2541 2542 2543 2544 2545 2546 2547 2548 2549 2550 2551 2552 2553 2554 2555 2556 2557 2558 2559 2560 2561 2562 2563 2564 2565 2566 2567 2568 2569 2570 2571 2572 2573 2574 2575 2576 2577 2578 2579 2580 2581 2582 2583 2584 2585 2586 2587 2588 2589 2590 2591 2592 2593 2594 2595 2596 2597 2598 2599 2600 2601 2602 2603 2604 2605 2606 2607 2608 2609 2610 2611 2612 2613 2614 2615 2616 2617 2618 2619 2620 2621 2622 2623 2624 2625 2626 2627 2628 2629 2630 2631 2632 2633 2634 2635 2636 2637 2638 2639 2640 2641 2642 2643 2644 2645 2646 2647 2648 2649 2650 2651 2652 2653 2654 2655 2656 2657 2658 2659 2660 2661 2662 2663 2664 2665 2666 2667 2668 2669 2670 2671 2672 2673 2674 2675 2676 2677 2678 2679 2680 2681 2682 2683 2684 2685 2686 2687 2688 2689 2690 2691 2692 2693

మనము గాన - పాట, గానమున మనము గానమున

1850

అందుచేత భారతదేశమునకు వేరుకాదు.

శ్రీ సత్యనాథ స్వామి వారి కిది, 2001 ఏప్రిల్ నుండి 2002 ఏప్రిల్ వరకు

సమస్తమును పరమేశ్వరుని పాదములకు సమర్పించుకొనుట.

... 1980 ...

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

... (faint text) ...

9

9

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

రుక్మిణీ పరిణయము - కూచిపూడి తిరుకవి

పాముకానిది మన దేవుని ప్రభుత్వము గాదు

పరమేశ్వరశాస్త్రి వ్రాసినది. ౧౯౧౭ సంవత్సరమున
 ప్రభుత్వపుటలో ప్రచురించి తిమ్మవామేశ్వర్
 జొరకడు పుచ్చెస్మిడు. భాషానేపథ్యం దీనిని నేలము
 నూతనమార్గ ములందీచి నీలానుందరీపరిణయము మన్న
 ను నచ్చలెనునగ్రంథములను రచించినవాడు. తనది
 కృతగ్రంథములలోకల్ల పర్వతకు సారసగ్రహము
 నొకటకుగ్రంథమున, నచ్చలెనున రామాయణము
 జీయ, ముఖ్యమునవి. గ్రంథప్రాకీర్తన మెటులు
 న్నను, బహుళగ్రంథనిర్మాణమే యొక మహావిలక్షణ
 మననీ, యాతిమ్మవామేశ్వరుడు మహావి యశవసిన
 వాడు. ఇత్యుక్తానికి సంబంధించిన వివిధవిషయములను
 బ్రహ్మశ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారు తమ
 యాంధ్రకవులచరిత్రలో పరిశ్రమగా వివరించినయ
 త్తారు. కాన వాయుప్రస్తుతాలేముల నిట విడిచి,
 యేరిత్కవికృత "రక్తిలేపరిణయము"నూర్చి వాడు
 జొరకడు యొకటి కెందు విషయములను నే నీగ్మాసమున
 జరింపబానుకొంటిని.

[illegible]

అంధ్రభోజాది విఖ్యాతిగన్న శ్రీకృష్ణరాయ
లకాలముననే మహాయాంధ్రభాషలో స్వతంత్ర ప్రబంధ
రచన ప్రారంభింపబడెను. ఈ కాలపు ప్రలు రచన
నామక శ్రీకృష్ణరాయ గారి నామమున, కావ్య
మహాభారతాది పురాణములనుండియో, రచితరసంస్కృత
గ్రంథములనుండియో స్వల్పముగా కృత గ్రహించి,
స్వతంత్ర ప్రబంధరచన చేయఁపొగిరి. ఈ కాలపు ప్రలు
నొకరని మామయగారివల్ల నది రసరాజశేఖరవరి
ప్రముఖ

క, చెప్పబడినదిగల రసము

చిట్టల నప్పప్ప చలిబరీ యన లేదా

యొప్పుడు చెప్పక యుండుటె

యొప్పునుమీ ముక ౨ యెంతయుచిత్తజ్ఞుఁ డొక్కఁ

అని యిట్లు కావ్యలక్షణములకు వివరించినను
వ్యాసముని ముఖ్యముగా నాచార్యులగు నాచార్యుల
పాండిత్యము గలవా రనుటకు వారికావ్యములే నివర్తన
ములు. ఈకాలములో బుట్టిన మహా, పద్యచరిత్రాది
ప్రబంధములే నాచార్యుల పాండిత్యముగ
ములుగ నెప్పులగుచున్నవి.

ఇట్లు ప్రపంచరచ ప్రారంభించుచున్నదనె.
 లక్షణేతిహాస కవులు మహాకావ్యలక్షణములను వివరిం
 పును లక్షణగ్రంథములను నెలకొల్పినారె. ఈ లక్షణ
 వేత్తలలో నొకడగు భట్టమూర్తి మహాకవి తన వరస
 గ్రూహారీయములో :

లే. ఇంత గాను ప్రభుదాని లేర్పరింతు

నయన సప్తా పకవిష్టనగ్ర సములు

గలగలము మహాకావ్యశిలమునకు
సలమిఁ దక్కుచుండును తెట్టివనిన.

క. ప్రరసింధునక ర్మింశః

సాక్షి చంద్రమధురతి పసుంగవిరహములే

దేశంఁ దేశకళానృపంశుక కార్య
జన విభవదానగాంధీర్మకాలి యనుమఁ
బూని తనకీర్తి జగమెల్లఁ బొగడ నగడె
వన్నెమీఱంగ కీమృకానివరుండు.

(రుక్మి. ఆ 1. ప 57)

సీ. స్వామియై విగమతిభూమియై గుర్రపురో
గామియై యభిజాతామి యుండ
హరియై హలహలాహరియై భవంశు
భూరియై ప్రసవాయుధారి యుండ
భూతియై శుశలసంధారియై భువని
రూపయై వాగ్వభూనేత యుండ
మిత్రుడై పంచువిత్తుడై విమలచా
రిత్రుడై నలినీకళిత్రుఁడుండఁ

సీ. దొలుకొలకెఁగొప్పవర్త్యుఁ లగ్గియొసంగి
యంటుగావించి పెల్ల నివాధయునతి
జనతిసూదామాసాహాయ్యమునకుఁ గాక
కానచా వారి నెవ్వారిఁ గవలవైరి.

(నను. ఆ 4. ప 86)

సీ అందమై శుభవిభామందమై వృత్తకుచ్ఛ
మై పుష్పమై లోచనమై మును
సారమై భూరినిస్తారమై మరకత
ద్యారమై యాచకాధార మును
బూరమై భువనవిఖ్యాతమై శక్తివో
శేరమై మధురపంగీత మును
దివ్యమై బహుతరద్రవ్యమై శరతపం
భావ్యమై శుశలసంసేవ్య మును
శుభదంభోజరాగినివృంధకాక
మంధజ్యంభితవిద్రుమ స్తంభవితత
బంధజన్యణి సుంభితాదంభజాల బా
లమై నెవ్వరినెఁగొల్పలనాను.

(రుక్మి. ఆ 1 ప 106)

సీ. కొమ్మచాతెరతో సులముఁ దైశానవద్వి
కతివద్రుమము కేకట్లఁబడియె
గోమతియధరంబుతో మున ల్పచంది
యనుచి లింబులము లునిపడియె

మృగశ్రేణిపెదవితో సాగకుఁ బూనఁ గడంగి
కెంపు నీరసకుఁ తెక్కించుకొనియె
నతిమోవితో నపస్థితులు చూపి శుగంధ
వికలబంధూః మూరికయె దిరిసి

సీ. దాయుపగడంబునకుఁ బగడంబు లింబ
మనకు లింబంబు మెఱయు కెంపునకుఁ కెంపు
బంధుశీవంబునకు చాన బంధుశీవ
మోర! యాకుంకరదవరదాంకుళంబు.

(నను. ఆ 2. ప 45)

సీ. జలజాక్షిపెదవితో సాటి నొంకయేమొ
నెఱిఁబింబులము మాధురిని బాసె
వికవాణియ్యరంబునకు నీకు గాకేమొ
తెలుసవాతెంతోడఁ దుల రాఁగలంగ కేమొ
పద్మరాగము శిలాప్రాయనయ్యె
బొలఁతి గదచ్చరంబునకు నోడుటకేమొ
బంధుశీవము నిర్గంధ మయ్యె
విమలమాధుర్యయు క్తమై విలున దెగక
దృఢశిలాప్రాయమును గోక గివ్వగంధ
బంధురంబయి శురుచిరప్రథల ననురు
దాని కెమ్మార్చి మయిని పూడెనబాది.

(రుక్మి ఆ 4 ప 98)

సీ. కివనీ నుల్మలి మోగి కేమల గివ్వెన్ వాగ్య
మయా, సుమనాబాంబక యాయమాల్మమణియావో
కృంపు పూబంతి యా, శుమనోజ్జలి యానుధా
నరనీ యాసాంసాందుదాల్చి యా, కొమయంత్రాసు
పురంధ యా చివరటాకుంబోడి నీకీతనన్.

(నను. ఆ 2. ప 52)

సీ. కాంతామణి నుల్మలి మోగి కేమల గివ్వెన్ వాగ్య
యా, రాకాదందనిభాస్య యారమణి యారాశీన
పత్రాక్షి యా, శ్రీకాశోపమిగల్గ యాచెలవ యా
శ్మి గాకనాదాక మా, శాస్త్రమృదంగ నీకుఁ దుల
లల్లార్ నేయు నింకటికిరా.

(రుక్మి. ఆ 4. ప 107)

సీ. అకనివామాంకమున రరి వావహించి
మోల నుడురాకా ముకురాకా గీలుకొలిపి

కామల సగంధపవన కోకిలమరాళ
 తీరసారంగముల వ్రాసి చేరి చెలులు.
 (మమ. ఆ రి. ప 169)

తే. కంఠరీతు సెట్ట రచియింది యందు వొక్క
 పోలనీయము మృగమునకును
 గుమకముని వ్రాసి వామభాగమున రచిసి
 నిలిపి ప్రవల దప్పలంబుల కిభించి.
 (మక్తి. ఆ రి. ప 61)

ఈమన్మథులూ విషయిగర్జన మాద్యంతమును
 గేలము వసుచక్రములోని మన్మథులూబాధ్యనము నను
 పరిందియే వ్రాయబడినది. రామరాజ భూషణుని
 లావణ్యమునకు మనస్థితి వివరింపబడినది. అది
 గర్జనమృదు. పయిండు భాగములు. మన్మథుల
 కిసకో నందు మనస్థితిగర్జన పద్యములన్న వసుచక్ర
 పద్మములే మనస్థితిగర్జన భావములుగనవచ్చును.
 పద్మములలోని మనస్థితి వివరింపబడినది. ఇది
 విజయవిలాసములోని యమస్మృతులను గూడ నొకటి
 కెందు మాత్రము చూపెద.

ii విజయవిలాసములోని యమస్మృతులు.

ఉ. పున్నమరేల దర్పరముపొందిన పో కిధారి చాక
 కి, చిన్నగతివో సుధారసము చింది పయిం దిను
 వాని నంతకుంజి న్నెల పన్నెల్లు నది నిక్కము
 గాదనిరేసి యాపదా, గ్వస్తేపసింపిమేడలకు రాలు
 నీయే మిల సౌగంధామకరే.
 (విజయవిలాసము. ఆ 1. ప 72)

ఉ. ఆనగరంపుద్రోసను దినాధిపుఁ జేందు వారికడ్డమై
 పూరికనున్న కోటగని పోవఁగ లేకయిరాటుపేనులం
 దా నలు దిడ్లుమాటివ నెల దగ్గముగాదని యుటిరేసి
 యా, భానుని ద్వావకాత్యుదేవి పల్కఁగఁ గారణ
 మేమి నిచ్చుటన్.
 (ఆ. క్తి. ఆ 1. ప 43)

నీ. మకరశేఖరఁగూర్చి మకరికాలకలు నీ
 చెక్కుల వ్రాయంగ మ్రొక్కకొంటిఁ
 నీన మాకరునిగూర్చి మమమూలేకలు నీ
 చేసెని దులుమంగ వేయకొంటి

గంధవాహమఁ గూర్చి గంధసారంబు
 వీనుబ్బలఁబూయంగఁగోతుకొంటి
 పృగలాంఛనునిగూర్చి మృగమవంబున నీకుఁ
 దిలకంబు దిద్దఁబ్రార్థించుకొంటి
 నిన్ను నరియించునప్పుడే యిన్ని నేయు
 వాడెనని మున్ను శృంగారవనములోగ,
 నలకెఁగి రోలుకోగదే కలికి యనుమ
 గేరి కలయించె నమ్ముద్దరారి నపుడు.
 (మమ. ఆ రి. ప 32)

నీ. ల.న నీయద సెట్టలపై నిలువఁగోరి
 రమ్మిమొగ్గులు నికంతరము నొస నీ
 తరళాక్షి నీనుధారము గ్రులఁగఁ గోరి
 రియ్యనిజంకిగలేకె లొడఁగి
 చెలువ నీలేకెనపులు గనుంగొన గోరి
 రమణ కర్పూరచారము లొడఁగి
 యెలనాగ నీముద్దుఁబలుకులు వినగోరి
 వధుగవాక్యములఁ బల్కులు నురించి
 పంచనము లేక యిష్టదైవంబు విల్లు
 పూజ గావించినాడె నీసాంధ్యఁగోరి
 జానకియంగఁ దగవంకఁ జలముమాని

 (మక్తి. ఆ రి. ప 117)

ఇట్టియమస్మృతుల నింకను నన్నియేనిం జూప
 వచ్చును

పూర్వకవికృత కావ్యములలోనములే మిట్టి యమ
 స్మృతులు చూపబడినవి. అట్టివి నీటి కింకరముల
 వల్లపాని పెద్దనామామృని “పూర్వకవిషమమధనము”
 లోని వర్ణనములను కథపట్టుటను, పిల్లలమట్టి పిన
 వికట్రునిశృంగార కావ్యమునను, శ్రీవాగమహాకవి
 కృత శృంగారవైషణ్యవహాకావ్యమునను నెక్కువగా
 గానబడుచున్నవి. అటులే వసుచక్రీత్రములోని వర్ణన
 ములకును వసుచక్రీత్రవర్ణనములపోలికలు గలవు. ఈయా
 గ్రంథముననెల, పూర్వపుల గ్రంథము లన్నిటిలోను
 నిట్టియమస్మృతులు గానబడుచునేయున్నవి. చూడఁ
 బాడ నీయనురణముగూడ నొక కవిసమయమువలె

కోమమన్ను. ఇట్లు పోవుత్తమును పువ్వుపూసములను వన్నె దచ్చియున్నారు.

అటులే మనరిమ్మగదియు నీ "రుక్మిణీపరిణయము"న వసుదత్తపర్యయము, ఇర్లవముల ననుకరించుట మొనరించుట గాదు. కానీ పువ్వుపూసములను వన్నె దచ్చియున్నారనుట, పువ్వుపూసమును, నా గంధర్వోచితవర్ణనావమత్కారమును నిం దెంతవేదనను గానబడుట లేదు. కవిత్వపట్టుత్వ సంపదలో రామరాజభూషణుననుమ, మనరిమ్మగదిని బాలయంతరమున్నది. పయన నువహరింపబడిన పర్వముల వరదినచో నీశుభయలంఘితాభోగణికినిగల తారతమ్యము స్పష్టమగును. మొత్తముమీద నీయగా నా కిసుమంతయు పద గానరాదేదు.

ఈ "రుక్మిణీపరిణయ" కథా భాగములయొక్క నోటిరెండు స్వల్పవిషయములలోవప్పు, యధానుత్పత్తి ముగనే నర్తింపబడినవి. ఇందు శృంగారరసము ప్రధానముగా కలది. ఇట్లు ముగిసిన కథాభాగములలోని గొంతభాగ మిండు విషయమైనది. రుక్మిణీపరిణయ నందరమున భిన్నవిషయముయొక్క రుక్మిణీ నోదార్ప గానుపాలించుటకు రత్నతోడ గావించినట్లు మూలములో తెప్పరికిన కథాభాగ మితివ్యాధిగ్రంథమున గానరాదు. మరియొక విషయము. మహాకావ్యలక్షణములలో నగవర్ణన మొకటియుండుననెను వియతు మున్నది గదా! కాన నావర్ణనముననుకూల నీవధలో తెల్లోయవకాశముం గల్గింపవలయున్నది. రుక్మిణీ సంజీవితోయతు భూసుశోత్తమును ద్వారక కేంద్ర సంసర్గములో మహావి కేంద్రావస్థమున కనకాశీమివలనది. ఈవర్ణన మెంతసరసముగ మున్నదో చిత్రింపుడు! ఆ భూసుగుం డట్లు ద్వారకావనంబున ద్వారక కేంద్రమార్గ చళిమన శోకచోరైవకాచలముం గాంచి నాడె! కావ్య దాహివృత్తి గమనము నావృత్తి గమనక్రియ తత్వాలను భిన్నాంగముల గొంప రీతినివృత్తిపరంబునం బడినది! ప్రభువృత్తి నాగ్నిము నావృత్తిముం కిట్లుగనావృత్తిముం బడినది! ఇట్లు వృత్తిలంఘనము నీయగా నావృత్తిములం గ్రహించ గోరినాడె! మాచితిర యీ కవిత్వంగవుని కల్పనాకాలము! ఈయంశములను రస

గ్రహణపాత్రములను జనువరులను మనోరంజనముగ వర్ణించువకవివార్తాభామచే నమగ్నము! చూడుడు.

క. కల్పనావృత్తి ముగిసినది. ఇంకను ముగిసినది. ఇట్లుగ్రహించ గోరినాడె! మాచితిర యీ కవిత్వంగవుని కల్పనాకాలము! చూడుడు.

(రుక్మి. ఆ 4. ప 27)

మహాకవివృత్తిగోచకావ్యభూషణుడగు నాగోపాలదేవుడు భక్తిపూర్వముగా సహర్షింప నీభిల్లాంగనాకుర కుంభములన్న ప్రశస్తిరమర కానుక మరియొక తెంపయినగదా! అనర్థివర్ణనాపూర్వమున నీవిషయ మొకటి గదియిం గ్రాతగా తేర్చి, రసాభాసముం గావించి నాడు. ఈ తెంపవిషయములలో దప్ప రక్తివకథా భాగములయొక్క నేపథ్యమునకూర్చును లేక సరిగా నిట పట్టరాదు.

కావ్యమునకు రసపోషకమే ముఖ్యము. ఈరసము శృంగారాదినామముల నవధింపబయి యొప్పున వున్నది. అందు శృంగారము స్వరసరాజనందై, కవుల పాటిటికల్పితమైన, కలయుచున్నది. అట్టి శృంగారరస గదా ఈప్రబంధమునకే ప్రధానరసము! అదియే రసాభాసమైన గో నిక నిం దేమిపారస్యముండును. శృంగార కావ్యములలో రత్నవర్ణనములను కవచుచాదివర్ణనలనురమేకాని, వాని నుచిరీరిని వర్ణించునో నా కావ్యములు సదయప్రాయ హృదయంగమములు గానే రవు. కావ్యము సౌమనస్యప్రధానము. కవి యెల్లప్పుడును నీసౌమనస్యముపైనే నీ రత్నవృష్టిమునుకొని, వాయు కానాయకుల స్వభావములను మనోవృత్తులను వారివారి మర్యాదను దగిలెనై, నీతిబాహ్యములు గాక, మన కల్లరిమను ననుసరణీయములై యుండునట్లు వర్ణింపవలయును. ఈవిచారహస్తముల నెఱిగి రచియింపబడిన కావ్యములే యుత్తరకావ్యము లనవలెను. సర్వవిజ్ఞాన కళాగమ గావున కావ్యమునాగ్ని సాగ్ని సామనాగ్నివదేశములును నను నిట్టి సత్కావ్యము లాకల్పంత స్థాయము. సమపాల స్వరసపోషకవి పన "కవివర్ణనసాయనము"లో సర్కవుల నిట్లు కీర్తింపబడుచున్నాడు.

జ. మనమును గొన్న నెవ్వగల మాన్వి ఘటించును కావ్య
 సమృద్ధం, బసవకు భామభంబున హితహితలోభ
 మొనరులింపుగా, గనుగొనుకంటె నర్దుతముగా
 నెఱిగించు కేంద్రమ-ర్థమర్థ, సుతనకు శిల్పనానికె
 సకారణబంధులు గారి సర్వపుర.

ఇట్టికావ్యములవలన గవిలిని నందుకీర్తింపబడిన
 వారికిని గూడ దిరంబు యశం బబ్బగలను.

పయిన వివరింపబడిన సత్కావ్యలక్షణము లీ“రు
 క్తిగోళనియము”న కెంతవరకు వాటింపఁ దెలిసే పరికి
 లింపము. ఇందు నాయకానుగియను దక్కిదీరమణి
 స్వరూపస్వభావాదులను గవి యొకతచ్చగ వర్ణించి
 వాడో చి వర్ణింపును! నీతిగాయకునిను, భక్తివర్ణిత
 మును నను నీవత్సలతాననీపావనావత్రి బుగనానానా
 ావల్ల వనునరణ్యమై యుండు నెనుగదా! ఇట్టియామె
 శ్రీకృష్ణనియందు బధానురాగియై, పెంపొలికేరింబున
 నమనంబున సిగ్గువిడచి, యోచింపసాగినదట !

(రుక్మి. ఆ 2. ప 76,77,78 చూడుడు.)

మానవులగు మానసికముల లక్షణ మిట్టిదియే
 కావోయి. ఎట్టివారికైన నెట్టి మనోభావము బుద్ధిం
 చునా; ఈమెకు కామోద్రేక మే ఘనముగా
 లభుగాని మానము ప్రకృష్టమే నీదు. శ్రీకృష్ణుని
 “జనకచారిత్రలోచితు”డనియే యీమె పరిచించిగాని

తను పరమపురుషు డను పవిత్రభావముతో గాదు.
 శాస్త్రాత్మకమున మానవులు నీవ్యభావమే స్వప్ర
 ముగా గానబడుచున్నది. రుక్మిణి విరహార్తింజెంది
 వ్రచ్చుంబునవలె, “నీలవసంత ప కాలంకౌ యెక ముఖము,
 పారిమహ్నానాగదయ్యును” విహంగింబుల విపలములు
 బలికినదట !

ఆహా! యేమి యీరని యాశ్చర్యంగారరసవిజృంభ
 యు! వివరహీనంబుగాని యీ శిష్యులకు పాఠానికే వర్ణిం
 చినాడు. ఉత్తమపాత్రములయందు నీచస్వభావమును
 గనుపరచిన యాకవిపుంగవుని మనమెంతని గొనియుండ
 గలము! ఈమెకు కేంద్రమయిన శృంగారభావమునామె
 గావించవలది, తుదకు శృంగారభావముం గావించి
 నాడు. శృంగారవిషయమున నీచి యున్నతిములకు
 భావములు గలవాడుగాను, రుక్మశృంగారమే రురూ

బునకు శృంగారభావమి యాకవి భావించుచున్నాడు.
 ఆగమమున విష్ణుస్వరూపములను వర్ణిసినస్వ
 భావమును గనుపరచిన మన శాశివ్యునికన్న నీచపాత్ర
 మలకు కలిగి నీచస్వభావమునే యంగముగా సాగదుగ
 వర్ణించిన శాకాంబుజయగ్రంథకర్తయను శేషమువేంకట
 పతియు, రుక్మశృంగారమున కవిరచిని నాయకును,
 నన్నెచో విల్లభములకే వర్ణనలయి వున్నది.

ఇది నీపాత్రమును భక్త్యాశ్రయించున బమ్మె
 పాత్రవాడున్న గుంజరమ్మయిగా వర్ణించినాడో చి
 వర్ణించెను. ఈమె వర్ణనమును, నీమెకు శ్రీకృష్ణునిపై
 గల ప్రేమాధికమమును నీతః సీమావధముగా వర్ణిం
 చక్కగలరనించినాడో పరికింపును.

నీ. వీరీరుగాములు కర్ణేంద్రియములు సోఁడ
 దేహతాపములు దీటిపోవుఁ
 నేనుభావకార విక్షింపఁ గన్నుల
 కభిలర్థలాభింబు గలుగుమందు
 నే నీవరగవేన శేషార్థు చేసిన
 భవజోన్నతాన్నియంబు బొందుగలము
 నేనీలసన్నామ శేషార్థు భక్తితోఁ
 గలఁచిన బంధసంకతులు వారము

లే. నట్టినియందు నాచిల్ల మనవరతము
 నచ్చియున్నది నీ నూన నానలేదు
 కరుణఁ జూడుము కంసారి! శుభిదారి!
 శ్రీయుతాకార మానసిదిత్తవార.

శ్రీకృష్ణుడు సర్వలోకారాధ్యుడను సర్వేశ్వరుం
 దునున్న శ్రీనివాసుడో నీమె పరిచించిగాని, వివరింపు
 నాచ్చిని రుక్మిణికి గావించు “మనవికే కేంద్ర లోచితు”
 డను నభిలాష చేగాడు. ఈమె ప్రేమ చాలపవిత్రమయి
 నది. తుచ్ఛములకు విషయవాంఛల కిటు చావులేక.
 ఈమె మనోభావములా పరమపావనముల; చర్యలా,
 సకలవారీలోకకర్మాగ్రాపాప్తికారణములు. ఇంద్రియ
 ముఖములకొరటగాక, తేమము భక్తిరసభరితమున మనం
 తో నీమె శ్రీకృష్ణుని పరిచి, శ్రీకృష్ణునిములం బా
 ముత్తం కెంజిగోరుచున్నది. ఈపాత్రవర్ణనమునకును,
 పయిన ముఖానుబంధము నుండివచ్చునీ వర్ణనమునకును
 వివరములై నమన్నది. ఈవత్సలపురి వర్ణనాన్విత

జనరల్ రాజేంద్ర ప్రసాదు
అనంతపురం ప్రాంతమున

కర్ణాటక రామలింగారెడ్డి
భారత విద్యార్థి మహాభారత శతాబ్ది

డాక్టరు పి. శ్రీనివాసమూర్తి
అనుభవజ్ఞులకు భాగ్యశీలు, డాక్టరు

మీర్ కవీంద్ర మూర్తులు
భాగ్యశీలు అనుభవజ్ఞులకు భాగ్యశీలు, డాక్టరు

మీర్ వామనమూర్తులు
భాగ్యశీలు అనుభవజ్ఞులకు భాగ్యశీలు, డాక్టరు

డాక్టర్ కె. భరద్వాజ
ప్రముఖవ్యాధినిర్ధారకం
ప్రఖ్యాతవ్యాధినిర్ధారకం భాగ్యశీలు, డాక్టరు

ద్రుమియిన రక్తజే ప్రాప్తియలకు నీకదియ్యిచ్చునము
 కాచింతుట్యంతానుచునుగా ! అందుచే నీకీలము
 కుటానడే నుమని నేను వేరుగతెచ్చ నురము లేదు.
 అట్టికో నీత దీనా వాగరికల నియములు వనమ కాజీం
 ము దెల్లరకును సులభముగాజూపుచునటల నేబునెను
 మాటలతో, బట్టిబులుగా నుద్ధించి తనకుగ్రహా
 వారీణుల నుద్ధిక్తులు గాచించినాడు. వివసహించి రాని
 లివయములకు మర్యాద సద్విమిలించి యింటల నీవగ
 ముగా నుద్ధించిన, కల మూలపాదిహునీతెరాకాని, కని
 కులకుమాత్రే తామూనీయగనే కాన్పియను. నాచును
 తల్లు బ్రహ్మనుచే తీకున్న నీకాన్ప మెంతెరా నా
 ముగ నుండియుంచును.

ఈకూచియాలిక్తువానాన్ప దాన్పలొకమివ
 జాలకుప్రసిద్ధవహానిగా నెప్పులకుచున్నాడు. కవుల
 పరిత్రేకములకు ప్రహ్లాశ్రీ కందుకూరి కీతలేనినను
 పంతులుగా నీనిని ప్రాధికృతులలో నేర్చియున్నాడు.
 కవిత్వనిఁ దుములో నీనిని తెన్నియెకెట్లగునని తెప్ప
 కనలేనము మేలుపరిత్యక్త తారాశానింజయును
 గర్హించిచెచ్చియు, "నీచిక్కిలేమియును"ను మనపంతులు
 గాని నిండుపంతులు కేమిచే నుతో నే నూహించు
 జాలనున్నాడు. ఇతానిని గాము కెన్నిచున్నాడు, నీనీ
 కరములకు నెక్కినములో నింకియుండే సుప్రభాము
 కర్తమనుటకు కలమాత్రమును పవనమొగ్గము గాని
 వానికీత్రా నాను. నిమగ్ననీ యను గ్రంథములకు
 బిలువ ననుపడిందియే విమర్శనమునకు గారనము గలను
 చుండును. నన్ను మొక్కవారకుచుని నిర్మితులయి
 యొక్కడ తనగ్రంథములునున్న పహాభాతాన్పత్రిం
 యలకు విమర్శించినయెడల విమర్శకును నన్ను తెక్కను.
 మునుపటి వెట్టిగ్రంథములయందలి మునుములకు గ్రహిం
 చి కూచించింది, ఈగ్రంథములకు మొదటకొన్నివా
 కాళలమును, వివసహనవాక్యాధియ, సమయోచిత
 రున్నాధియ, విభాసమీనానాతాళమును, ప్రశం
 సమునకు డెల్లముగాచించి, గ్రంథములకు చివరకు నాశం
 బుట్టజేయును. జ్ఞానదాయకములనూ, నీలివోధకములనూ,
 నను విట్టి తత్కాన్పములే విమర్శనమొగ్గములు. వివ
 రిచ్చువాన్పని ఈ"యక్కిలేమియును" బోధన గ్రంథము
 లన్ననో, దుక్కిరికాలవలములకు దుష్టగ్రంథములగావున

మొదటమొగ్గములు గావించు, తరువాత కూచించి
 యులునియు, వాయుజ్ఞేము.

గ్రంథవిమర్శనము చాలనిష్ఫలమయిన కార్యము.
 విభాగముల ప్రతిగ్రంథములలో దోషము చూపింప ను
 లొప్పుకొనదు. జంతుకొంతులకు లోనయి విమర్శకు గా
 దోషములకు కల్పించే నాకున్న నిజము వాస్తవతా
 త్వము గానేను. "ప్రసాదో నాతావత్" యనునాంబ
 ము ప్రతిగ్రంథములలో ధయితము దోషము చూడవచ్చు.
 ఈసంపర్కములో సుప్రసిద్ధాధునిక కవిమార్గస్యలకు
 ప్రహ్లాశ్రీ కొక్కండ కేంటుత్తుకు పంతులుగారి
 కందినవ పద్మరత్నముకు పవను మరువరాదు.

క. తనమొగము కనకు నగడ
 దకవుగ నద్దమనగాక యటలకుట మహా
 ఘనుడైనకు గవి యెరుచే
 తన తెలివీగంగనకును తనతప్పొప్పులో.

విమర్శనమాలమునకే సుప్రసిద్ధకవుల దోషములు
 లోకులెటుంకుటయు, గవిగల నిజమయినవిహానియత
 నైకొద్దుటయు తెల్పియును. అట్లుగానున్న నీదోషముల
 ముగడ నుగాములగనే భాంది చానినానామకు లోకు
 లకుండును. ఇది వాల యన్ప పాడువు గావించుటకు
 డు ఆగ్రంథములలోగల దోషములకు లైటరెట్టి సార
 స్వతాత్పర్యకీ దోషమొనరును. అట్లుగోచును
 నెచ్చుటయే విమర్శనినినియని వాయజీప్రాయము
 గాదు. సుజానునియాపనామే విమర్శనము. సుజానోష
 మలకు కెంతెంతియూడ నిచ్చుటకుతెలుచునో బహిరం
 గము గాచించి, గ్రంథముయొక్క నిజమయినవిలువకు
 నిర్ధారము చేయగలప్రావీణ్యమే విమర్శన విమర్శనా.
 ఇట్టి విమర్శనములే వాస్తవతాత్పర్యకీ దోషమొనరు.

కార్యతాత్పర్యకీ తాత్పర్యగర్భిత మెంత
 యాచిత్తకీ మో దానివిమర్శనమును నంకితముగోచిం
 నది. మనయాంధ్రభాషలో నీవిమర్శనాభాగము చాల
 తక్కువ. ఆయన్నుకొండలకుగ్రంథము లయిననూ, నిజ
 మయిననాతాపార మొనరించినానునో నిరూపించుట
 శేను. మూలభాషాశేష్టలకు విమర్శకులకొకంతెట్టి
 కలగియున్నది. స్వనీతిభాషాశేష్టనానములు మెండుచు
 న్నయికాల్గలనూ నీవిమర్శనములు శేను. శేషముగ్రహి
 పవనయాంధ్రభాషావిలుకు బురికొల్పవలసియైననూ శేను.

১৫

[illegible][illegible]

ఆ. రంగస్వామి సరస్వతి గారు, బి. ఏ.

[illegible]

పరివర్తించబడి కన్నడ భాషకును గొప్పనల సహకారమును
నకు (అంటే ముప్పై నాల్గవేల) క్రైస్తవ బ్రాహ్మణములు కన్నడ
భాషకునే ఎక్కువ ప్రాచుర్యమును బోధించిరి. అందుచేత
గొందఱు విద్వాంసులు బ్రాహ్మణములు మొఱ్ఱ కన్నడ
భాషనే నేనునడిచినారు. ఇట్లు క్రైస్తవ బ్రాహ్మణములు కన్నడ
భాషయు క్రైస్తవము చేసిరి. తమకును మొదలైన ప్రభు
త్వమునకు బాధ్యతను పరివర్తించిరి. ఇట్లు కన్నడ భాష
యొక్క కన్నడములలో నొకటిగా మిమ్మునుబడినది. క్రైస్తవ
ప్రభావము వారికి పొక ముగిసినది. ముఖ్యముగా కన్నడ
భాషలో కన్నడములనుండి వచ్చిన పదములను నొకటిగా
గీర్వానప్రదానికభావలకును పరివర్తించబడినది. ఆయా
భాషలలో నీకావ్యముయొక్క సులువును తెల్లువననీ,
పరివర్తనచే కావ్యగణమును తెల్లు మనననీ, తేలిక
నననీ, అందముననీ, విభిన్నముననీ, ముఖ్యముగా మలయునీ
రూపాంతరమునకును వచ్చిన బ్రాహ్మణములు నెట్టి మార్పుల
పొందుననీ గమనించుటకు నొకటిగా ప్రయత్నించుటకు
ఇట్లు చేయునగునని మొదలుపెట్టెను. ముఖ్యముగా గొప్ప
ప్రాయము నడియప్పాత్రపుకథయనియు నీటికావ్య
మనియు చదువరానినవియు గాఢముగా నెట్టివ కనిపరి
త్రావించుననీ, భాషయొకటిగా మారుననీ, భాషయొక
ముఖ్యముగా ఆనందమును భాషలలో మిమ్ముననీ, యా
కావ్యములనుగొప్ప వచ్చుననీ, ముఖ్యముగా
పాపకథలను కవి కవి యొక ప్రాయమునను కవి కవియను
చేసిన విషయములు గానా? కవియననీ, యొకముఖ్యముగా
మొదలుపెట్టెను. ఇట్లు కన్నడ భాషలో యొకటిగా
ప్రదానికభాషయొకటిగా మారుననీ, భాషయొకటిగా
మొదలుపెట్టెను. ఇట్లు కన్నడ భాషలో యొకటిగా
మొదలుపెట్టెను. ఇట్లు కన్నడ భాషలో యొకటిగా

బడు "తేవారము" క ర్త యని గూర్చకవులచరిత్రమున నుండవలసిన విషయముకదా. ఇట్టి విషయము లనేకములు ఆంధ్రభాషను గూర్చిగారి చరిత్రమునఁ గూర్చి గారి వ్రాసువా రెఱుంగవలసినవి గలవు.

ఈవ్యాసమున ద్రావిడవాగ్ధ్యయనున వాంధ్రజేతములలో ప్రధానపుటయలను గూర్చియు రాజకీయ విషయములఁ గూర్చియు కొన్నివిషయము లుదహరించబడును.

ద్రావిడభాషను తెలుఁగన నుండు 'అఱు' మనుపద మాభాషలోని వాగ్ధ్యయములో పాధానముగా లేనట్లే 'తెలుఁగను'పదమును నఱవములో పాధానముగా లేదు. ఈపదమునకు బడులుగా వాడబడుమాట 'పడుకు', 'అఱు పర్', 'అఱువారేర్' అను ప్రాచీనకావీవాడు ఆంధ్రులకు మోపెనున పక్షి భాగమందు ప్రాచీనకాలమున నుండు అడవి వాసికట్టునుండి వారు మాట్లాడుభాష నే మాట్లాడు నుండునను అంటు. కేర్త నొక ఆశ్వునరికులకు కన్నవెభాషలోనిదినులని తెలు. ఇట్లే కొక భాషమందు కర్ణాటకుల నుదహరించునపుడు వారిమోపవను దాభాష కొంకు నేరెనున (ఇప్పుటి కర్ణాటక యంబునూను మండలములు) వ్యవహరించునో నాభాష మాట్లాడువాండవనను 'హంగర్' అను పేరైనది. 'తెలుంగు' అను పదము యొక్క ప్రాచీనరూపు మనయల ప్రయోగము ద్రావిడ భాషను విశాలవాగ్ధ్యము మనయల 'పగల్లయను' అను గ్రంథమునఁ గలదు. ఈవ్యాకరణ విషయము లేదు. అయిన కనుక నెఱుంగున వ్యాకరణములలో నిందుంటే కొన్ని వాగ్ధ్యములు సూక్రిములు నుదహరించుబడినవి.

భాషల నెన్నుచో నీక్రిందియగ న్యవ్యాకరణ ప్రక్రియలను వ్రాసెను. "కొద్దిన్నునె" క్రింది తెలుఁగెం" దీనినే యనుకరించి పురుషిందెకేతాద్దీ" నెఱుంగెన 'నెన్నార్' అను వ్యాకరణమునను వ్యాఖ్యాన నుకదాని యందు 'కన్నడకు పడుకు కర్ణిగెనెఱిగె' అని యున్నది. 'పడుగు' అను పదమిప్పుడెవరులోఁ దెనుఁగు భాషకును కేరళమునకును వ్యాపారమునకుంకినను మొట్ట నొందల యట్లు కానినను నాంధ్రప్రదేశమునకుఁ బోవు నున నిప్పుటి బిల్లారిబిల్లా ప్రాంతభూమిలో నేగవయున నా కల ప్రజలక 'పెనుగ'కట్టు నుండివనియు నిప్పుటి

కన్నటనే పెనుగవాటివా గనుజారివా నున్నారనియు భావించున వ్రాతయవిన్నాను. కాలక్రమమున నా పదిముయొక్క భాషకు మాత్ర యిప్పుడు నేనుఁగు కన్నడము రెండుభాషలకును అర్థమిచ్చుచున్నది.

ద్రవిడవాగ్ధ్యయను ఆంధ్ర కర్ణాటకములకుంటెఁ బాలనానకమున. ఉండవీటి ప్రజమయ్యగమునకు సంబంధముగనుది Sangham Period, పేరు జుట్టెచ్చును. ఈ కాలమున ద్రవిడజాతము భారతీయ పాండిత్యలను ముగ్గురు రాజుల కంక తేదెనిమిదిదిన్న ప్రభుత్వలను లోపియించెను. వీరికిఁ బార్శ్వ మనేక ముగ్గులు సంబంధము కలుగుచునెచ్చి వారిలో నెప్పుడప్పు డెవరో ఒకరాజు ప్రభుత్వమునెచ్చి యిదివిల్లెలనునకుచ్చి లోఁబఱచుకొనుచుండును. ఆకాలములో ననేకకవు లుండిరి. వారు వాకాలపురుజుల ఈభాషనమలకుఁ దిరుగుచు వారికిఁ దిరుగ్రంథముల నెఱుంగుకైయు వారికి ప్రవీణులైన వాడువులను నెప్పుడును పిచ్చిరి. ఇట్టి చాటువు లనేకము లాకాలములందే మాభాషకములుగా నెచ్చి ప్రకృతమున గాఢాక్షరణి, సంస్కృతమునందలి అనుగుణకమువంటి ద్రవిడగ్రంథములలోఁ జొరబడినను. ఈకాలమున ద్రావిడ మనకును ఆంధ్ర ప్రదేశమునకును రాజకీయవిషయమున సద్ధిక సంబంధము లేమింటేనీ ఆందుకు సరిబాధించిన విషయము లేవియులేవు. వివిధకాలపు కానములయందు ప్రవీణులైన పల్లవరాజుల పూర్వకు లీగ్రంథములలో 'కోంపి మాన్' అను పేరితోఁ గనబడుచున్నది. పరిదేశము కంటి, దిగవది (వేంగవము, మండలం ప్రదేశముయట్లు నుండినను. ఆదేశమునకు 'కోంపిమండలం'నని నేను. కోంపి మండల నాప్పుడు ఇప్పటి తెలుఁగు నగరములో దక్షిణభాగమునకుఁ గూడ వ్యాపించి యుండెను. ఈకోంపిమాన్ రాజులలో నొకవినిచ్చించును వరివిరాజధాని 'పవర్తిరి' యనియు నది కేవుపట్టు నుండియుఁ జెప్పఁబడినది. ఈపవర్తిరి ఇప్పటి కల్లూరుజిల్లాలో దక్షిణభాగముం దుండి నట్లు తెలియుచున్నది. చోళులకాలపు కానములలో నాప్రాంతమున 'పవర్తిరి'కట్టుం అని యొకకొట్టుమును 'కన్దెల్కొండపవర్తిరి'యని కేవుపట్టు యు నుండినట్లు కల్లూరుకానములయందుఁ జూచును. ఈపవర్తిరాజధానిగా నుండిన 'పవర్తి'కాలపు కోంపిమాన్ రాజుల

ములో నొక చిన్న ప్రభువు. గ్రంథికాలమున గంచిన
 ౧ జాలుగా జెప్పబడిన తొండమానులవలనను చాల
 చిన్న ప్రభువులు. వేళ నొక గ్రంథములో ఐదో ఒకరికి
 సామంతులుగాను అప్పదప్పుడు స్వతంత్రులుగాను
 పోడి నుండిరి. వీరినినూర్చి గ్రంథవాఙ్మయమున ననేక
 చాటగాళ్లు గలవు. 'రికీకాలు'వారి ప్రత్యేకము నొక
 చక్రవర్తి యీ గ్రంథికాలములోనివాడే. ఆరికీకాలున
 కంటే మిక్కిలి పెరిగిన "పట్టనప్పారై" అను గ్రంథమును
 ప్రాసిన 'కశీశిలార్'దీక్షకకాకట్టనార్' అను కవి కాకా
 లపు కంగిరాజైన 'తొండమాన్ ఇళంతైయన్' అను
 రాజుపై 'మియంబాణాట్టప్పై' అను గ్రంథమును
 ప్రాసెను. ఈ గ్రంథము పంపువాఙ్మయములో ముక్కు
 మైన గ్రంథములలో నొకటి. 'పట్టనప్పై' లో నేక
 కించబడియున్నది. ఈ గ్రంథమునం రాకాలపు పల్లవ
 రాజధానియగు 'కాంచీపురంబ్బన చాల మనోమయముగా
 నున్నది. గ్రంథమునకి ప్రజల మాచాములు గ్రంథము
 యొక్క ప్రాసినను నేపుక చెప్పయిన్నది. మిక్కిలిమును
 మొదలను సామానులు మనోదేవముండి పట్టమునకు
 మోసకొనివచ్చు కంచు గాడిము, ముగ్గులులో వర్ణం
 లయొట్ట బింకముగొను చావెలై, కనుమృణాజైన యు
 భులు కింకనులుండు గ్రామములు, నీగ్రంథమున నున
 బాంపంబు కింకనున్నది. ఇంతో ప్రత్యేకమున నడిచియుండు
 లను నేలకాండ్రా గొప్పగొప్పగొనాలు నీ. పుప్పగొనులు
 పరింకనున్నది. కండిన నాకాలపు ముక్కుచాలము
 ము 'నవార్' అను విస్తారమునుబడినది యందకి కపు
 నిట్టి కపి గొప్ప నుండినవిలులు పోడినా న్నాడు. ఇంగు
 వర్ణించిన తొండమాన్ కాలు చెప్పరాదు. అని రాజ్యస్థి
 త్తమునానా పుట్టుముగానే కనుపడును. ఇట్లే యింకను
 గొంబలు తొండమానురాజులుమాన నీగ్రంథములలో
 నగపడుచున్నాను. ఈతొండమాన్ ముక్కుములోని వారే
 విదవ గొంతకాలమునకు అనగా దక్షిణమున జోరరా
 జ్యమును పట్టమున వాండ్రభృగ్య రాజ్యమును ప్రభిం
 కప్పుడు వారి రాజ్యముల నాక్రమించుకొనిరి. ఇట్లా
 క్రమించుకొన్న రాజ్యం కే వాని రాజ్యమున గొప్ప
 పీఠములు పోడినై తామ్రకాశములు చెక్కించవారం
 భించిరి. "తొండైపల్లవక" అను నొకరాజు "పడుగ
 నిర్మల" అను గ్రంథమున శత్రువుల పోడించుటలు నెన్ని

వార్కనియన్, అను వ్యాఖ్యాత నేపతీల్కాప్పియ
 వ్యాఖ్యానమున నొక ప్రాసినపట్టము నుమారించియు
 న్నాడు. 'నవార్'గొప్పనై కానునది ముందుచెప్పినట్లు చెను
 కటికాలపు విదగవాడు. ఇందే 'అగిరి' అనునది
 యున్నది. కాని పేరెప్పుడు 'హగిరి'. ఇవన్నియు నెప్పటి
 బర్లాట్టాప్రాసించు నున్నవి. ఇట్లై యున్నది దక్షిణ
 మునను రాజ్యమాక్రమించుకొన్న పల్లవులు ముక్కు
 టనే తామ్రకాశములు చెక్కించుకొనిరి. తామ్రకాశ
 నములలో వాడమెడిగడ ప్రాసిన రాజు 'వెంకటాచల్య',
 రాజ్య ముత్తమున కృష్ణాక్షమున వాఙ్మయము
 రాజధానిగా గల్గిన రాంధ్రావధమున అను పట్టమె
 యున నెప్పటి బర్లాప్రాసించులలోని సామంతుల
 ఆగినినానాపంబున మేననది మొదలగు ప్రత్యే
 కముల గల్గిన కౌతాహసీరాజ్యము కుజును వ్యాపిం
 చెను. ఈకాలమునకు నీవపనే నీపల్లవుల కాస
 నము లాంధ్రదేశములో నమరావరి, దక్షనపురము,
 మెట్టూరు, పాలక్కడ, పట్టలకెళ్ళలముల ప్రాయం
 బడినవి. కానములు దొంత్రప్రత్యేకములయు నామా
 కాలముల పల్లవరామ్రాజ్యమునకు లోకి గుండ్డెను.
 ఈ కాలమున పల్లవులు చాలవస్థిగై యుండిరి.
 ఆయిన నెప్పటి కంధ్రభృమలో వాఙ్మయము పుట్టి
 యుండ 'వాంబు' నునకాశముయును తెల్ల గ్రంథము
 లాంధ్రములో లేదు. వానిమొదలును నీర్వాచనమును
 పల్లవల కాలమున కల్గినది వాఙ్మయము చాలనున్నది.
 చాలకాల మాంధ్రమున ప్రభుత్వమునయనిదే
 నీపల్లవుల నంశమున బట్టినవారు గొంబ లాంధ్రదేశ
 యయినాయి.

ఆంధ్రమున నిప్పటి వాఙ్మయము పుట్టుకాలము
 నకు ద్రవిడదేశమున మిక్కిలిప్రసిద్ధించిన చోళచక్ర
 వర్తులు బాంబుచుండిరి. వీరిలో మిక్కిలి ప్రసిద్ధించిన
 'రాజరాజు'ను అతని కుమారుడు 'రాంజేద్రచోళుం
 డు'ను రాజ్యమునములునై చోళ రాజ్యమును గంగా
 తీరువలకును వ్యాపించిరి. ఆకాలమున యిం
 రాజు లంబలును వారికి సామంతులైరి. ఈవిజయ
 కాలమున మాంధ్రదేశమున రాజులై యుండినది పూర్వ
 చామక్కులు. వీరిలో చావార్లపుండనువాడీయంబులలో
 వృతినొందిన ట్లగపడును. అని కుమారుడు విరుదా

అకాలముననే బలవసిన ద్రివిడాలంకార గ్రంథమును పండితులంకారమున నీమాధ్యక్షులగు పుష్పమే ముచేయుకటి కలదు.

ఒగుమోక్షన శ్లోక వివేక నడువడవాడర్

అగడగువరావట్టి వెనుము

శ్రీ శ్రీ శ్రీ యక్షయ్యార్ శ్లోపదైవితర్

పాల్కుర్చిని రెడ్డువదాడు"

పైతంకుపద్మములయందును చోళశిలలు కలంగినవలదు. తాళిపత్తుకు కలియఁ జేయును మాముఁజులైనవచ్చునలబడినది. వారు పరిగిమపును 'అరము' 'అరము' అని యజుదుమి పరుగిడిరట్లు. అరవశబ్ద మాభాషలో లేదు. తెనుఁగువారు వారిని అరవలనుటచే నీవదేశమున వారిని జూచి వి'రరవలరవ' అని పఱుగిడి రనియున్నది. ఇచ్చటనే రెండవపద్యమందలి, 'శ్రీ శ్రీ శ్రీ' అనునది తెనుగు మాట త్రోవశీయునుని యర్థము.

ఈ మహాక్షుణ్ణుని వెనుక చోళరాజ్యము, వేలిన యుగినిగొనుట మునుము మునిమరానము వైవ విక్రమ చోళ, శ్రీశీయము, దాద్ర, ద్వితీయ రాజరాజ చోళులకాలములో ప్రవలలూ' నల్లంబిర్రెళ్ళాదికెందిన "శ్రీబ్రహ్మ శ్రీర్, శ్లోకేశ్వర, కంబర్, పుగష్టైర్" మున్నగు కవులండిరి. వీరిలో 'శ్రీబ్రహ్మ శ్రీ' అనుకవి ఈ ముక్క చోళరాజులపై 'జిలా' అను- పేరుగల్గిన కావ్యము లను వ్రాసెను. వీరిలో 'మహాక్షుణ్ణ' మును 'విక్రమ చోళములు' అనునది ముగ్గుములు. వీరిలో చరిత్రమునకు ముగ్గుములైన యనేక విషయము లున్నవి. 'శ్లోకేశ్వర' అనుకవి వ్రావినతై వాచాన్యుల మొగ్గుము వారిభంగుల యొక్క యు చరిత్రములన్నిటినిఁ జేర్చి 'చరియపురాణమ్' అను గొప్పపురాణము వ్రాసెను. ఈగ్రంథము జైనగ్రంథముల వ్యామోహమునఁ బడిన తనరాజును తైవమవను ప్రవృత్తి కీచివ్రాసినట్లుక యైతిహ్యము కలగు. 'పుగష్టైర్' అనుకవి 'వశిష్టస్వా' అను వశిష్ఠిని మును మఱిగొన్నిగ్రంథములను వ్రాసెను. వీరి సమకాలీనుడే 'రాహవెతార్'నుని పేరుగల ద్రవిడరామాయణము వ్రాసిన ప్రవృత్తియైన కంబరది. ప్రవలలకీ గ్రంథమునందు సంస్కృత రామాయణముందు కంటి యధిక గౌరవము. అంధ్రులవలలో కొందఱును వలెనే యాకపు

లని చోళులకీ వ్యత్యయంతి ముగిసెనేక ర దిరీదునుమఁ జిప్పిన మునుము, వాఙ్మయమునఁ జూయింపవలె కవులు వచ్చునలమున వేసే పద్మములన్నివి. అందులో గొఱవ కాన్యానకవియైన బట్టహ్మ శ్రీరుద్రును కంబనికి సంబంధించిన కథ లనేకములుగలవు.

ఈ కాలముందు బలవసిన వ్యాకరణములయందలి క్రమము వాఙ్మయమునకు వచ్చుది. 'వసుగగశ్చిద్వి' రద్దార్ శ్లోపైయ వరకర్ దీని యర్థము 'చోళరాజులు తెలుసు రాకాలను లోఁబులుకొనిరి' అని.

రెండవరాజరాజచోళుని కాలమునందుండికంట కవినిని ఆరాజానకు నేకారణముచేతనో ప్రబలవిరోధ మేర్పడెను. ఈవిరోధముచే రాజుపై కోపగించిన కంట కవి చోళరాజ్యమును వదలి అప్పడే యుత్తరమున నాంధ్రదేశమున ప్రబలమండిన కాళియరాజ్యమున ప్రతిపక్షమునొద్దొక్కెన్లు రియుండును. ఈవిషయము 'రవివేక' నామలఁ చరిత్రై అనుగ్రంథమందున్నది. అంతః పార్వ మిది. 'కంబక ప్రతాపగురుని వ్రాసె యే అవన్ అదైపైక్కట్టివరప్పాదీయవెణ్ణాన్,

"అని ముష్టుదుర్లు మయిరావత్తుక
పవనిలోష్టువర్ పడుకున్లువని
ఉన్నట్టిరి నిన్ను వ్రేయన్లువాట్టిన్
ముని ల్లిరావాట్టెక్కుష్టామ్"

ఇది కంబకవి కాళి ముగ్ధానమునోడిన సమస్య పూర్వము. 'కంబకష్టము' 'అగడచట్టు' మొఱులు లేకపోయెను' అని. ఈవిషయము కంటకు పూర్తిదేసిన కథ మిది. "వారియందును వీలప్రతాపగురుని మురాధులలో కంబము చేయుట నేను ప్రతాపగురునిపై విరహాభావము వైశ్యవభారములను ముఁకుగించిన నీవన నీరగిల్లు నాటికిని యుకటివల్లన మొఱులులేక పోయెను," అని.

ఇట్లు బలకంటుడైన ఆయాంధ్రరాజు కడగిరి తనకవిత్వముచే. నతని స్వాధీనపఱుముకొని యాతని గురికి రాకటికి నెదొడ్లు గ్రంథమున దీన్పుకొనెను. అట్లుకై కంబకవి యగ్రాధ్యక్షుడు చోళరాజ్యమున రాజునకీర్తుఁడుగా నుండెను. అయినను పూర్వవిరోధమును మఱువని చోళరాజు ఒకవారము బోకునుండి

తప్పించుకొని యొక పెద్దపులిని కొట్టి మిమ్మటికినినే కొట్టెనట. అట్లు కొట్టివదిలద తన ప్రాణము లింకను పోకమునుపు రాకనుకూర్చి కపి బట్టకవచ్చు నుండియు వా గ్రంథము చున్నది. ఇకవి కావములోనే ఈ రాక నమిమిద కొరంగులము ప్రభుత్వము లోనే కొట్టెకాల ముననే నిర్వహించి పోషించినయు ద్రవిడేశమున వైరివ్య మొకటి కలదు.

కంబువి గ్రంథములలో నద్దుటచ్చట యప్పటి యాంధ్ర భాష నందినట్లు బడిన పదముల పుట ప్రయోగ ములు కలవు. వీనిలో కొన్ని 'మిప్పు=తాను', ఇక్కట= గుఱాళ్ళము' అనియు=వ్యుత్పత్తి. ద్రావిడభాష లలో వాంగ్ముఖము అయినను ప్రాచీనకాలమునుండి సంబంధముగలయు నీవస్తువు లీయ్యమునో నంతయు అం ద్విము కొరకనందునను, వ్యాకృతి ప్రకారము ఈ పదములు తెనుగునుండియే తీసికొనియుండవలయును.

ఈ చోళకాకతీయులకాలముందే ఆంధ్రభాష కనేక ప్రాచీనములగుములు వచ్చెను. ఇకాలమున నేడ భాషయందే (ప్రాచీనకాలము) సంప్రదాయములును సలిపాములును కర్ణాటభాషయందే ప్రాచీనకాలమున సంప్రదాయములును గాని వాంగ్ముఖములైనైదు ములోనక జొచ్చెను. పాల్కురికి సోమనాథుడు పండి తాచామ్యుడు మొదలగువారి గ్రంథములలో నంతయు నిది స్పష్టముగా లోకమును. పాల్కురికి సోమనాథుని పండితారాధ్యక్షునియుకొ ననేక ప్రశంసములయందు ద్రవిడ కైక గ్రంథముల యనుకొనము స్పష్టముగా నున్నది. ఇక పాల్కురికి పండితారాధ్యక్షుడు పూర్వకై పద్యముల స్తోత్రము చేయు నవసరమున తాను వారికడియడని చెప్పుచో నజవమందు సుందరమూర్తి నాయనారు ద్రావిడ 'తిమ్మింపెత్తొడ' అనుగ్రంథములోని యర్థము నుదాహరించుగా నున్నది. ఇమడికపులు ద్రవిడకైచి గాథలు విస్తరముగానుడహరించుట కికాలమందు ద్రవి డాంధ్ర రాజ్యములకుఁ గలిగిన సంబంధమే కారణము. 'పన్నీలు గంజలమున' నన్నయ్యలప్రధాన యశోశీ

కంపక, కన్నక పుక్కిటి నీటను, గన్నయకొండము మాన కంకంటునికొ' ఇట్టి ద్రవిడకైచిగాథ లెన్ని చొట్టినో యుడహరింపబడినవి.

ఈకాలమునకు కొంతవదిల నవగా కాకతీయ చోళరాజ్యము లంతరించిన పిదప కల్లుటా దేశముం దుడయించిన విజయనగరరాజ్య మౌగ్రద్రావిడ దేశము నామూలాగ్రము వ్యాపించెను. ఆకాలముందును ఆంధ్రమునకును ద్రావిడమునకు సంబంధ మెక్కువగా నుండెను. ఆ.ధ్రరాజులును నేకధిపతులును ద్రవిడదేశ మున కధిపతులుగా నియమింపి యున్నట్టికపుల నాడరించి వారిపై మెప్పు నడిపి. ఇతాధిపతులైన చివరే ద్రవి డగుకపుల వాగ్రయించి వారిజంతు ప్రపన్నులై చిను గ్రంథములందు వారిని పొగడియున్నార. 'తలకున్ పట్టుకవిద్యానిలయుకొకొగోపయికి' అని అల్లపానికెప్పవయు, 'భట్టపాళకరకేకింబ్రూవని నంకు పాలన్మోహకరి, 'విక్రమ తిరువలతాశాస్త్రేష్ఠావ్యయ సదిర్మనాచార్య' నని నత్నెలంటి మారవయ, 'వా క్కాంతాశ్రయభట్టుని చిక్కాచార్యుల మనుజులంచె' నని తివారామకృష్ణుడును, 'కందాళభాష నాగ్మల' నంచును శ్రీరంగకుమారి అని యిరువేకకపు లనేకద్రావి డాచార్యుల స్తోత్రమునోనని ప్రసిద్ధము. ఇతల ప్రమాల్ని డయందు కృష్ణరాయలు వికావ్యమునకు కళను ద్రవిడ భాషమంది వీసికొని వికేశక యందనే ద్రావిడగ్రంథ ముల బాధముల జెప్పును, 'ద్రావిడీపరిచిలిన్ తెంగా డునుడంబునకొ' 'ద్రవిడములుంటిను ల్పపపు తాచిన ప్పపుల దాడుకొండ' 'దన్నప్రకాశము గానూరి ద్రవి డులగవత్' అనియు పుస్తకీయుల వర్ణించియును దుడుకు ద్రవిడు లూర్లత తోవునపుడు 'పొరిగింకాముల' వీసికొనిపోవుదురని కూడ వర్ణించెను. వైజయంతీదిలా డముని పొంతునిమున కళనంగియు నెండుమునండియే కరా తీసికొన్నది. తాళ్ళిపాక తిరువేంగళ నాథుడు, నెల్లరాజ తిమ్మరాజులు ప్రాచీన పోమయోగివిజానముల కధలట్లే ద్రవిడగ్రంథముల యనుకరణములు.

(చేతము)

భమిచీపాటి రామ బోమయ్యలు గారు, బి. ఏ.

విజయనగరం కన్నులో కాపురంచేసి
వారిలో చాలామందికి, నారాయణ
రావునాటికూడను 'అక్క' అని పిలుచుచు వాడే.
ఆ వెళ్ళిన నాటనుండి, ఆ ముచ్చటలవారెల్ల
లోనే తిరుగుతూనే ఉన్నట్లు అనేకమగా,
తమయ్యాడుపిల్లలతో ఆటపాటలు జరుపు
కుంటూ కాలక్షేపం చేయడమనేది స్వాభా
వికం. కాని 'అక్క'కి మాత్రం వేస్తానికి తన
య్యాడువారే కావాలని మాటలేదు. వయ
స్సు వైరానలే, తనకి కావాలని అర్థమైతే
మరిగినవైతే, వాడు వైవానలే, తనకి
వైవానలే వారితో వేస్తే కలిసి నన్న
మో... .

—“మీయిట్లో బంతిపువ్వులున్నా
నా?”—అని 'అక్క' ఒక పెద్దమనిషితో
ఒకనాడు నారాయణరావుగారి యింటివద్ద.
—“ఉన్నాయమ్మా! మీపెరికించిడా బంతి
పువ్వులే, వస్తావా?” అన్నాడాయన. మన
కళాపుగంటలో ఆయన మొక్కలమధ్యని మేలు
చూపిమై పోయినే క్రింద నందిమలు చెప్ప
తోంది ఆయనతోటావేళ. అది ఆపివ్వభావం.
అందుచేత ఆపివ్వ నేనుగనివా రావీధులలో

చాలా తక్కువమంది. ఆ వీధుల్లో ఆడమీ
గాదిరికినీ, ఆగిరల జబ్బు, ఆ మెడలో
బుగ్గినాన అన్నిటికీమైన చుట్టూనాన్ని
ధిక్కరించే ఆ పిల్లమొగిమూ, అందలోనూ,
ఉన్నట్లు, —“అవికన్నులు కావు, కిలు
నరేకులే!” అనేవారు. —అవి, కానరాని
గడియ ఉండేదికాదు. తానా ఆ ఫీసులో
పనిచేస్తూ ఉన్న కామేశ్వరరావు
గారి పిల్లలంటి ప్రాణం ఆయనకి నమో
కమో చూడై వేళ్ళింటాయి. అప్పుడు
పిల్లగా పోడిననాలావుగా, మొన్నమా మూలి
నగిడగానోనీ, పూనేవా డాయన. —అప్పుడు
నుండి యింటికి పోయే ముందు లక్ష్మిని
చూడాలి, నెళ్ళాలి! పోకపోతే ఆయనకి తోచేది
కాదు. —“అక్క! అక్క! ఇవిగో పిచ్చుక
మొంటిపిల్లలు!” అని వీధునువ్వులో వికబడే
నకినీ, నారాయణరావుగారి భార్యకి, అయిదు
గుంటలైనాని గోబావలెనే.

నారాయణరావుగారికి కూడా తానా
ఆకమూగోనే ఉద్యోగం. ఆయన చాలాదూ
గ్గుడు, చిన్ననాడు, ఆ ఆకమూలో అందరి
తోనూ ముదిగా న్నెహంగా కాంక్షించ

“ఎవరింటి అడిగినా, ‘మధ్యాహ్నం మరి మాయింటికి రాలేదా’నే చెప్పరు. మరేయికి వెళ్లిపోయిందో కాదు.”—అని అనినప్పై నీతికలబజ్జాడు నారాయణరావు. ఈ మాటలువిని కాజోలు నారాయణరావు గారి భార్య వచ్చి

“అయ్యో! మధ్యాహ్నం మరే యింట్లోకే లేదు. మరి యెవరింటికి వెళ్లిందో?—” అన్నది.

మధ్యాహ్నం నేనెవరో, కావేశ్వరిరావు ముసస్సులో ఒక ఆలోచన పరుగెత్తించి. వెంటనే అతియ్య “అనుభవం చెప్పి వెళ్లితే స్వామియింటివద్దకు పంపేమా.” “అక్కడెందుకుంటుంది?” అన్నారు నారాయణ రావు భార్యరాలు.

“వాడు, రెండుమూడు రోజులనుండి మర్రిపల్లివద్దకు తిరుగువట్టిన్నాడు. వాడే యింకా తిరిగివచ్చే ప్రమాదం.” ఈ కథకుటి నార్యుని పులికలగా పలికేడు కావేశ్వరిరావు. నారాయణరావు భార్య గుండలు “జల్లు” మన్నుచి. నారాయణరావు శిరశికి కంపించింది.

“వాడు బహూదుర్మార్గుడు.” అన్నాడు కావేశ్వరిరావు, నారాయణరావుకి భార్య. మరీ ఇది మార్పులేదు. “వెళ్లింది వాడేమో” అన్నాడు నారాయణరావు. కావేశ్వరిరావు మాటా ముతీ లేకుండా నారాయణరావుతో కలిసి వెళ్లేడు. ఇది నవవిధము వినిపిస్తూ నానూచి. “అక్కడ చీమిమోయిందో కదా!” అని తిగుతూమూ ఆపెహృదయం అడుగు తూనేవుంది.

కోటలో సగారా “భయంలేదు! భయం లేక”ని అపెను హెచ్చిస్తూన్నట్లు మ్రోగి మ్రోగి, మూసేటిది. సన్నాయి వాటకూడా, కోటపేటకి కంపించింది. అపాచక్ష్మిను ఆశక్తివ్యాధియంతో ఆ దోహద ముక్కున చేసింది. నెలకడే తిలుపులుకేసుకుని, ఏళ్ళ గుమ్మంలో కొచ్చివిలుచున్నావా ఇల్లి.

3

నారాయణరావు కావేశ్వరిరావు మధ్యలోనుండి మధ్యలోకి, కుందల్లోనుండి సందుల్లోకి, తిరిగి తిరిగి, ఆసాయంకాలం పదియేడు అయిదుకి, అమలవాకుల పెంకిట స్వామి యింటిముందరికి చేరేరు. వడకు తూన్న గొంతుకతో “పెంకిటస్వామి!” అన్నాడు కావేశ్వరిరావు. అతియ్యలోకే “అయ్యో!” అని పిలిచేడు నారాయణరావు. ఇద్దరూ ఒక్కసారే ఊరుకున్నారు. వారి పిలుపులకి జబాబులు వచ్చేయాలేదో, వచ్చి వినరా వద్దో అనియ్య, వట్టి అలోకే పట్టిను. వట్టి జవాబు పలికులేదు. “అ! ఏమిటికీ!” అని కావేశ్వరిరావు ముందగుమ్మములోనికి వెళ్లి పిలుపుగట్టిగా ఇట్టే “పెంకిటస్వామి! పెంకిట స్వామి!” అని బిగ్గరగా పిల్చేడు.

మధ్యాహ్నం వారెవరో, “యక్కడనో పోయినాడ”ని జబాబిచ్చేరు. అజబాబు విని వెళ్ళినప్పై కావేశ్వరిరావు నడచేడు. మరీ ఇది నవవిధము నారాయణరా వారిది మొదటిదేవు.

“ఎవరయ్యా అక్కడ?”

“పంజాబూ!” అంది ఒక ముసలిది, గుమ్మంలో కుండ కడుగుతూ.

“వెంటిస్వామి యెంత సేవటికిన వెళ్లదు?” అన్నాడు కామేశ్వరరావు.

“మాడుగంటలవ్వు” డంది మునలమ్మ.

“అంతా యెవ్వరైనా బ్రాహ్మణులమ్మలు వెళ్ళినా?” అన్నాడు వారాయణరావు.

“ఏమో మాకు తెలియ”దంది లోకలి నుండోకి అడమనిషి.

మరి మాటాడకుండా యిద్దరూ తిరిగి వెళ్ళిపోయారు. దారిలో ఒకపేనుగో, ఒక అడమనిషి, “నువ్వో బాబూ మానో?” అని అడిగింది.

“యేం? యెదుకడుగుతన్నా వ?” అన్నాడు కామేశ్వరరావు.

“ఏమీలేదు, యెవరో, యెదుకు తిరుగుతున్నారో అని అడిగేను”

“నువ్వెవరు?” అని ప్రశ్నించేడు నారాయణరావు.

“యెంకటసామి కాల్వాకు మనిసి”అన్నాడు. ఆదగ్గర నిలువబడ్డ వావోకడు.

“మీ యింటికెవరేనే, అమ్మాయివచ్చినా? నువ్వో?” అన్నాడు కామేశ్వరరావు.

“అదేమో బాబూ! అమ్మాయిలూ అబ్బాయిలూ నువ్వో, నువ్వోచ్చేవో నాకు తెలియ”దంటూ వెళిపోయిందా అడమనిషి.

తిన్నగా వారిద్దరూ, బూరులో గంట స్తంభం దగ్గరి కొచ్చి నిలువబడ్డారు. ఆదారిని మెనిమిది అమ్మిచ్చేడ్డ పిల్లలెవరు కాన

వచ్చినా “అమ్మో!” అని బిగ్గరగాపోయి చూచేవాడు వారాయణరావు విశేషపుకత్తితోటి. ఒక రెండుమూసాయి వారేదో ఒకరితోనో కను మెల్లిగా, రిహస్యంగా సంభాషించుకున్నారు. ఏకేవదిన్న మునిసికిట్ అనినా వెలుగులో వారు పోకేసుకేచక్కపైపు సెటిల్ వెళ్ళింది. పోతున్నప్పుడు దగ్గరను వారు వెళ్లే సరికి గంట స్తంభంలో గడియారాలు, యెని మదిసంటలు కొట్టిాయి. “ఎందు రేండ్లయిస్తు గల పిల్ల!” అని కాబోలు ఆగంట స్తంభం ఊరందరికి తెలియజేస్తోంది!

౪

మునిసిపాలు దీపాలన్నీ సుఖనిద్రతో ముగిసినాయి క్రొత్తదివారంతా పోయే యి.సి.గిలు సమయమిదికే వారిదోసేకే అని చికిగ్గా మనుకున్నారెవరెవరూ అందోకపై వెంటికి కొట్టాలాటాడు కొంచున్నాయి. ఏరహస్యతతో సమస్తాన్నూ అంతే అనుకుంచున్నాడు మిశ్రవ్రాజు. అడమపై అరుపుంటున్నా అమ్మాయి మరో పువ్వుగా మిశ్రవ్రాజు. అతడు తిన్నగా బూరులోడ్డలో నుండి, కన్యకాబువారి కోయెల క్రొత్తనుడి, నువ్వో బాబూ వారి అనుక్రియాటి పెద్ద చెరువులో ఒక దిగి, సరాసీపోయింది. వెళ్ళుపై వెళ్ళున్నాడు. చిన్న ఒగిన్ని, యి.సి.పోయి వాచు అట్టపై బయభారమైన అడుగులు, బాసోనో నువ్వోదెన్నదెన్న క్రొత్త కన్ను లిచ్చుచున్నవి. కొంత సేపటికితి వారాయణరావులో లీనమైపోయినాడు.

భూమిపై నిగుతున్న మహాభైరావ ముని పశుక్రమంపిలు బూరుపై గడిగిడి

మూల అంతా రక్తమయం. ఎన్నోమంది
వంటివి చూచివచ్చిటికి అసలుయక స్పర్శను,
కంటరిని పెచ్చింది. అది బోలెడుమాయలు
తొడుచుకోవడ మున్నగువారిందరూ చూచేసి.
ఆరక్తముగని వోలక కించముదూరము
ఒకట్రయంపెట్టె కాకవచ్చింది. ఆ ట్రయం
పెట్టెమీద రోక ఉత్తరీయంలో నది ఇంక
కాకవచ్చింది. అది తన తన కబోలెసుజవాను.
నినిమీద రక్తము ముదలు కాకవచ్చింది.
పెట్టెమీద ఉండగొట్టింది. బోలెడు ఒక ట్రయం
కాకవచ్చి కాకవచ్చింది. కిక్కిరిస్తూ
డబ్బులు కూడా ఉన్నవి. ఆకాళిడబ్బు
మూలతనెను నలుముక పెట్టింది. అలా
చనలేకుండానే, కాని అందులో, నాను
జిగిసి ఒకటి “తరుక్కు” మని మెరసింది.—
ఈసారి నలుముక పెట్టింది రోలెములు కాలు
నలుముక పెట్టింది ప్రతిమననచూచిన వారం
దరూ మూలలో అలాంటి కంటి నిడగొట్టుకు
న్నాడు. నలుముక పెట్టింది రూపుం అగింది
కాదు. అది రక్తసా “అయ్యో! అమ్మో!”
అని వక్కి-వక్కి-దేట్టేను.—ఒక బోలెసు
జవానువైపుచూచి, “యీనాను జిగిసి

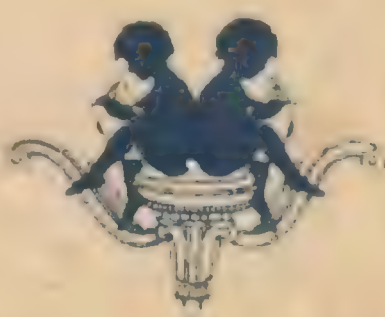
వాద్వారానే చేయించుకున్నాడు పాపం,
నారాయణరావు ” అన్నాడు.

ఇంతలో “లెండి! లెండి!” అని జన
సమూహాన్ని పెంచుచేసుకుంటూ వోసు
కుంటూ వచ్చే ముట్టో ప్రవేశించి “ఇంక
క్లిష్టంగానూ! కించమోగింది.” అన్నా వోక
జవాను. అతడి ముఖంనిండా నమ్మటం
కాకుచున్నది.

“యెక్కడుంద” న్నాడు నలుముక పెట్టి
ట్రయం లేచి—“పెట్టెచల్లండి”

“రాత్రి వాడైతే అక్కడనుండే వస్తు
న్నాడ”న్నా డింకోకజవాను.

“ఒక ఉత్తరీయం ముక్కని చుట్టి—”
అని అంటూ, అతలో అపెట్టెమీదనున్న
ఉత్తరీయపు ముక్కచూచి, పెట్టె కిన్నులు
చేసుకొని — “ఇదిక్కడుందా? ఇందులో
నదిదే? ఇవారికి చుట్టపెట్టెదే.” అన్నాడు
అక్కడు వచ్చిజవాను. “వోకే ముక్కపెట్టి
రండుండి—నువ్వు నువ్వును” అని చేతులో
చూచి నలుముక పెట్టింది అందుటికి వచ్చేను.
అతడినుండి “రా! రా! వాడివింటతాం!”
అని అంటున్నట్లు నడిచిపో తోక నిలిపింది.
అతడా గుర్త ముక్కి బయలుదేరేడు.

మనిషి - కొత్తి

చింత దీక్షితులు గారు (సాహితీసమితి)

కొత్తగా వచ్చిన వానిని పరిశీలించి
పాఠలుచూపామిచున్న గోదావరి
నది యద్దరిని గుబురుగా కైరిగిన ఒక చీలి
వచ్చి వానుకొని కీర్తిపెట్టిన కుటుంబము.
అట్లయిన నూర్వన నమని అనుచు పా

[illegible]

“అయితే, సుగ్రీవుడా! రాత్రి కథ చెప్పమని చెప్పానువుంటే నిద్రపోయినావా? నిన్నేం చెయ్యమన్నావు?”

కోతి విన్నది.

“అవును నీకు నన్నటాలే. నీవు వివాహం చేసే పోయేవు, మా గోదావరి విడిచే”

కోతి పండ్లు చూపించి కోపాన్ని ప్రకటన చేసింది.

“అవును, నీవు చాలా మార్లు విన్న కథ మూలాన్ని వివరంగా! అలాగ నాకు వుంటుందా! అప్పుడు నీవు నన్ను చూడమని పంకతి మీదాతి కేం తెలుసును?”

స్నానాదికములైన పిమ్మట మనిషి కోతి గోదావరి నది పక్కన ఉన్న కొండల మీద నుండి దిగి వచ్చింది. గట్టుల మీద పెరిగిన చెట్లు అందంగా ఉన్నాయి. కొండల మీద నుండి దిగి వచ్చింది. గట్టుల మీద పెరిగిన చెట్లు అందంగా ఉన్నాయి. కొండల మీద నుండి దిగి వచ్చింది. గట్టుల మీద పెరిగిన చెట్లు అందంగా ఉన్నాయి.

ఇరువురూ వెన్నెలలో నడుస్తూ గోదావరి నది వరకు వచ్చారు. కొండల మీద నుండి దిగి వచ్చింది. గట్టుల మీద పెరిగిన చెట్లు అందంగా ఉన్నాయి. కొండల మీద నుండి దిగి వచ్చింది. గట్టుల మీద పెరిగిన చెట్లు అందంగా ఉన్నాయి.

సంపాదించుకున్నారు. ఇద్దరూ మధ్యాహ్నం భోజనం చేసుకున్నారు.

“సుగ్రీవుడా, ఈ ఊరు వదిలి యింక మనము వెళ్లిపోవచ్చు.”

కోతి బామలు ఎత్తి “ఏం” అని ప్రశ్న

“యవకుని సంసారమిక్కడ లేదు.”

మనిషి కోతి మధ్యాహ్నం బయలుదేరి, వచ్చిన దారి నే, నడచిపోయి, పట్టిన ముచ్చేరు కున్నారు. చెట్టుకింద యిద్దరూ మకాం చేశారు.

బిచ్చగాడు కోతినాడించడం మొదలు పెట్టాడు. పెద్దగా కష్టంగా ఉండదు మూగవాడు. కోతి మధ్యన ఉంది. బిచ్చగాడు చూడబడింది. బిచ్చగాడు బిచ్చం ఇవ్వలేకపోయాడు. ఏమీ చెప్పలేక అది వచ్చింది. కిందరాసిన అక్షరాలను గుర్తించి వాటి ప్రకారం చేసింది. అందరూ సంతోషించి తోచినది యిచ్చిపోయినారు. చివరకు కొందరు బిచ్చగాడు చూడబడింది. బిచ్చగాడు చూడబడిన వారకూ నందియించిన మొగమును చూసి బిచ్చం ఇవ్వలేకపోయాడు.

“సుగ్రీవుడా, ఈ రోజు ఆ అబ్బాయి బిచ్చం ఇచ్చాడు.”

కోతి ఒక అబ్బాయి చేతులో ఆ రోజు బిచ్చం ఇచ్చాడు.

“అవును, అబ్బాయి అంతా బిచ్చం ఇచ్చాడు.”

“మీ అమ్మ కొట్టడుకాదా” అన్నాడు భగవంతుడు.

“అమ్మలేదు?” అన్నాడు బాలుకు.

“అవును?”

“అమ్మవారుపోసి చచ్చిపోయింది.”

చిచ్చగాని నిండుహృదయ మొక్క-
నూరు వెలితియైనది.

“పోనీ, మీ చెల్లాయిని కూడా తీసుకురా.
కోతిని అకిస్తా.”

“చెల్లాయి తాతయ్య దగ్గరలూది, రాదు.”

“అక్కయ్యా!”

“అక్కయ్య బావగారింటి కెళ్ళింది.”

“సుగ్రీవుడా, ఇంక పెడదాంకద.”

“నద్దు, నాకేదేదనద్దు. తాతయ్య కొడు
తాడు” అన్నాడు బాలుకు.

“కొట్టకులే. తీసుకో అబ్బాయి, తీసుకో
అమ్మా!”

కోతి, అక్కడనుంచి వెళ్ళిపోయింది.

గజగజ ప్రయాణమైపోయేరు.

అప్పుడు బాలుకు, చిచ్చగాని నిండుహృ-
దయతో నోవెమునాలో నిండు తేహలమునా
నూరు వెలితి అయిపోయింది. అమ్మను
పట్టబోయేరు, భిక్షుకుని భయమేకాని?

చీకటిపడినది. గోదావరినంటి దట్టముగా
వెళ్ళిపోయింది. అక్కడనుంచి వెళ్ళిపోయింది.
కోతిని. వా యు పు దుబ్బులమీదనుంచి
రంయిమని వీస్తోంది. అప్పుడప్పుడు చీకనక్క-
వారిని తొంగిచూచి పోతోంది. నక్షత్రకాం-
తులు మేఘములవెనుకు మూటుపడ్డవి.

“సుగ్రీవుడా, చిక్కలకోనం ఆశపడి నేను
బూరలు తినడం మూనివేశానా?”

కోతి తీవ్రతన అర్థంకాలెను. మ్యాడక

“సుగ్రీవుడా, చెతిలో మెన్న పెట్టకొని
వెళ్ళిపోయింది.”

కోతి మూలం కలెదు.

సుగ్రీవుడా, అప్పుడు నే ఆనందంలేద
నీ, లోకంలో ఎక్కడ ఆనందం వున్నదనీ
మొదట పూహించేను. లోకాన్ని చూశాను.
తెలుసుకొన్నాను ఆని వెలిసింది”

తొంగి చూడడానికి వచ్చిన ఒకనక్కను
చూచి కోతి కిచకిచలాడి గంతులువేసింది.

నక్కసారిపోయింది.

సుగ్రీవుడా, లోకంలో సంబంధంవున్న
ప్రజలందరూ, అక్కడనుంచి వెళ్ళిపోయి
వున్నది. లోకంలో సంబంధంలేని ఆనందానికి
వెళ్ళిపోయింది.”

కోతి శ్రీలి చేతికిచ్చింది.

“అవును ఆమాట నిజమే. ఆనందానికి
రహదారి దుఖమే. ఈరహదారిదాటిన తరు-
వాతనైనా నిష్కళంకమైన ఆనందం పుంటు
ఉంటుంది.”

కోతితలమీద చేతులుపెట్టుకొని గిరున
తిరిగడం మొదలుపెట్టింది.

“మీ ముగ్ధత్వం, అమ్మ తీసుకొని ఆనం-
దం ఎక్కడ? పోనీ అయితే అయింది. రెండు
నక్షత్రాలు చూడవలసివచ్చింది. అప్పుడు
అమ్మను చూడవలసివచ్చింది.”

అంతర్జాతీయ ప్రాంతీయ ప్రభుత్వాల మధ్య
ప్రజాస్వామ్య పరిరక్షణకు ప్రయత్నం చేయాలి
మన ప్రభుత్వం ప్రజాస్వామ్య పరిరక్షణకు ప్రయత్నం చేయాలి

1. The first part of the paper is devoted to the study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation

[illegible]

అంశములు గానరావలెను.

విద్వత్ పోజిము

[illegible]

I have just received your letter of the 21st inst. and
 am glad to hear that you are well. I am
 well and hope this letter finds you the same.
 I am sure you are all well and happy.
 I am sure you are all well and happy.
 I am sure you are all well and happy.

మదనుడు:—ఎవరు? రూసా? నీతో ఆలాగు చెప్పిందా?

సుశీల:—అవును.

మదనుడు:—ఎప్పుడు?

సుశీల:—ఎందుకో చెప్పిందికాదు. వెళ్లిపోవడము యుక్తమైన పనిఅనిన్నీ వెళ్లకతీరి దనిన్నీ ఆమెఅభిప్రాయము. ఆమె సెల్లిడము కంటే నేనేవెళ్లితే ఎక్కువ బాగాఉంటుందని నాలో నేను అనుకొంటున్నాను.

మదనుడు:—ఎవరూ? నీవూ? ఏమి? ఏమిటి జరిగింది?

సుశీల:—ఏమిజరిగలేదు, మదనా! ఈసంగతి ఏమిన్నీ రూసితో చెప్పవద్దునుమీ! చెప్పితే అసహనంతో చూడవచ్చు. ఒలుకుతవి. చూడు మదనా, మీరిద్దరూ కలిసి ఉంటూఉంటే నేను తాతమ్మ ప్రక్కను కూర్చొని ఈ సంగతి అన్నిటి గురించి ఆలోచిస్తూఉంటిని. మిమ్మల నిద్దరిని చూసేవారికి మీరు ఎప్పుడూ ఎంతో సుఖముగా కలిసిపోలెనే ఉన్నట్టు కనపడేది. మీరు దగ్గరగా వస్తూఉంటే మిమ్మలని చూచేవారికి మౌనాడడానికి సోకు వచ్చేదికాదు. మిమ్మలని నేను అనుసరించలేదని నాలోనేను ఎన్నోమార్లు అనుకొన్నాను. మీరిద్దరూ నాపై దయగా ఉన్నందువల్ల ఈ సంగతి నేను అంతవేగ రముగా కనుక్కోలేకపోయినాను. నేను ఖిన్నురాలనై ఉంటేమీతోరమ్మని మీరు విలిచేవారు. నేనున్నప్పుడు మీరెంతో

కులాసాగా ఉన్నట్లు కనబడ్డా మీ ఆత్మలు మాత్రము అపూర్వపు అనందముతో మునిగిపోయింది. నీను బోల్చుకొంటిని. మీరిద్దరిని క్షణ విడుదాపాము. నా యిదానివలె నేను ఉదాసీనురాలనై ఉండేదానను. ఇందులో మీతోప్పయేమిలేదు. నాతప్పుకాదు. నేను ఏమిగ్రహించలేనని నాకు తెలుసును; కాని ఎప్పటికైనా గ్రహించవలసి ఉంటుందనికూడా నాకు తెలుసును.

మదనుడు:—అవును, సుశీలా! ఏమిటి నిపు గ్రహించ లేననుకున్నది? నీకు తెలియనిదేదో ఒకటి ఉన్నట్లున్నూ మాకు అది తెలిసిపట్టన్నూ నిపు అనుకొంటున్నావు. అది సరికాదు. మనలను ఆకర్షించేట్లు ఎట్లు వ్యక్తపరుచుకోవలెనో ఆత్మిక తెలుసును. అది నీ గుర్తింపుగా ఉండవలసివచ్చు. వసాగపైనదని నేను తలంచను. అవ్యక్తముగా ఉండవలసివచ్చేనీ అది ఎక్కడా సాగముగా ఉంటుందనుమా.

మదనుడు:—ఆలాగుకాదు. నే నంతప్రయత్నించినా రూసితో నాకూ భేదముంటానే చెప్పండి. నీ వెళ్తున్నా ఒకమూడు వీధుగా వచ్చి నీ తాతమ్మ తోపాటుకంటే, అందుకు కలిసిపోయి నీ ఆస్థాన రూసితో అనుకరించి ఉండవచ్చు.

మదనుడు:—నీతో!

సుశీల:—మదనా, నిన్ను నిందించాలనికాదు నేను ఆలాగుచెప్పడము. పూర్వమున్నటుల ఇప్పుడులేను. ఎవరినీ నేను నిందించ

చను. నేనొదుక్కిట్లు మా గేనో నేనే చెప్ప
లేను. భద్రము సుఖముగాఁగఱిమిస్తుందని
కాని, నీవు ప్రేమించేవనితెమోవి నేను
మద్దాడుతాననికాని కొన్నాళ్లక్రిందట
నాతో వివర్తనా చెప్పిడింట నేను నమ్మక
పోయి డిందును. కాని అదంతా నా ప్రస
క్తిలేకుండానే సంభవించింది. నాదుఃఖము
నా గొప్ప అపరాధమునకు నా ప్రతిఫలము
పు డెన్నట్లు నీవు చెప్పినా, మాఁసితో నీవు
చెప్పగలిగేదంతా నాతో చెప్పకాలపు
దివా.

మదనుడు:—బహుశా నిజమే. సరేగా ఆనంగ
తులే నేను చెప్పజోవవచ్చును. సుకీలా,
మనము నిజముగా చెప్పదలచుకొన్న సంగ
తులు మాటలలో చెప్పనే చెప్పలేము.
మనము బాగా ప్రేమించేవారితో మన
మన చెప్పలు వినబెనిస్తే శ్మలకు ప్రత్యుత్త
రములు ఇస్తుంటాము. నేనీ నీకు ఆత్మలు
అడగ చేరివు. అందుచేతనే, మనకు తెలి
యక పోవచ్చునుగాని మన మెప్పుడూ
ఒక్కలాగే మార్లాడిలేము. ఒకమారు
అడిసమాటలు, తిరిగిమరొకమారు ఆలాగే
ఆమాటలే అడలేము. ఇది నిశ్చయము
సుమా. సుకీలా నీనిర్మలాత్మజేనే ప్రశ్నలు
కూడా ఆరాపసి ఆత్మనుండి వడలే ప్రశ్న
లయ నొగపెసినవే. అవి మరొకకోస్తా
నుండి వస్తవి; అంతేభేదము. కాబట్టి
అందుకోసము నీవు ఎప్పుడూ భేదపడకు.

నా, నీకు మధ్యనున్నది నీ కష్టములు, నీ
లా! ఈరాత్రి నిరూపణనే ముద్దాడు
కొట్టతున్నారు. మనమువలె యజ్ఞ
ఇంకానిద్రలో విభజిస్తున్నాడేమో చూ
తాము.

[ఒకరి చేతులు ఒకరువట్టుకొని వా రిరువురు పోవుదురు.]

రంగము 2

ಇಂ. ಪ್ರ. ಒಳಗಡಿ

[రూపసి మదమలం ప్రవేశించును]

మామి:—శలుపు వేసిన చుట్టడు వినబడ్డాదా?
అతలుపు ఎవర్లో వేసుకొని వెళ్లిపోవేరు.

1870

జాడసి:—సుకీల అయియుంటివది. మనరాక
చూచి మనమేకాంతంగాకలిసి ఉండాలనే
ఉద్దేశముతో⁶ వెళ్ళిపోయితి.

లేనది తెల్లని వాల్చోచ్చింది. ఆక్క-
డి ఒకవిలసత్తి వచ్చిందని వాల్చోందరూ
ఆమెతో చెప్పెరుట.

మాసి:—అలాగుకాదు. ఈగిదిలో భారత
సేవ్రాచండి ఇప్పుడే ఆమె వెళ్లబోయిఉంట
నలెను. ఆమెరాకకొరికు గడంతా ఎదురు
చూస్తున్నట్లు కనిపిస్తున్నాది చూడు. కిటి
కీలో పడిఉన్న సామానుచూడు పట్టడా
రము ఆసరుకులు, ఆజలతారుఉండలు
అన్నీ చూడండి. అలాగే ముగ్గురూ,
పగిముగ్గురూ పడిఉన్నవి చూడండి.

మనములు... ఇదిగో ఆమెచేతులు మన ఇద్దరిపేళ్లు దానిమీద చెక్కించింది చూడు... ఇదిగో పువ్వులు; ఆమెచేతిరుమాలు. [ఆ రుమాలు తీయాలని చేయి చాచి వదిలినాడు.] హా!

హాసం:—హా!

మదనుడు:—ఇదిగో చూడు చేతిరుమాలు (అవిఅందిచ్చెను)

హాసం:—హా!

మనము:—హా! బాప్తుమాలికీకి ఇంకా తీసికొనిపోయింది.

హాసం:—మనము, చూడేవా; ఆమెచేతులు డకపోయినా, ఈ చిన్నచిన్నవస్తువులన్నీ ఆమెతరఫున మాట్లాడుతున్నవి. నమయమువచ్చినదని ఇకనైనా అంగీకరిస్తావా; అంగీకరించినాడనుమా. [ఆమెచేతులు తీసుకొని] దానిని నాకిమ్ము. మదనా మనకు తెలియని ఎన్నో సంగతులకు ఇది ఒకసాక్ష్యము. ఇంకాకూడా స్వప్నముగా తెలియలేదనేవాళ్లు ఉంటే, వారు బండరాయి వంటివారు.

మనము:—హా! [అనిమూర్తావలంబించి]

హాసం:—నన్ను మరిముద్దాడకు... ఆమెను చక్కగా తెలుసుకుము.

హాసం:—తీసికొన్నామనా నాకు తీసికొని కుడాఉన్నది, చూడండి. తేలికగా ఉన్నదో, ఆమెపైకూడా అంతప్రేమా నాకుకలదని ఒక్కొక్కప్పుడు తోస్తుంది. నిహృదయము గ్రహించినంత చక్కగా అనుకున్నప్పుడు ఆమెచేతులకపోకలుచేరినా,

నీకంటే ఆమెనా అవగాహనానికి దూరము అగుటచేతనూ, నీకంటే ఆమెపైనే నాకు ఎక్కువప్రేమ ఉన్నదా అని ఒక్కొక్కప్పుడు తోస్తుంది. నిన్ను మళ్లీ కలుసుకోవాలని ఆమె నాభావనలోపైనా రాదు. ఆమెనుగురించి మరితలపే ఉండదు.

హాసం:—నీకు ఆమెపై ప్రేమ బాగాఉన్నదని నాకు తెలుసుకు అనిచెప్పి నేనే పట్టా పోవలెను.

మనము:—హా! ఇద్దరారాకీ ఆమెపై నాకు ప్రేమకలుగుతున్నది కాబట్టి నీవు గాని పట్టా పోతే, ఆమెను మరిప్రేమించలేక పోతానునుమా.

హాసం:—మనము, నీకు ఆమెపై ప్రేమకలదని నాకు బాగా తెలుసుకు. ఆమెయెడల నీవు చూపేప్రేమకై నాకు ఒక్కొక్కప్పుడు ఆమెపై ఉన్న కలుగుతున్నదా అని అనుకుంటుంటుంటే కూడా ఇద్దరిప్రేమను రించి నాకు తెలుసుకు... ఎందుకు ఆలాగునా తప్పు. ఇంకా నీనుమోత్రిముచిలో నుంలేని సుగుణమూర్తినా? ఆలాగు భావిస్తే, నాకు తెలుసుకోలే. అందుకే నీన్నట్లు సుఖం ఇప్పుడు కనబడలేదంటే నేనున్నా మీ ఒక్కొకరిని ఉండుటచేత చాలా మారిపోయినాను. అవిసరమునకు మించిపోయినంత తెలివి నాకు ఇక్కడికివచ్చేసరికి ఉండేది. శౌందర్యమువలన కన్నీరాలుకుట సంభవిస్తే శౌందర్యాన్ని అందుకు అందరికీకూడా తెలుసు, అప్పుడేకప్పుడు పట్టి నుండుతనము అక్కమున్నది నేను భావిస్తున్నాను.

దానను. కాని ఇప్పుడు నా అనుభవ
ల్ల నేను తెలుసుకొన్నది మరొక వి
వము ఉన్నది. మంచి అంటే మానవ
సంబంధమైన దనిన్నీ అందుచేతనే
అప్పుడప్పుడు కొంత తెలివి లెక్కవైన
దనిన్నీ నేను ఇప్పుడు గ్రహించేను.
క్షీరందరిలోను నేను ఎక్కువ సూర్య
ని అనుకుంటుంటిని; కాని అప్పు
లూకూడా నా అంత సుందరమైన వారే
అనిన్నీ వారిసౌందర్యము వారికి తెలియ
కుండా ఉండవచ్చుననిన్నీ నాకు ఇప్పుడు
అనుభవమైనది. సుశీలయొక్క కోమల
వ్యాధయమునకు కన్నీటిని పోలుతూ
లానములు నేను చూడగలిగేవాటికంటె
ఎన్నో రెట్లు నిర్మలములై ఆహ్లాదకరములు
కూడాకాలేదా అని సుశీలను చూచేట
ప్పుడెల్లా నాలో నేను మనసము చేస్తూ
ఉంటిని. ఆమెలో అనిర్వచనీయసౌందర్య
ముకలదని నావ్యాధయము నాకు తెలుపు
తూఉన్నది. ఆమెచేతులు చాచితే చా
లును; ఆమెముఖ ఆమెవ్యాధయమునకు
నిడియినను. చూచినచో ఆమెవ్యాధయ
లైనరత్నములు ఉన్నవని ఎరగనిఅంధు
రాలైన చెన్నయ్యచేతనే అతనిలగాత్ర
తననిధులను సమర్పిస్తుంది.

మదనుడు:—యాని, ఎంతోమీదను నీచాపి
గురించి నాతో ప్రసంగిస్తూఉంటే నిన్నే
నేను మెచ్చుకొంటూ మరీ ఎక్కువగా
నిన్ను మోహిస్తున్నాను. నీవామెను
పోగుడుతున్నావు కాని ఆమెగిరి అంతా

తిరిగి నీకే చెందుతున్నాది. ఒక్కటేమాట
ప్రతిమాటగా నీ ఇంకొక విషయం. ఈవ్యా
ధుడు సంకల్పించినానరే మరొక విధాన
మునా. అది ఏమిట? అది ఏమిట? అది
అగలప్రేమకు వీనమాత్రానా సరిపోలేదా.

యాని:—నేనిక్కడకువచ్చినప్పుడు అన్నీ నా
శక్తిమనిషిని ఎవరికి వ్యధకలుగ అక్కగలే
దనిన్నీ నమ్మియుంటిని. కాని శీతము
మూర్తిము మనము సంకల్పించుకొని
తయారుచేసే ఏర్పాట్లకు సరికడకుండా
ఉన్నదని నేను ఇప్పుడు తెలుసుకొని
టున్నాను. నేను నీతో కలిసిఉంటూ, ఇత
రులకు వ్యధకలుగచేస్తుంటే, నీనేనేనని,
నేనేనీవని ఉండలేము. ఈనాటిమనప్రేమ
వలె ఇకముందు మనప్రేమ ఉండదు.

మదనుడు:—నీవన్నదే వాస్తవము కావ
చ్చును. అయినా మనప్రవర్తన ఋజువై
నది కాకపోతుందా?

యాని:—అ, మదనా, ప్రవర్తన ఋజు
వైనదా కానిదా అనేచర్చతో లాభము
లేదు. ఋజుప్రవర్తన లేని వారికైనా
కన్నీరొలికేటట్లు సడచుటకంటె, జన్మమం
తా తవ్వమార్గములో ఉండుటే మేలని
నేను తలుస్తాను. ఈవిషయమై ఎనలేని
చెప్పతూఉంటారో నాకు తెలుసును.
కాని అదంతా ఎందుకు? ఈవిధముగా
చెప్పదానికంటె లోతైనతత్వమును ఈ
మాటలు లవంతైనా మార్చలేవని తెలి
సిన్నీ, మంచిచెడ్డలనేమాటలే తొ
చెప్పతూఉండడమెందుకు? నా

రము వినబడుతున్నది; విను. చల్లగా నాచుకుంటూ నీవు నావల్ల వినుతూ ఆమె వస్తున్నది...మదనా, నీవు వెళ్లిపో. ఆమెతో నేను పూట్లాడవలసినది ఉన్నది. నీతో చెప్పలేనిసంగతులు నాతో చెప్ప గుంది. అంతేకాకుండా ఇద్దరెవరైనా మూ డోవాళ్లు లేకుండా ఒంటరిగా ఉన్నప్పుడే, నిజము స్వర్గమునుండి ఉట్టికట్టలు సరీగా హృదయమునుండి పైకి ఉబ్బిపోర్లి పడు తూవస్తుంది.

[మదనాడు వెళ్లిపోయినాడు. నిశ్శబ్దము. సుశీల నాచుకుంటూ నీవు నావల్ల వినుతూ ఆమె వస్తున్నది...మదనా, నీవు వెళ్లిపో. ఆమెతో నేను పూట్లాడవలసినది ఉన్నది. నీతో చెప్పలేనిసంగతులు నాతో చెప్ప గుంది. అంతేకాకుండా ఇద్దరెవరైనా మూ డోవాళ్లు లేకుండా ఒంటరిగా ఉన్నప్పుడే, నిజము స్వర్గమునుండి ఉట్టికట్టలు సరీగా హృదయమునుండి పైకి ఉబ్బిపోర్లి పడు తూవస్తుంది.]

(సుశీల ప్రవేశము)

రూపసి:—సుశీలా, నీకళ్లలో ఈరోజు మిత కళ కనువిస్తున్నది.

సుశీల:—అవును, రూపసి, నాకోక చక్కని భావము తలపుకు వచ్చినది.

రూపసి:—నాతో చెప్పమీ విటాను. చక్కని భావములు దాచివేయకూడదు; విని ప్రపంచమంతా సుఖపడుతుంది.

సుశీల:—నాకప్పు, నాకో కప్పుకప్పునే చెప్పను. సుశీలకుకూడా రహస్యాలుకంటవి; ఆత లంపు ఎప్పటికీకూడా రహస్యముగానే ఉండాలి...నీవే సుశీలవైయుండి, మరొక రూపసి, నీకుంటే రూపవంతురాలు, మరొ కరైవచ్చి, మదనుని బాహువులుచాచి కాగలించుకొంటే నీ వేమిచేస్తావోగదా!

రూపసి:—సుఖముగా ఉండడానికి ప్రయత్న ముచేస్తాను. నీవూమీకుండా ఉన్నట్టిదేమి

ఒకటివచ్చిందిగదా అని సంతోషిస్తూ, నీవు నాయెడల ప్రేమతోఉన్నట్లే ఆమె పై ప్రేమతో ఉంటాను.

సుశీల:—నీకు మత్సరము కలగదూ?

రూపసి:—చెప్పలేను సుశీలా... బహుశా హృదయాయతరములో పొటకరిస్తుంది కా బోలు... ఒకవేళ పొటకరించినా ఒక్క నిమిషమే... వెంటనే అది దుచితముకాదని గ్రహించి, సుఖముగా ఉండవలెనని ప్రయ త్నము చేస్తాను!

సుశీల:—రూపసి, ఇక నేను సౌఖ్యపడతాను. నీవు... నీవు ఒక్కటికంటెమైనా దుఃఖ ముతో మరి ఉండవు.

సుశీల:—నాఆలోచన మంచిదే అని నాకు నిశ్చయమైతే నాకుమీదా సుఖమే ఇక.

రూపసి:—సుశీలా, అయితే, నాకుచెప్ప కుండా ఏదో కొంత దాచివేస్తున్నావు నీవూ.

సుశీల:—అవును. కాని, అదిస్ఫుటమై చక్క నిది అయ్యేవరకైనా దాస్తాను, ఆ తరు వాత...

రూపసి:—ఎప్పటికీ ఆచక్కదనము కుదర నుంది.

సుశీల:—నాకు తెలియగానే... సుశీలకూడా చక్కగానే ఉంటుంది...చూస్తావుగదా... నీవు, మీరిద్దరూ అప్పుడునాయెడల చాలా ప్రేమ చూపిస్తారు.

రూపసి:—ఇక ప్రేమ ఉన్న ప్రేమకంటెమీదా చక్కని ప్రేమకంటెమీదా నాస్వచూ?

అలాగు చూస్తున్నావు" అని అడుగుతూ ఉన్నట్లు ఉన్నవి.

[నిశ్శబ్దము]

సుశీల:—రూపి....

రూపి:—సుశీలా...

సుశీల:—నీవు చెప్పాలనుకొన్నది ఏమిటి?

రూపి:—సుశీలా, ఈలాగునా. చూసేవా, ఇంకా మరికొంచెము అయినట్లైతే, తనకి ప్రపంచములో ఉన్నదంతా నేను దోచుకొని ఉంచునుగదా.

సుశీల:—విచారముగానున్నావు, రూపి?

రూపి:—దా, సుశీలా, ఇక్కడ నీగోపురము ద్వారమువద్ద కూర్చోందాము, రా. నీవు నేను మొట్టమొదట కలిసినప్పుడు ఏలాగు ముద్దాడుకొంటూ కలిసికూర్చొని ఎట్లు మాట్లాడుకొన్నామో, అలాగు మాట్లాడుకొందాము, రా. జ్ఞాపకముందా, ఆవేశ నూతి ఒడ్డున జ్ఞాపకముందా; సుశీలా, నా క్రింద...; ఉన్నప్పుడు నేను ఈలోపున నీతో పోయితివి; నీకు నీతో పుట్టితివి; ఇద్దరు నానిన తెలుసుకొన్నావోట్ల కలిగినది... ఇటువంటి సమయము ఒకటైనా మరి మనకు దొరకదు; రేపు ఉదయము నేను మిమ్ములనందరిని విడిచి నాదారిని పోతాను. ఇటీసితిలో ఉన్న నామా... మనము మనకు మనము తెలుసుకోవలసినది మన భిన్నమైనది ఉన్నవి...

సుశీల:—నీవే వెళ్లాలని నీకు దీక్షము?

రూపి:—అవును సుశీలా, కాదు, అదేమిటి? నేను చెప్పాలి అని అనుకొన్నది. ఒక్క మారు గభీమని మించవచ్చేదు. భిమానా సీహృదయమును భేదించకుండా ఉండాలని నిజముచెప్పడము మానివేదామని మొదట తలచినాను. కాని నీసంగతి ఆలోచించగానే, అలాగు కుదరదని నాకు తట్టింది. నీవు ముందుగా నాతో చెప్పినట్లుగా నీకి నిశ్చయించేను. నే నేమీ దాచకుండా ఉన్నదిఉన్నట్లు చెప్తాను చూడు. వెళ్లిపోవడము నాకు చాలాదుఃఖముగా ఉంటుందని నీకు తెలుసును. కాని మనమందరమూ ముగ్గురమూ కూడా కొంతకొంత త్యాగ గము చేయకతరద. ఈ త్యాగముతో అన్నిటికంటె ప్రబలమైనదానికొకటి అని నాకు నీకు తెలుసును. కాని త్యాగమునీవు కూడా చేస్తున్నావు అని నాకు తెలుసును.

సుశీల:—రేపు నీవు వెళ్లవద్దు.

రూపి:—నీవు చెప్పినట్లు, వెళ్లక తప్పక పోయినప్పుడు?

సుశీల:—నేను చెప్పవలసినది చెప్పినదాకా నీవు వెళ్లవద్దు.

రూపి:—అంతా నీ స్వాంత్యం చెప్పివేయి.

సుశీల:—నీకేకాని, ఇప్పుడు నీవు నాతో చెప్పినది నాకు నీకు తెలుసునా?

రూపి:—తెలుసును.

సుశీల:—నాకు మరివిచారములేదు, రూపి.

రూపి:—నీకోర్కెనుకాకా వెళ్లవద్దే ఏమి చేయించువు, సుశీల?

ఉన్నది...నాకు సుఖముగానే ఉన్నదికాని ఇంకా ఎక్కువసుఖముగా ఉండడానికని చచ్చిపోవలసిఉంటే కులాసాగా చచ్చిపోతాను.

రూపసి:—చాలాచాలా సుఖముగా ఉన్నప్పుడు మాత్రము చావుగురించి ఆలోచించుట చాలాప్రమాదము...నీఉద్దేశములు గురించి నాకోకాఅనుమానము కలిగిందని బహుకొంటాను. ఒక్కనిముషముక్రిందట నీవు చావుగురించి ఆలోచించుచున్నా...

సుశీల:—అవును. అనుమానమెందుకు? అటువంటి ఉద్దేశము సరళహృదయుము గల ఆడపిల్లలకందరికీ సహజముగా కలుగుము.

రూపసి:—చక్కగా చూడలేని కోమల హృదయముగలవారికీ చావు మంచినది అనినీ, నిడుప్తేమకు నిదర్శన మనినీ కోస్తుంది. కాని వాస్తవముగా చూస్తే ప్రేమ చెవాడే మంచినదేకదా; ప్రేమ చినకొలదీ జీవిస్తూఉండవలెను. అంతేకాకుండా నీప్రేమ ఆమోస్తరు ప్రేమకంటె కూడా ఉత్కృష్టమైనది. నావల్లనొచ్చి ఇద్దరిన్నీహితులను శాశ్వతముగా విడవరచేవారు, అందుచేత అగాధమైన దుఃఖ కూడములో పడద్రోసేవారు నీటివారో అయియుండినవలెను; చావు అందుచేత మహాఘోరమైన కృత్యము సుమా.

సుశీల:—నాఅనుమానము నేను చెప్పదునా, రూపసి!

రూపసి:—సుశీలా, అంతాచప్పివేయి, అంతా నను చెప్పేనుకాను! మనకీమనకీమధ్య మనస్సులలో ఏమిలేకుండాఉంటే ఎంతో బాగుంటుంది. మనభావములను సరస్వరము తెలియనీకుండా దాచేదైతే మెత్తని పువ్వునానరే మన హృదయమాలమధ్య ఉండిపోతున్నది....

సుశీల:—దానిగురించి ఒక్కక్షణము ఆలోచించేను.

రూపసి:—చావుగురించా?

సుశీల:—అవును కాని, కొంతనేజీక్రిందట ఆలాగు ఆలోచించేను. ఆతరువాత నీవిప్పుడు చెప్పినదంతా నాలోనేను అనుకోవాను. అప్పుడు ఏమికో ఉపా...

రూపసి:—అదేమిటోగదా!

సుశీల:—చావుకు వ్యతిరేకమైనదాని గురించి; జీవితముగురించి... కాని దానిని చెప్పడానికి ఇంకా సమయముకాలేదు. సరేనులే,నీకు తెలుస్తుందికదా... వర్ణించి చెప్పలేను కాని నాహృదయము... నీవేనా అన్నావు నా అత్త ఆనందముతో కుప్పిగెంతులువేస్తున్నట్లు ఉన్నాదని...నీవేనేనై యంటే ఏమి చేసిఉండువో ఇప్పటికి తెలిసింది నాకు...

[ఒకరిచుట్ట ఒకరు చేతులువేసికొని నిశ్చలమిరుగు.]

(శ్రీ) పాంచరత్య తిత్వరక నులు)

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥
 अथ श्रीकृष्णार्जुनसंवादे श्रीकृष्ण उवाच ॥
 द्रुपद उवाच ॥ २ ॥
 अथ श्रीकृष्ण उवाच ॥ ३ ॥
 अथ श्रीकृष्ण उवाच ॥ ४ ॥
 अथ श्रीकृष्ण उवाच ॥ ५ ॥
 अथ श्रीकृष्ण उवाच ॥ ६ ॥
 अथ श्रीकृष्ण उवाच ॥ ७ ॥
 अथ श्रीकृष्ण उवाच ॥ ८ ॥
 अथ श्रीकृष्ण उवाच ॥ ९ ॥
 अथ श्रीकृष्ण उवाच ॥ १० ॥

2. పరమ సత్వమునకు కరుణ ను సత్కర్మములు న
 జరుగు నుత్తమములను కలుపు నుత్తమములు కలుప
 నుత్తమములు కలుప నుత్తమములు కలుప
 నుత్తమములు కలుప నుత్తమములు కలుప

[illegible][illegible][illegible]

ముప్పది తొమ్మిదవ శతాబ్ద చరిత్ర వ్రాసిన శ్రీ సీతాదేవి విమానాద్వారము
వలపరెడ్డి వైతల శిల్పము

ముప్పది తొమ్మిదవ శతాబ్ద చరిత్ర వ్రాసిన శ్రీ సీతాదేవి విమానాద్వారము
లోపల వైతల శిల్పము

డాక్టరు కె.పి.లూ
భారత ఖిలాఫతులలో పాల్గొన్నారు

పండిత మదన మోహన మాలవ్య
భారత హిందూ మహాసభాధ్యక్షులు

జే.బి.ఎం. చిత్తరంజనరావు
భారత గ్రంథాలయ మహాసభాధ్యక్షులు

జి.బి. పియ్యూషకాంత్ ఛటోపాధ్యాయ
భారత విద్యాధిపతి మహాసభాధ్యక్షులు

యించి యుండెను. కర్ణుఁ డర్జునునకుఁ బ్రతి
న్వృద్ధి. ఇట్లున్న వర్జునుఁ చేతిలోఁ బరా
భూతుఁ డయ్యె ననినప్పుడే యర్జునుని పరా
క్రియమున కెంతయో గౌరవము గలదు. కాని
కర్ణుఁ నెన్నఁడుతోచున నామర్యాదాక్రియ
చేయించుటఁ జేసెనో నర్జునుఁ పరాక్రియ
గౌరవ మెక్కడ నుండును? ఇట్టి విషమసం
ఘటనమునందు కర్ణుని విచారములెవరు?
—“ఈమహాదోశిన మంతయు నెందులకు?
కర్ణునికే కర్ణుని చేర్చియుండుట నీ నీతి
భావిమిదే కాని కర్ణునిను మిగుతార్థ
గౌరవమునకు నెట్టిలోపము వాటిల్లునో
యోతఁడు నెఱిగింపఁ జాలడు. నకల రాజు
లోకంబును ఆసర్వాంగినుడరి యందలి మ
కాంతిచే లక్ష్మిభద్రసము చేయుటకు ఎచ్చ
యుండఁగా మహాబలపరాక్రమవంతుఁ డగు
కర్ణుఁ డొక్కఁడు మాత్ర మేల రాలేడు?—”
లను ప్రశ్నమునకు నాతఁడు నిశ్చయము
కావలసి వచ్చును.

మన భారతమహాకవి కాశీల్య మాశ్చ
ర్యమయమైనది. అట్లేన్నది మన మున్నవైనది.
లందఁడెనిదే నాతఁ డెవరియొకరి నెట్లె
లక్ష్యభేదనోక్తియమునకు నన్నట్లని నామిచె
ను. కర్ణుని రాక్రమగౌరవము నెవరియొకఁడుగా
నీక్షించెను. మఱియు నీయవసరమునందే—
ఈనీతియందే—ఈ ముక్తి యుపాయము
చేతనే—మఱియుఁ గుంతిలో దేవతలను
గూడ సాధింపఁ గలిగెను. ఈయొక్కసంఘట
నము చేరికే ప్రాచీనకర్మమునందు భాగము
లకుఁ బ్రవర్తించెను. ముందేమి లేన భావము

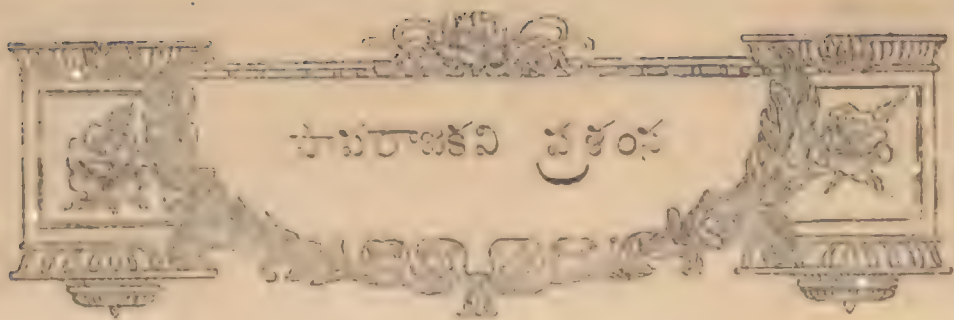
యొందునో మహాక్రమిని నాటి ముక్తియని గొప్ప
భంగము చేయవలసి యుండెను. మఱియు
మహాశక్తిను నభిభావమున స్వారితము
ననిమానితయు నగు నీమె లేనఁ తులయెదుట
వ్యాధి ప్రసాదమున నొక్కఁ కావ
లసియుండెను. అట్టిద్రావదీన్యభావ మిప్పు
నొక్కఁడు భావమునందే వచ్చునయ్యెనో,
దానికేమియందే నీవిరుద్ధ నీయమును
నెఱవమయ్యెను. అప్రచండప్రతాపసమన్విత
మైన మహాసభయందుఁ గుమారీకుసుమము
ఎసివాడి యున్నదని చెప్పెతిమి; కాని యాకు
మన నున్నది. కాని నీమె నొకఁడు
నామెనుకొన్నది. నామెనుకొన్నది. నామెను
మండిలే పిరిమండలే మధ్యమున మ్రువదరాజు
వంటి తలద్రీని గాని ధృష్టాంతమును నివరి
యన్నను గాని యపేక్షింపక లక్ష్మ్యభదనో
న్వృద్ధి కర్ణుని మహాశక్తి ను నెఱిగింప
వరింప” ననియెను. ఈవలకు చెవి నొకసంత
కర్ణుడు నామర్మియగు మహాముతో నాకనము
వంకఁ దలయెత్తిసూర్యునిఁ జూచుచు శరా
సనమును జాబవిడిచెను. నూతుపుటలలో
నూతును నెత్తు అమరగదియొకవయమును
గవి యాయొక్కమోటలో పెలయింపఁ గలి
గెను. ఇక్కడ విశేషవర్ణనమునకుఁ బ్రయో
జనములేదు.—ద్రావదీని గూర్చి తేజస్విని
చేతను నొక్కఁ యెవరు వ్యాఖ్యానము చేసెను
వలసిన యావశ్యకమును లేదు. మఱియు
నారాజనందని దుర్దమనీయగర్వియు నిస్సంకోచ
ముగ విస్ఫారితమయ్యెను.

హ్యోత్ర క్షేపకాంతి యైన ప్రావది
వలొకింతము! మహాగర్వితులు
వనమబలాద్వితులు వైన భీమా
క జూడమునం దోటవడి నిశ్శబ్ద
కిక్కురు మనకుండ శత్రువుల
యొకరినొకరి చంపుచు ఉత్తు
కొన్న నీరు పురుగునగు
యెడలమున సమర్థిత యై
యనుమతిని దాసీత్వస్వీకృతికి
యే యార్యవారీమణికి సహజ
యేమి చేసెడిది? ఆమె
కాంతయుఁ దన్ను నభకు
యేమి చేసెడిది? యాహ్వా
నమునకు నేమిచేసెడిది? సీప్రాకర్షణలు
యేమిచేసెడిది? యాహ్వానమునకు
యేమిచేసెడిది? యాహ్వానమునకు
యేమిచేసెడిది? యాహ్వానమునకు
యేమిచేసెడిది? యాహ్వానమునకు
యేమిచేసెడిది? యాహ్వానమునకు
యేమిచేసెడిది? యాహ్వానమునకు
యేమిచేసెడిది? యాహ్వానమునకు

ప్రావదిచరిత్రమునందు రెండులక్షణము
లు విశేషముగా స్పష్టములగుచున్నవి.—
మొదటిది, ధర్మానరణము. కెండవది దర్ప
ము. ఇప్పుడు ఇప్పుడు కొంత వివరింపబడి
తి. కాని యీ రెండులక్షణము లొక్కచో
నూడీరుంటుంటున్నాయి. వ్యాభాషిణము
గాదు. మహాభారతకారుఁ డీరెంటి నొకచో
సమీపముచేసెను. భీమకేతునియందు అట్లు
నునియుండు, అస్పృశ్యమయిండు, మహాయు

నియత బ్రహ్మ సమలయిండు సమీపముగాము
లను మిశ్రితములుగఁ జేసెను. భీమకేతుని
యందు ఇప్పుడు సమీపముగను, అస్పృశ్యుని
యందు అస్పృశ్యమయిండును ఇప్పుడు సమీపము
గను గన్పట్టుచుండెను. దర్ప మనఁగా
అస్పృశ్య వాత్సల్యవ్యాప్తియైతి నొక యస్పృశ్యము
గాదు. మహానీక శేజస్వీత యనియే నాయభి
ప్రాయము. ఈరెండునూ ప్రావది యందును
వివర్ణముగఁ జేయుచును. అస్పృశ్యమిన్యు
యందిది యాత్మశక్తివిశ్వయముగఁ బరిణా
మము. ప్రావది భీమకేతుయందు ఇప్పుడు
వృద్ధికి గారణ మయ్యెను.

సభాభలమున ప్రావది దర్పమును లేజ
క్రమమునకు వృద్ధిచేయును. ఈమె విధి
యొక్కమునున్నప్పుడు ప్రావది మగుణము
నకు సహాయుడై నవ్వెను. రాజపుత్రుల
సత్కర్మలకు సత్కర్మలకు సత్కర్మలకు
మహిమ గాంధర్వమునకు సమీపమునకు
కామమును బ్రేరేపి ముక్తికొత్తు “భీమ
వారీము! ఇప్పుడు చెప్పియివడి! యే
ఇప్పుడు చెప్పి యెక్కమోముగ నెంత వి
వరించుచున్నది!” యని ఖిచ్చియిది భీష్మాది
విరుజనులను గాంచి “ఆ! చెలిసిపోయినది!”
ఇప్పుడు మును మహామృత్యువై విదుగు
నకును నొక సమీపమునకు సమీపమునకు
చేసిపోయినది!” అని విచ్చియిది చెలికెను.
కాని యిందుకు ప్రస్తావ మొకసేపు నిలువ
నందు! ఆమహాభారత మహాకవి మానవ
చారిత్ర నాగరికమును సమీపమునకు సమీపమునకు
ముగంబోలే నవలొకిండు గలిగెను. ఎప్పుడు

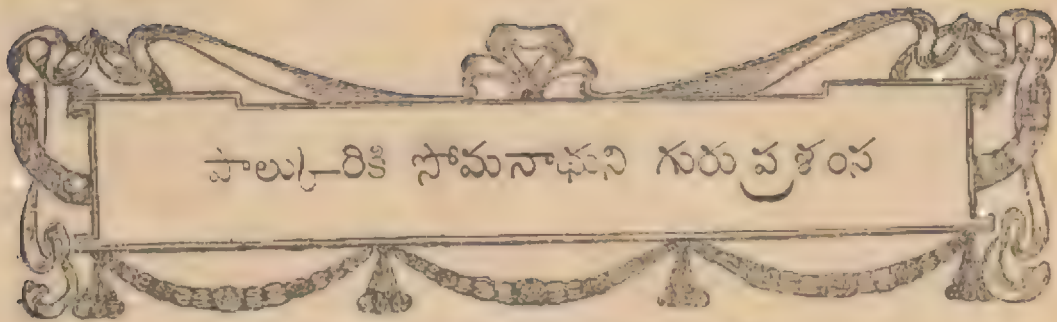

పాపరాజుకవి ప్రశంస

రసము చిప్పిల! నుత్తరరామచరిత్ర
 మాధవగీర్వాణ రచనల ననువదించి
 ప్రాధిమాపిన కంకంటి పాపరాజు
 పండితులలోన శ్లాఘనీయుడు గాఁడె? ౧
 కొన్నిచోటులఁ దిక్కున్నకన్న మించి
 కొన్నిచోట్లు శ్రీనాథు గుణముగాంచి
 కొన్నిచోట్లను బెద్దన్న చెన్నునదిసి
 పాపరాజు రచించె గావ్యము ; నమూరె! ౨
 పాకరిపాకమునఁగాదు పాపరాజు
 కల్పనాకౌశలమునఁ దిక్కున రచించె
 నట్టి రామాయణముకన్న నన్నిగతుల
 నతిశయించెడు; నెంత ప్రశస్తియును? ౩
 శబ్దచిత్రము లెన్నెని సంఘటిల్లు;
 నవ్వె సామాన్యకవుల కావ్యములనున్న
 నగది నృసింహకాక సరిసార్థబంధురములు. ౪
 నృసింహము, భావ శత్రు్యా విభేదములును
 నృసింహము, భావ శత్రుయా విభేదములును

నృసింహము, భావ శత్రుయా విభేదములును
 కూర్చె గృతి పాపరాజువినునగుండు. ౫
 ఇంపుమెపార ననవచ్చు హృదయశబ్ద
 విత్తపుంగుల్ని గావ్యేంద్రియకు ఘటించి
 ప్రతిభవదసిన యల పాపరాజునొలె
 గృతి రచించెన స్వానమ్మతిమగదె? ౬
 జన్మము వీరింకఁ గిద్దరసాయనముగి
 నవరినమ్ములు మెయ్య నెద్దనలు మెచ్చి
 భగవద్దత్తముగను గావ్యము రచించె
 దలఁచ నిశఁడెంతయును భస్మితముఁడుగాఁడె? ౭
 నరనమ్మ, మనోహరమునై చవులుగొలుపు
 కవనమునఁ గాక పాపరాజువినునగుండు
 నయనభాసఁగి, దత్తవిజ్ఞానగరిమ
 పాపరాజునొలె; ప్రశస్తియును. ౮
 పాపరాజునొలె; ప్రశస్తియును
 నరసింహులెడ; నాథుని కాంక్షకవులు
 స్ఫుర దలంకారకలితమై సాంపుగయుక
 సంస్కరింతురుగాక! భావావధూటి. ౯

పాల్కురికి సోమనాథుని గురువ్రశంస

నిడుదవోలు వేంకటరమణగారు, బి. ౧౯౧౧.

పాల్కురికి సోమనాథుని గ్రంథములు బహిరిలింగ నాథునికి చెప్పు గురువు గాను, దీక్షా గురువుగాను, సోమనాథుడు వీరశైవుడగుటచే నాథుని గురువు లిరుతెగవని మనము చెప్పవచ్చును. ఒక తెగవారు మఱి గురువులు. వీరు దీక్షానోసగువారు. తెగవారి తెగవారు విద్యాగురువులు. వీరు జ్ఞానము నోసగువారు. ఇక సోమనాథుని యీయిరు గురువు లెవ్వరో విచారించుము. దీక్షా గురువులలో గురులింగమనువారు చెప్పు గ్రంథములు, క్రిందివారు.

భావింతుట వీరశైవముని నాంప్రదాయముని నాథుని చెప్పుచున్నాడు.

పైని వినరించినరీతిని సోమనాథుని దీక్షా గురువు గురులింగార్థ్యుడే యైనను నాథుని నిజ మగు నామమేదయో తెలియుటలేదు. ఏల యందు, పైమఱి నాంప్రదాయములము గురులింగ జంగమ శబ్దములు భేదములేదు.

“ఏమూర్తి ప్రయోగాగో గుర్తింగంతు జంగమ” అనుమాత్రి ననుసరించి శైవు లా యేక మూర్తిని మూడు రూపములుగ భావించిన ను వానిలో నొకదాని కోకటి భేదరూపముగఁ బరిగణింపరు. కావుననే, సోమనాథుడు తన తెలుగు గ్రంథముల ని గురుస్తుతి చేయనిచే గ్రంథమునఁ బ్రార్థించిన వాడుకాదు. ఇది యిది.

“ద్వీ. శ్రీగురుకృత పంచితగుణోత్తమం” అని చెప్పుచున్నాడు. బహుపురాణము.

“ద్వీ. శ్రీగురుమూర్తి మూర్తిరత్నాకర్తి వాగమాంతస్ఫూర్తి వాసందకర్తి” పండితారాధ్యపరిత్రము.

“వీ. శ్రీగురులింగ పంచితకయానిస్ఫూర్తి” పన్నవల్లు వీసములు.

“వీ. శ్రీసోమనాథుని గ్రంథములు” పత్తి-శ్రియోద్భావకకలప్రభూర్తి... వ్యూహాధిపతితుడు.

“ద్వీ. శ్రీగురు గణాశ్రయ పరివర్తమాప” బహుపురాణము లేని ప్రబ.
 “వీ. భృంగిరిటి గోరూడము గురు రింగవనాజాండ... అనభాసారము, 4 వ ప్రబ, 102 పద్యము.
 “ద్వీ. పాల్కురికి సోమనాథుని గ్రంథములు” గర్భపంథవుడ.” పండితారాధ్యపరిత్రము, పత్తి-శ్రియోద్భావకకలప్రభూర్తి, 4 వ ప్రబ.
 పైవానిచే సోమనాథుని దీక్షాగురువు గురులింగార్థ్యుడని తెలియుచున్నది. మఱియుఁ గర్ణాటకవి చరిత్రమునఁగూడ సోమన యీతని యొద్దనే దీక్షా గురువుగాను చెప్పబడి యున్నాడు. దీక్షా గురువులను వివరింపగా

“కం ఆకండు సునువరకర సం
జాతుండై విశ్వనాథు సన్నిధిఁ గలితా
నాతురి యెఱింగి బసవ
ప్రీతిగ రవియించిపట్టి కృకులెవ్వ యనక.”
ప.బ.పు.ప్ర.ఆ. 5 పుట.

పైవిషయముల ననుసరించి సోమనాథుని నాగార్జునాచార్యులతో విశేషముగా వాదించియుండును. ఈ గురుప్రశంసపై విమర్శించు గ్రంథ మాయాచార్యుల దక్షిణాపార్శ్వమున గల రాశియై యున్నది. మఱయు సవపురాణములో దిశియించు శ్రీ శైలిమునందు ధి క్తికర్తముగా గర్వమును సోమనాథయ్యగారి కొనియెడును.

“ద్వి. విలసిత పరమ సువిత్సృఖాంభోధి
నరి గరభలి సోమనాథయ్యఁ గారు.”

పై విశ్వాను సోమనాథయ్యగారికి విశ్వనాథయ్యగారికిని గల సంబంధము తెలియటలేదు. ఇచ్చి కొనుకుటో? అన్న దమ్ములో?

ద్వితీయులు కట్టకుట పోతిదేవులు. మీ లొక్క జను సవపురాణమున మంత్రము వేర్కొనఁ బడిరి.

“ద్వి. శ్యాతిచే సద్భక్తిల కట్టకురి
పోతిదేవుల పదాంబుల మట్టకుండ!”

ఇంతలు వివాదముల మట్టకుండనై సోమనాథులచే నీమ విద్యానిరుపగులు స్పష్టము. మీ సోమనాథులైనాగిమములు ధి క్తికర్తములు మొదలగునవి యెఱింగించియుండ నచ్చును. ద్వితీయులు తెలిదేవ వేమనారాధ్యుల నానందము లేదేవ కేవలనాథులు.

వీరి ప్రశంస సండితారాధ్య చరిత్రమున మాత్రమేగలదు.

“ద్వి. వేరెన్నఁబడిన శ్రీ తెలిదేవవసు
నారాధ్యులకు పరమారాధ్య దేవు
మమమని శిష్యుండ”

ద్వితీయ మాయాచార్యుల ప్రశంసయందే కవికర్తలు సోమనాథుని చరిత్రము నాను * 30 వ పుట. చంచు కీ శ్రీ పైరిశ్చే విశ్వనాథయ్యగారిని వ్రాయుచున్నది.

శాని పై విశ్వనాథయ్యగారి గృహ వాసులను కవికర్తలు వారని స్పష్టమున తెలియచున్నది. అందుచే విశ్వపురి కొనితగా భావించుట యెట్లో తెలియకున్నది.

ఈ గురుప్రశంస బసవ పురాణాదుల యందు వేయి కీసి యుండు సోమనాథుని కవనాటి నిరుపయునట్లు కనుపట్టచున్నది. ఏలయనగ, సోమన, బసవపురాణాదుల విషయమునరికి జతుర్వేద పారనిరపకామి. అదివి వేద వేదాంగములయందలి భాగము లిది ఇది గ్రంథములతో ననుపడున స్త్రీ గ్రంథము ననుపడును. ఆరాధ్య చరిత్రమును వాచి నానికి సోమన నాని వేదాధ్యాయులవి తెలియకపోదు. మఱియు సోమన

“ద్వి. నరిఁబాల్కురికి సోమనాథుడనంగ,
నెలయు వాడను వినిర్మల చరితుండ” అని బసవపురాణమునను,

“ద్వి. నరిఁబాల్కురికి సోమనాథుడనంగ
నెలయువాడను జతుర్వేదపారసుడ” అని సండితారాధ్య చరిత్రమునను వ్రాయెను.

* ఈ విశ్వకూచే సోమనాథుల మమమనై యుండును.

సంపాదకానంతరము (Central Telegraph Office) నుండి యొకటిగ బయలుదేరి రాజమ

ద్రువమును భూమికి దీగవలన గలుపుదు. అట్లా గ్రువ మనకు దీగకలిగి అతీగ రెండవ కొనను భూమిలో పాతి

తంతివార్త పద్ధతి

1. భూమి. 2. స్వేచ్ఛపుము. 3. లోకలాంధి కృతము. 4. మి. 5. తీ. చివరభాగము ఒక యినుపము 6. దొడ్డి. 7. మ. 8. యినుపము. 9. మట్ట. 10. రాజమహేంద్రవరము. క్కమట్టును చుట్టుబడి వికప

ఇది విద్యుత్కృతికి మాదె

వైది ఋగ్రువము; అదును పెద్దగీత భవగ్రువము.

హేంద్రవరమువలన వెళ్ళును. 'లోలాంధి' బుడ్డిలో విద్యుత్తు బహిర్భాగమున కున్న వాగమునుండి బొమ్మకాకి కను ప్రసరించుచున్నది. ఇందులో కుత్తువాగము భవ గ్రువమునియు రెండవదానిని ఋగ్రువమునియుఁ జెప్పెదరు. ఈరెంటిని గలిపినంతమాత్రమున విద్యుచ్ఛక్తి ప్రసరించునని తెలిపియుంటిమి. నీరు రెండవదేశే మల మధ్య ప్రసరించుచున్నచో ఒకటి రెండవదాని కన్న ఎక్కువలమున నున్నదనియే కదా దాని యర్థము. అట్లే విద్యుత్తు గ్రహించుటకై రెండు గ్రహములను విద్యుత్తు కొంతమంది పీడించుననియును ననుట ధ్యేయము. ఈయొత్తిడి వేరువేరుగానును రెండు లోకలాంధి విద్యుత్కృతి కలమును పయోగించిన లెను. ఒకదాని భవగ్రువ మును రెండవదాని ఋగ్రువమునకు గలుపును. అప్పుడు మిగిలిన రెండుగ్రువలకు ననునున్న యొత్తిడి అది జూతు కంటె రెండురెట్లును. ఇట్లు ఒకవరుసలో ననేక విద్యుత్కృతులనుండి యొత్తిడిని హెచ్చించు విధాన మును పంక్షిర్వాటు అందును. ఇట్లు రెండు 'లోలాంధి' విద్యుత్కృతులను పంక్షిరొనుండి అందులో కొక

పెట్టుదు. ఇక 'లోలాంధి' విద్యుత్కృతుల రెండవ గ్రువ మును పటములోఁ జూపినట్లు మీటకు కలుపును. మీట యనగా రాగిపలకకడ్డే. దీనిని నోక్కుటవలన విద్యుత్తును రెండుతీగల కొనలు కలిసికొని పోవును. నోక్కుటమానిన వా రెండుతీగలకొనలు వేరును. ఇట్టి మీటయొక్క రెండవ కొనను చెన్నపురినుండి బయలుదేరు దీగకు కలుపుదురు. రాజమహేంద్రవరమునందలి తంతి వార్తాలయములో నీతీగయొక్క

చెన్నపురిలో మీటనోక్కగనే వ్యాపకమునంద విద్యుచ్ఛక్తి ప్రసరించును. భూమి వ్యాపకమునందెద దానిని విద్యుత్కృతిలోని యొక భాగ ముగజేయబడినది. దీనికి కారణము వ్యయము తగ్గించుట కొరకే. భూమి యుపయోగింపబడకపోయినచో చెన్న

పుట్టుమునుండి ౧ జూహేంద్రవరమువలన మాదె 300 లుచ్చెట్లు పుట్టిగకు బయలుగా రెండుతీగల విద్యుత్తుగొంప వలసియుండును. ఇట్లు మిటవలన వ్యయ మెక్కువ యగును గదా!

మీట నోక్కగనే రాజమహేంద్రవరములో నన్న యినుపకడ్డే మట్టునున్న దీగమట్టును కూడంటు జాయివలె కాంతీకరణకీ కలిపిగ జేయను. అప్పుడ ననుమనుండు నినుపముక్క కడ్డే నన్నును జూడియే యితరవిద్యుచ్ఛక్తి నను అది ఆర్పించును. అట్లే దానియొద్ద నొకయినుపముక్క సుంచిలితునుకొనును. దానిపై కొంత మారమున మరదిగించియుండును. మీటను చెన్నపుట్టు మన నోక్కుట మానినచో విద్యుత్కృతికి అనంత్రా తీగ వేయబడుచున్న విద్యుత్కృతివాము విద్యుత్తును మట్టును కాంతీకరణకీ తగ్గిపోయి, ఇనుపముక్క

వాక్స్ దీని యందు లేక పోవును. ఇటువంటి వాక్స్ స్ప్రింగ్ (Spring) పంపుకొని కనీయమున నీటి యధాధీనము వాక్స్ చేయవచ్చును. ఇట్లు నమ్మకముతో మనకు తగిన పద్ధతులు కలుగుచున్నవి. ఈ క్రింద మే యిదివఱకు చెప్పిన ముఖ్య విషయము.

మారములో నున్న మనుష్యుడు మనదగ్గరకు రావలెన్న మనము చేయి చేయవచ్చును. రహస్యము నీటినుండిను ఇది యొక సంగతి. ఇట్లు చేయుటచేత అనుమతముగలది కావలయునని అర్థమగును. అదిగా మనము విశేషాధిక రక్షణము చేసికొనవలెనని కొన్ని సందర్భములందునని తెలుసు. నష్టమున్న విషయములును త్వరగా తెలియగా వ్రాసికొనుటకు సంక్షేపము చేయుటకు అక్షరములను బదులుగా కొన్ని గీతల సహాయమును. అక్షర 'అ' అనునక్షరమును. — ఈ గీతములను వినిపించవచ్చును. అక్షర 'కె' అనునది — ఈ గీతము చేతను, దు అనునది — ఈ గీతము చేతను చూపిన అక్షరము అనునది మొత్తము విషయము — ఈ గీతములచేత తెలుపవచ్చును. ఇట్లు వేర్వేరులను గీతములను అక్షరములను వినిపించు పద్ధతి 'మోస్కోకో' అందును. ప్రస్తుతము తిరివార్తలన్నియు ఇంగ్లీషు భాషయందునే జరుగుచున్నవి. మక్కుగీతము — ఈ సందర్భమున ఇంగ్లీషు భాషలో వినిపించుటకు వైపు 'ఏ' అనువానికి వర్తింతును. ఇట్లు ఇంగ్లీషు అక్షరములను వినిపించుటకు సంక్షేపము వ్యాసము విని చూడవచ్చును. అదిను అనునాము రాముని లక్షణము చేయవలయునన్న, మనము విని మెరుగు నొక్కవలయును. ఇట్లు చేయుటచేత రాజము హేంద్రవరములో యిసుపముక్క అక్షరములను. వినియు ఒక సెక్షన్ కాలము మాత్రమే నొక్కొకచి వదలినచో ఇసుపముక్క పై కెరి ట్ కోట్లము చేయును. వినియు సెక్షన్లను ఎక్కువకాలము నొక్కొకచి వదలినచో కోట్లము కొంతసేపటికిగాని విలపించును. ఇట్లు వినియు కోట్లములు తెలుపెట చేగాని వీరి కొంత కాలముగాని గాని గుంపించును. కోట్లము వెంటనే వినిపించిన అది మక్కుగాను, కొంచెముసేపు గుంపించుచో గీతగాను పరిగణించవచ్చును. ఇట్లు 'అనుమ' అను పదమును మక్కులలోనికి గీతలలోనికి నొక్కి వినియు భావముగా నొక్కొకచి ముఖ్య రాముని హేంద్రవరము

కు కొన్ని నిమిషములలో తెలియజేయవచ్చును. విద్యుత్ పుష్కరములో నుంచి మనకు 60 మైళ్లు అనగా నిమిషమునకు 8,500ల మైళ్లు వీరి పుష్కర ప్రయాణము చేయును. అందుచేత కొద్దికాలములో నొక్కొకచి కాలముననే విద్యుత్తు కే రాజము హేంద్రవరము చేయును. అందుచేత వార్తలు సంక్షేపము విద్యుత్తు హేంద్రవరము చేయునాలోగముగ నందజేయగలము.

ఇది సంగతి తెలియ నైనను దీనిని వాడుకలో తప్పకుండా కొన్ని కష్టములు గలవు. వీటిని మోపు కొంత దేశమునందే ఇంగ్లాండునందే తిరివార్తల సంప్రదింపు ఒక పద్ధతిగా నొక్కొకచి ముఖ్యమున వినిపించునంది సముద్రపు పడక పైన చేయును ఇంగ్లాండునకును దీనికొనిపోయితి. ఇది యొక్కయు ప్రయాణము ప్రసవముగా వారుచేత సులభముగ గ్రహించవచ్చును. ఇదియేకాదు. తీగ ఏరుపానువలననో మజిలీకారమునైన తెలిపొయిన తిరివార్త లాగిపోవును. ఇంగ్లాండునకును మనము హాదగలము. చెన్నపట్టణమునందు వ్యాపారము మనము అయినను ఇచ్చటనుండి దేశములోని వివిధ భాగాలకును మనము వాడుకగలు వాడుకగలు. అందు కొన్ని కలగవచ్చు వానియందు అక్షర పాత్రము. ఇట్లు కలగవచ్చు పాత్ర తీగ వెజనాదనుంచి పోవునదియే యీయము దీనియందు ప్రత్యేకముగ తీగ తీగ వార్తలను చేయబడినది. ఇట్లే చెన్నపట్టణములో నెక్కువగా వ్యాపారమునందు ముఖ్య పాత్ర తీగ ప్రత్యేకముగ నొక్కొకచిగాని అంతకంటె నెక్కువగాగాని తీగలు చేయుము. అందులకు తిరివార్తల పద్ధతి యొక్క పద్ధతియొక్క పాత్రము నొక్కి వినిపించును. తిరివార్తలమునందు మనవారములకు దొరుకుచున్న పద్ధతియే చేయగ అందువలన నీమూలక వాయు వార్తాపద్ధతి (Wireless Telegraphy) పద్ధతి వాంగీకారము చేయవచ్చును. ఇదియునుగాక దీనివలన గొప్ప యుపయోగములు కలవు.

వాయువార్తాపద్ధతి : తిరివార్తల పద్ధతియు ఇప్పుడు రెండవ పద్ధతిని బరికరింపము. దీనిని కొలది కాలముక్రింద వాడుకగలు కలగవచ్చు. ఏదైన సంగతి ముఖ్యములోనున్న వారికి తెలియపలుచువలయునన్న వార్తలు

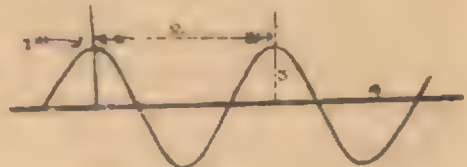
రెండు విధములుగ దెలుపవచ్చును. ఒక విధమునకు మనము పయోగించుటకు యిచ్చగింపబడినదిగా నున్నప్పుడు మనము సహచారమును దెలుపుము. మనము ఇంగ్లాండునందున్న స్నేహితునకు ఉత్తరము వ్రాసినచో మనము వ్రాసిన బాటు ఆతని మొట్టమొదట తెలుసు. అతనికీ మీ ఉత్తరము తెలుసు మనము వ్రాసినదానిని వినినంతటను మీ ఉత్తరమును మీరు ద్రోణాచార్యుల కరిగింపఁజేసి దిద్దువచ్చును. ముఖ్యమంత్రి పూర్వము ఒక మహాత్ముని బాగుమును వశంజేసెనుట లోకవిదితమేకదా. ఇక్కడ అట్లు నడువేసిన బాగుమునకును ద్రోణుని పాదములమీద పడిన బాగుమునకును భేదమేమియులేదు. ఆరెండు నొకటియే. ఇట్లు ఏమార్పునులేక వస్తువు తంతట తానే ఒకప్పుడు మనము ఇంకొకప్పుడును పోయి మనము తెలుపుట మొదటివర్ధితి. ఇక రెండవది అట్లుకాదు. ఒక వీధిబడిసెంటులు ఇంటిలో నుండి బయటకు వచ్చు సమయమైన దనుకొనుదు. అతడు రాకపూర్వము పిల్లలందఱు అల్లరిచేయుచున్నను ఆతడు వచ్చుచున్నాడనగానే వసునగా కూర్చుందురు. అందులో ఒక పిల్లవాడు ఆతని చేతిలోని బెత్తమును జూచినా దనుకొనదు. అట్లు చూచిన పిల్లవాడు మొదట కూర్చుండిన వాడైనను

తరంగ సంచలనము

పిల్లవాండ్రు కదలకుండినను బెత్తమునాట మాత్రము తరంగములు పోయి తరంగములు కలుగజేయుముగ దెప్పగలము. అచట ఏపిల్లవాడును కదలలేదు. అయినను నీరూచారముమాత్రము చివరపిల్లవానివలనను ప్రసరించినది. చెయ్యలో నొక కట్టునీలువుగా పైకి క్రిందికి ముందు మిమ్మా మన కొడుకు. అప్పుడా కట్టునొప్పు బెత్తమిచ్చి తరంగములు లేచి నలుదెసలకు ప్రాయము అయినను నీరు మాత్రము తనస్థానమునుండి కదలదు. ఉపయోగించిన కత్తి నీటిలో సంచలనము కలిగించినది. అక్కడ నీటి మీదుగా నలు దెసలకు పోవుచున్నది. అంతేమీదని నీటిని ఏమాత్రము కదలజేయుచు లేదు. ఇక తరంగము ఉన్నది ప్రక్కనున్న నీటిని గొంచెము రాశిగా ఏర్పజేయును. అప్పుడా రాసి చుట్టుప్రక్కలనున్న నీటికంటె నెక్కుగా నుండుటవలన తిరిగి క్రిందికి దిగుట ప్రారంభించును. ఇట్లు దిగుట ఇతరనీటితో సమాననీటి వచ్చినచెందుటనే అగుదు. దీనికి కారణమిది. మనము రైలుబండిలో ప్రయాణము చేయుచున్నప్పుడు మనము ఆగగా నేముందుకు తూలుదుముకదా. మనమేగితిలో నున్నారమో అది మార్చునోమటకు కొంచెము కాలము పట్టును. యగకాలములో నే మార్చును కలుగనేరదు. ఇది పదార్థమునొక యధార్థము. మనము నొకటి. ఇందువలన రాశిగా నేర్పడిన నీరు దిగుట ప్రారంభించిన పిదప అందునీటిమట్టుయకంటె క్రిందికిపోయిన తరువాత గాని దాని వడిగల్గుదు. నీటిమట్టుయకంటె అడుగునకు పోయి తిరిగి యధార్థమున వాక్రమింపబోవునప్పుడు తన ప్రక్కనీటిని రాశిగా నేర్పడునట్లు ప్రోయును.

తరంగము

- 1. తరంగ స్థిరము. 2. తరంగాయితి.
- 3. నీటిరాశి. 4. నీటిమట్టుము.

ఇట్లునీరుమొట్టమొదటగా నేర్పడి పిదప నీటిమట్టుయకంటె అడుగునకు పోయి, మరల పైకి వచ్చుటలో ప్రక్కనీటి దెగద్రోసియొదిగమున తరంగములుగ నేర్పడుచున్నది.

విద్యుత్తును కలిగి ఉన్న సాధనములను. అందులకు కావల్సిన భౌతిక అవస్థలను నిర్ణయించు శాస్త్రమును సర్వావ్యాప్తమైన ఒక సాధనమును కనుగొనుట అందువలన దానినే ఇంగ్లీషున 'ఈథర్' అందురు. దీనికి సర్వావ్యాప్తము అని పేరిడిరి. ఇది పృథ్వి యందంతట నిండియున్నది గాని దానినే కనబడదు. సాధారణముగా దీనిని 'ఈథర్' అంటారు. 'అయితే' భేదముల తరంగములు బయటరేలే పలువిధములగు ఫలితముల నొసంగుచున్నవి. కావున మనము తెలిసికొనవలసిన దేవన ఈసర్వావ్యాప్తములో నేరిధి మూలము. దీనిని అనుసరించి ఆనాటికిని సాధారణముగా భావించిన వాటివలన దూరప్రదేశమున గొంత ఫలితముగలుగుచున్నట్లుగా భావించుట సహజముగా భావించుట.

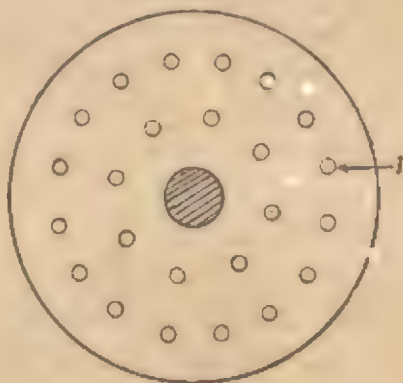
సర్వావ్యాప్తములో నీ తరంగసంచలనము అతిక్రమింపగలిగినందున, గానియును మామూలు తీసికొనినావు తరంగములు దీని నున్న 1:70 అను గుణమున మిత్రమునొప్పును. కాని యీ సర్వావ్యాప్తమునందు తరంగసంచలనము యొక్క గతి నెకము 186 కేలమైల్స్ ప్రతి సెకనునందును. అనగా సర్వావ్యాప్తములో నొకానొక ఫలమందు సంచలనము గావించు మనుగడును. అప్పుడు తరంగము లేర్పడుటకు ప్రారంభమగు. ఒక నెకనుకాలములో 186 కేలమైల్స్ దూరప్రదేశమున నుండ తరంగము లగు పడును. అనగా భూమిని ఆటుమాటును మట్టివచ్చును.

విద్యుత్తరమాణువు (Electron)

ఈ తరంగ సంచలనము గావించుటకు విద్యుచ్ఛక్తి సాయపడుచున్నది. అందుననే దానిని నుడించు మనము తెలిసికొనవలసియున్నది. విద్యుచ్ఛక్తి ద్రవ్యరూపమైన పదార్థమున నొక స్థితియందు కలదని యావచ్చే చెప్పియుంటిమి. ప్రతివస్తువునకు రసాయనశాస్త్రజ్ఞుల తక్కి ప్రకారము విచ్ఛిన్నమైనదిగ విభజించినచో కనకు పరమాణువును సందర్శింపవచ్చును. గానముగాని విస్తృతములన్నియు 80 మాలద్రవ్యముల (Elements) యొక్క సమ్మేళనమువలన గలిగినవి. ఇట్టి ప్రతిమాలద్రవ్యము విభజించినచో పరమాణువు అనునది వచ్చును. దానిని విభజించుటకు నిలులేదు. దీనికి గల సూక్ష్మతలేయే మాలద్రవ్యమునందుండి అది విభజింపబడినచో అపదార్థము

నగునూడ నుండును. ఇది రసాయనశాస్త్రజ్ఞుని యావచ్చు. కాని ప్రస్తుతము పరమాణువును మాడ విభజింపవచ్చుననియు అట్లు చేసినచో గొన్ని కేలు విద్యుత్తరమాణు

మూలనదార్థముయొక్క పరమాణువు

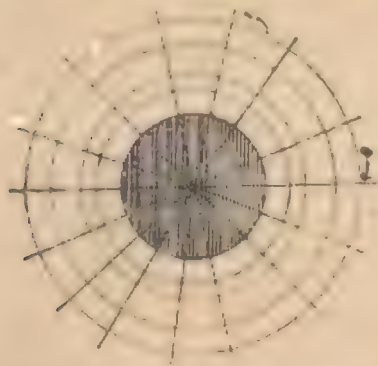

1. విద్యుత్ పరమాణువులు

వులు విచ్చినవియు నొక స్థితియందు న్నవిదేసినది. ఇదజని (Hydrogen) పరమాణువునందు విద్యుత్తరమాణువులు రెండుకేలు విశ్రాంతముగ నున్నచో ప్రాణ వాయువు పరమాణువునందు కేలకొలదిగ మితియొకటి నేర్పడియుండును. అనగా పదార్థములన్నియు నొక దానినంటి మితియొకదానిని మార్చుట కవకాశము గలదు. 100 గారము ఇత్తడి ఒకదానిని ఇంకొకదానినిగ చేయవచ్చును. రెండును అసంఖ్యములైన విద్యుత్తరమాణువుల సమానము. ఈ విద్యుత్తరమాణువుల నిర్మాణ విధానములను బట్టియు సంఖ్యనుబట్టియు అసలుమూల ద్రవ్యము లేర్పడుచున్నది. ఇక విద్యుత్తరమాణు వనగా నూర్చుకొనినావచ్చుమిది యొక కథము. దానికి ఒక ముఖ్యముగలుగు. దానియందు శక్తి విద్యుత్తును పయని నుండును. ఈ పై స్థితియందునుబట్టి విద్యుత్తర మాణువులు ఒక ప్రదేశమునండి ఇంకొక ప్రదేశమునకు గదలుటయే విద్యుత్ప్రవాహ మనబడుచున్నది.

ఒకపదార్థమున నీ విద్యుత్తరమాణువులు సహజముగ నుండవలసిన సంఖ్యకన్న పెక్కువల ఉన్నవను కొనుట. అప్పుడు దానిమిట్టను సర్వావ్యాప్తమునందు ఒక ఫలిత లేర్పడును. ప్రాతియొక్క ఒకకొనను గట్టిచేసి రెండవకొనను మితి కట్టినచో నేమగును ?

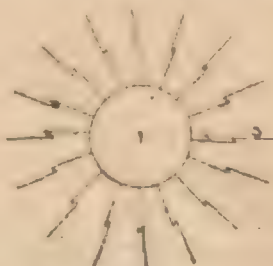
త్రాడు నిండుపాళ్ళలోనికి వచ్చుటకు బ్రయత్నించు నగాని మనము దానిని అట్లుంచుకొనడం ద్రవ్యమును రూపింపినను దానిని మనచేతినుండి వదలివేయ గనే అది మెలియంతయు విప్పికొని యథాస్థితికి వచ్చును. అట్లే వైకారమునందును సర్వవ్యాపకమునందును విచ్చివేలబడినదిగానిది వైకారమునందును సర్వవ్యాపకమునందును

1. కాంతీకరం శేఖరం. 2. విద్యుత్ కిరణములు.

ఒక మెలియేర్పడును అనగా ఆపదార్థము చుట్టును గొంగళిపురుగుయొక్క విద్యుత్తులవలన కిరణము పోవును. సూర్యకిరణములవలన నివి మన చుట్టూ ప్రకాశములగు గానరావు. కాని సూర్యకిరణము లెట్లు వెలుతురిచ్చుచున్నవో అట్లే యింకొక విద్యుత్ప్రకాశముల సోపనమున్నది. ఈ వైద్యుత్ ప్రకాశము ఒక ప్రకాశమునండి మఱియొక ప్రదేశమునకు పోవుచున్న దనుకొనును. ఆప్పుడు దానిచుట్టునున్న విద్యుత్కిరణములుకూడ దాని ననుసరించివాద మునును. విద్యుత్తు + చలనము = కాంతీకరణము. అందువలన కాంతీకరణము వైద్యుత్ ప్రకాశము పోవుచున్నప్పుడు దానిచుట్టు సారి పురుగుయొక్క గూటివలె కేళియగు నేర్పడును. అనగా విద్యుత్ప్రకాశములకు కాంతీకరణభరితములు సమకొనుముగ నుండును. ఈ వైద్యుత్ ప్రకాశమునందు విద్యుత్కిరణములు అనేక సకలమునకు దీర్చినవేడియగుకొనును. అప్పుడు బహుశునదియేమి? భరితములన్నియు వెంటనే నశింపవు. న్యునుదొడ సూర్యరేయిని కౌశు ఎంతెనిపుడు వైద్యుత్తును సుక్ష్మమానస్కరణమున ఆరితు నుండును ధూళిలకుం

దువో అట్లే వైద్యుత్ప్రకాశము నేలన్నియు నశింపకుండ మహారాష్ట్రము నిలిచియుండును. ఆంధ్రలోనే ముఖ్యము వైద్యుత్ ప్రకాశము ప్రకాశమును మనుకొనును. అప్పుడు నేలన్నియు ముఖ్యము నేల మును. కాని పూర్వపు వాటికిని విడిచిని గొంచెము భేదముండును. రేగరపు రేకు దాకదానిది తీసికొని ఇటునటులెత్తి ముఖ్యములను వచ్చినవో నేనును! తునిగిపోవును? దా? విద్యుత్కిరణములు త్వరితగతినై నుండును. అప్పుడు నుండును. తేలికైనదిగానిది అప్పుడునుండి విడిచివేలు. విద్యుత్ ప్రకాశమునందును విద్యుత్తును తునిగిపోవు కిరణములు

1. వాయువు 2. విద్యుత్తు 3. విద్యుత్కిరణములు. అనగా సర్వవ్యాపకమునందు సంచలనము గలిగించిన వార మగుచున్నాము. ఒక పదార్థమునందుగాక ఒక పాదముపాటి స్థితియందు విద్యుత్ప్రకాశము నేకదాని స్థితియందు ఆప్రకాశమును క్రింది వైద్యుత్ ప్రకాశమునది బయిదునట్లు చేసినవో సర్వవ్యాపకమునందు విద్యుత్కిరణములను ప్రసరింపజేసినవార మగుచున్నాము. ప్రతిక్షణము ప్రకాశము ప్రసరింపబడునాదిరి మున్ను నందును వచ్చినవో మేరలేని సంచలనము కలిగింప విచ్చును. ఈ సంచలనమే తొంగరావమునకు విచ్చివేల బుట్లు పరుచెత్తును.

ఈ కిరణములములముననే అనగా నీవిద్యుత్కిరణమును గొగిలించు సర్వవ్యాపక తొంగరావముల (Ether waves) మూలమున మహాచారమును నాల్గదికల బంప వచ్చును. ఒక రెండునిమిషములు తరంగము లుద్భవించు నున్నచే మఱియొక నిమిషమునకు ముఖ్యము విచ్చును. లుద్భవించునట్లు చేసినవో నిది ముఖ్యమునందును

చుక్క గీతను మూచించునుగదా. అనగా ఇంగ్లీషులో
ఏ అను అక్షరమును బంపుచున్నాము. ఈ అక్షరములు
మొదలైనవి కిరణములు గనుచున్నవి.

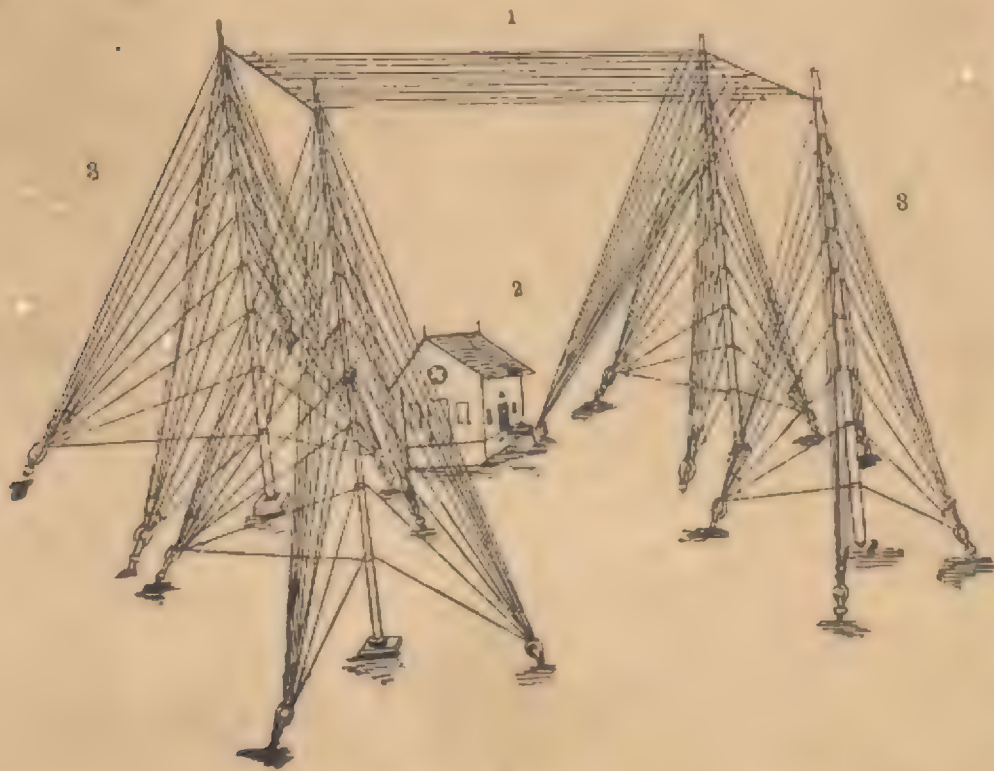
కాని మనము విద్యుచ్ఛక్తి పుట్టించుచున్నాము. ఇట్లు
పుట్టు విద్యుచ్ఛక్తిని పంపిణీ చేసే సమాచార
మును తెలిపి కొనవచ్చును. ఈ విషయము మనకు పిమ్మట
రింపబడును.

1. ప్రసారించిన విద్యుత్ కిరణములు.
2. పంపుదేవుని ఠాణా.
3. విద్యుత్ కిరణములు.
4. విద్యుత్ పరమాణువులు.

సముద్రముమీద బ్రయాణముచేయు నావికలకు
రాత్రులు భూమిని మూచించుటకు ఒక దీపస్తంభము
(Light house) చెప్పబట్టినను గలదు. దానియందలి
కాంతిపుంజము రాత్రులందు గిట్టున గుర్తింపముగ చక్ర
మువలె తిరుగుచుండును. ఇట్లు తిరుగుచున్న వెలుగుకు కిర
ణములను ఒకానొక ప్రదేశమున నొక నియమిత పద్ధతి
ననుసరించి పడునట్లు చేసివచ్చు సమాచారములను ఈ దీప
స్తంభములవల్లనే ప్రదేశములను పంపిణీ చేయు
వచ్చును. వాయువార్తాపద్ధతియు నిట్లే ఒక వాయువా
ర్తా కార్యాలయము (Wireless station) ముడి యుగ్గ

వాయువార్తా కార్యాలయము

1. విద్యుత్ ప్రసారించు ఠాణాలు.
2. కార్యాలయము.
3. శాంతలు.

1890-1891

[illegible]

మనస్సుకు భాగము లేనిదేను.
 అమెట్టికి నీలో మాన్యు వచ్చినది.
 అనినంతటికి వారు ప్రక్కమోత
 కలగజేసి. క్రమచే ననులు మాని
 పోయి, అంతా కలకుట కలవేమి?
 మనం నా నీలో చేనుచి ననుము.
 స్వేదం భారము వేసినది. ననులు
 పొలుకు వెడలినది. అమెకేసులు
 తోచినారు. గది న్నానంతలు చూ
 చినది. తేలివారు, యెన్నట్లనున్న
 దినువా తీసినది. నీలలోచనులు,
 అంతెడముక్తావకొన్న, మెల్లని
 పట్టుచే బీటా యెనుభాగమున

[illegible][illegible]

१०००

పర్వత వేళనో కనులము

ముందుగా నచ్చినది కాబోలు.

[illegible]

అతడు కనంబడినపుడెల్ల నామె కమిత
 యగుచును నేడు చున్నది. నామె మృత్యువు
 కన్నకును, బలవంతైన నాభిసంగములు తాల్చి
 నపుడు, కనులు మూరిననుట నొప్పుచునా,
 నపుడును నొకటివరుస కన్నులుచున్నది,
 కాని, నామె కనుచేరిన భయమున
 నున్నది. విరివిజున్నది మృత్యువు తాల్చి
 యున్నపుడు కన్నము చూచిన కనులు మూ
 రిననునూ, నామె మూమ కేళిచేయగా
 క్షణిక వచ్చి నామె కనుకొనలే ధీలి కలుగు
 చున్నది.

అంతే ప్రతిభాగల, సంజయములు అందుకొప్పుడు
అలాగనున్నా వచ్చితిమి అంతాగము, ఇటువ
లై నిది నిదిమనాగల విధి మనమును జేసితి
మనమును.

అప్పుడు మొదట మొదటిసారి ముగ్గురును
అనుమతించును. ఆ తర్వాత రెండవసారి ముగ్గురును
మోకాటి వారి కామవాంఛలను తీర్చి వేయును.
అప్పుడు ముగ్గురు ముగ్గురును ముగ్గురును
వాటికానుగంధాన్ని, ముగ్గురు వాటి మొ
దకు వీచినది.

[illegible]

రాధారావుని క్షేమమును గూడలేదు. కాని యాతని నామె యెఱుగును. 'అతని పేరు రాధారావు.' ఇతడును క్షేమముగాను మిగులకానియెడను క్షేమమును. రాధారావు పాపములలో నొకటి క్షేమముగా నున్నది. మిగులకానియెడను మూచి పోవుటకు నచ్చినాడు. రాధారావు పాపములలో

నన్ను స్వయంబుగా నెరుగించుచున్నది. నన్ను ఇదివర కామెను పరీక్షగా చూడలేదు. నేనామెనుండ మాత్రని సమ్మోహితుని చేసినది. రాధారా తత్త్వజ్ఞానసభవాడు (Theosophist) ఇంతవరకు బ్రహ్మచారి.

ఇరువురును ఎవరిదారిని వారు వెళ్లిరి. నన్ను వెళ్లించునట్లు తాను ప్రార్థించుచు నున్నాను. నాకు నాకు పోసినో లేదో చూచుటకు తోటలోనికి వచ్చెను. ఆమందారము తొనిరేకుముదు కూర్చున్న చలువరానికి దగ్గరిలో నున్నది. శ్వేత చూచినది. మందారము బో దెలోపోసిన

నన్ను పీల్చుకొనుచున్నది కాని తేజోబ్ల దాని నన్ను వెళ్లించు లోనికి పోయితిని. స్వేతా నెనువు పుట్టి చలువరాతిమీద కూర్చుండబోయినది.

శ్వేత కాశ్చర్యమైనది. ఆచలువరాతి మీద రెండు తెల్లగులాబిపూవు లొకటిగా కట్టి యుంచబడెను. శ్వేత యాపూవులవంక నిశ్చలముగాఁ జూచినది. ఒక్క యరనిముస మామె యచ్చోట నిలుచుండి నెమ్మదిగా నింటిలోనికి పోయినది.

సంజచీకటలు ఎచ్చినవి.

రాత్రిరి పడుగంటలు కావచ్చినది. శ్వేత పడుగంటలోనికి పోయినది. దీప మెక్కించి తన

శయ్యకు దగ్గరిగా నుండి చదువుటకు కాదబరితీసినది. ప్రక్కవైకూర్చుండ బోననికి యామె యాలోచనా నిమగ్నయైవది. ప్రక్కమీద నా రెండు గులాబిపూవుఁగుత్తియు కనబడెను. నాచూచుచు నుండ నామె అంతరించినది. ఆమె కొంచెమునే వచ్చి తోచితి మానుకై వెళ్లుగా నా దిగువనగా మున్ను నున్నను నామె నీయని నారంభించెను. నదువు చూడెను. విరిగి చినరకు కిము దిగ్గరనుండి కలిగి. ఇమలు మాపి కాలము. నా నదిము ప్రసన్నమైన ముగావూచు నీలలోచనుని నే నెదు నే జేగోలో తేజో హీన ముగా వచ్చెను. శ్వేత నీవరకాదు, ప్రసన్నమైనదిగా కే నున్నది. నా మానుకటి యంతగా లేదు.

"నామెను నా ధాని నెరుగించెను." - పే. ౨౯.

రాధాకాళి వచ్చి నానందము. ఒకకాళి నాది మధ్యాహ్నము తమ మెట్టి కేళి నామకు కొలికిమిలిగొన్నది. తాడు చతురమున్న పట్టి వేళము మిరియిమిలిగొన్నది చెప్పినాము.

శ్వేత కొంచెము లజ్జాననతపదనమైనది. రాధారామున కా లజ్జాపథురిమవలన నానందమై యామెనుకొగిలించుకుని యామె చుబుకమున న్నియ్యమెట్టని పెదవులపై నొక చుబనము చేసి నాడు. అప్పటి యానంద మొకప్పుడు కన్నులు తన్నముగా శ్వేత కనులు మూతపడినవి. శ్వేతకు చప్పున తెలివి వచ్చినది. నీలలో చనుడు కనబడలేదు. ఆమె కాశ్చర్యమొనగది. అది నిజమో అబద్ధమో, అని

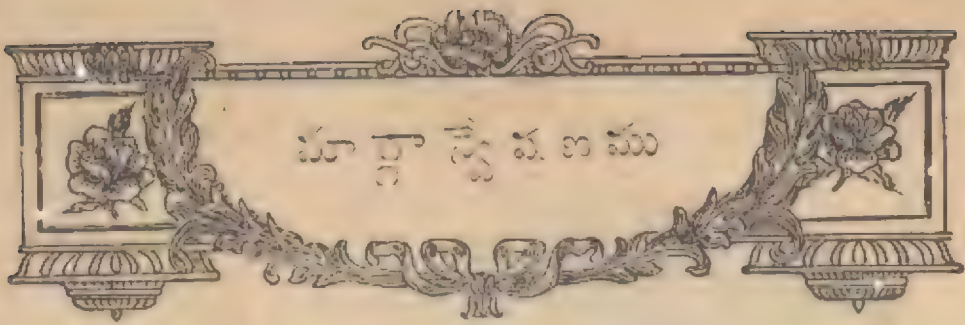
యిట్లాచూచి శ్వేత మూల వేసినది. రాధా తనవారి వలె తి పెళమునలో నానందమునది చూచి కలమము చేయు నిమిషమునాప్పుడు కనులుముగిల్గినది. నిజమున వచ్చినది. రాధాకాళి శ్వేతకుకదిలు లోకమునకిట్లాచూచి లేకు. అనందమున చూచి నానందము చేయుచు నున్నది. అది తెలియించుచు నానందమును, అది నిజమో, అని

నెలపూర్ణము

స వ రణ

భారతి సంపుటము ౧. సంచిక ౧౨.

ఈ పరిచయము "భారతీయము" అను పుస్తకము (వలెక పుటల పుస్తకము) "భారతీయము" అను పుస్తకమును "భారతీయము" అను పుస్తకము.

విష్ణునాథుల సత్య రామ స్వామి గారు

గనభాగంబు మేఘసంకలితమగుట
గాఢతిమిరంబు దీపలైఁ గ్రమ్మకొనుటఁ
గన్గోనఁగ లేక దుర్గమగహనసీమఁ
జిక్కిరిసి గమ్యభవనంబు నేరుకైటలో!!

గీ. అశ్రునిర్గతకరకాన్త హారములను
శీతవాతతరంగ సంఘాతములను
గోయ్యవడి బిగువెల్లెను గోలుపోయి
బడిలి తనువెల్లెఁ గంపించదొడఁగె ననట!

గీ. స్రుతిపుటకకోరమై ప్రతిస్రతుల నీని
వనమృగారావము ల్విసవచ్చుచుండె
మృదాలననసీతహృదయంబుఁ జెనరదొడఁగె
నక్కటా! ముక్తిమార్గంబుదమ్ముకైటలో?

గీ. కంటకః శీతమై కాచకదలుపుటకుఁ
గూడ నధికొడివించె నీ జాడలైఁ
గర్జములపాలుగాక పౌ ఖ్యముగ గమ్య
గృహము నేరంగ సత్పథం బెయ్యదియొక!

గీ. కారుచీకటి నెద్దియఁ గానరాదు
మెఱపుడిఁగ నిశ్చయముగా మెఱయఁబోదు
మొగులుచాటన దాగిఁగిమూతలాడు
మించు నాపింగిపోవ నూ హించునెడల
మధ్యమార్గంబునం దేమి మాయ కలదో!!

గీ. మారుతో ద్వేమున రూపు మాసిపోక
వర్షధారాహతిని గాఢివాసి చనక
ధ్వంతవిధ్వంసమై శ్వాతప్రభలను
గలుగుదీపిక నెన్నడు కాంచఁగలనో!

గీ. కడలు వెలివొందుజాడయే కానరాదు
పూర్వదిత వేగుజుక్కయే పొడమలేకు
చోకలొకటి చూడ చోకలొకటి
కగ్గమై కృతకృత్యుండు నగుట యెప్పుడో!!

గీ. ప్రమదభవనాంతరిమనపుఁ బాన్యుమీఁద
నచలితాత్ముండ నగుచు నే నధినసించి
ప్రమమువాయంగనమృతగానమునువినుచు
నానందము నొందు నీ కపు ఁ కపుకొ!

“కాశ్యపైరహితశ్చ” మరియు “వృత్తి-
 ముగాఁ చ్ఛాదిత స్వరహితశ్చ” అనియును
 కల్పరాఘవులు వ్రాయుచున్నది. సప్తస్వము
 లలో పక్షములేక్కడ నేమిదని అనుష్టుప్ము
 యో దోక్కడస్వరలోపముచే పాదము
 లగుచున్నవి. పక్షముమంత్ర మే లోకమున
 అద్రుతిగనుటచేను శ్రుతిలేరనట నమ్మతి
 కాదు. గనుకను పక్షపక్షము మూర్తియు విషే
 షము. ఇట్లే నియతస్వరశ్చర లోపమునాన
 నాడవము లగుచున్నవి.

శ్లో. పక్షగాఁ పుష్పకీచా శ్చేత్ క్రమంత
 సరిప పుష్పే, తిథాపక్షమితి నానా
 మధ్యపేనరిగ్ధా తా; పక్షప్రమాద్యదా
 తానా స్వస్య క్షణోత్పేదమితి, ఏతే
 కోపంచాక దుభయే పాదవామతా;
 (యతా)

రిపాధ్యాః ద్విశ్రుతిధ్యాంచ రిపాధ్యాః
 పక్షస్వతా, పక్షగ్రామే పక్షక్తవాః ఏక
 మితి తిథావా; తిథాధ్యాం ద్విశ్రుతి
 ధ్యాంచ మధ్యమగ్రామగ్రామే తే, హీనా
 శ్చిశ్చుద్ధైవ స్వః మనస్త్రిశ్చుత్తే
 యతా; సర్వే చరిరీతి స్వః మి
 తా పాదపాద వా.

(రత్నాకరం, సరి ద్వయం)

ఈ మూర్ఖనాదికములం దుత్పన్నము
 లగునన్నియు తానమునియో కూటతాన
 మునియో యనెచ్చుచుగాని, తానము
 లన్నియుమాత్రము మూర్ఖులవి నవ్వఁగూ
 డను. బ్రాహ్మణుల కందఁజూచు జురెమున్నది
 గాని జురెమున్నవారెల్లరు బ్రాహ్మణులే

యని చెప్పగూడదు. ప్రథమమున పక్ష
 గ్రామములముగను మూర్ఖునానలమున
 క్షణకవాచిచింతనను శుద్ధతానమున
 విశ్రుతిస్వర స్వము గానతను. తిథివాచు
 మాడవములు ఏదొవిరుదు స్వరములనొక
 స్వముచేయ (4×7=28) మొదటి పేరమద
 మాడవ తానములు స్వము లొనగ్గుచి. ఇట్లే
 మధ్యమగ్రామములను ౩, ౬, ౯, మూలు నొక
 స్వమునను పాదములొకదానికొకటి (౩×
 7=21) యగుచున్నది. యీరెండును చేరి
 (28+21=49) నానదితోప్పుట యగు
 చున్నవి.

మరియు పక్షగ్రామముల చెడుశ్రుతులు
 తక్కినట్లచే నొడవములు న్నట్లుచే, సరి,
 గని, రిప, ఈ స్వరములు శుద్ధతానములని
 వర్ణనయములు గనుక 3×7=21 శుద్ధతా
 నము లేర్పడుచున్నవి.

ఇట్లే మధ్యమగ్రామమున రిభ, గని
 ఈ రెండుపక్షరీయముల చే, 2×7=14 శుద్ధ
 తానములు; గనుక రిగ్రామద్వయమున చేరి
 21+14=35 అగుచున్నవి. అన్నియు
 పాదపక్షరీయములు చేరి 49+35=84 భర
 తులవారి మతానుసారము చేతురీతియని
 దేవుమచున్నదని తాత్పర్యము. ఇక కూట
 తానవిషయము:

శ్లో. అసంపూర్ణాశ్చ సంపూర్ణాః ప్రకృత్యా
 మోచ్చాతేవ్యహా, మూర్ఖాః కూట
 తానా స్వస్య రితి తాత్ప్రవిద్వయం.

అసగ సంపూర్ణములనియు, సంపూర్ణ
 ము లనియు, ప్రకృత్య-మో చ్ఛాతేవ్యము

ఇందు శ్రీరాగగుటుంబము అనగా
సావధాన్యము చేసి శ్రీరాగమును
స్వరము ధ్యానము చేసినపాటికి
చున్నది.

శ్రీరాగము

శ్లో. మట్టే మట్టే సముద్రభరం శ్రీరాగం
స్వరముచేపవా, శ్రీరాగం శ్రీరాగం
గాంధారం తారమధ్యమమ్; సమశేష
స్వరం వీరే శాస్తి శ్రీకరణగ్రాణి.

(సం. రత్నాకరం.)

శ్లో. శ్రీరాగ స్వరపాఠః పంచ శ్రీరాగం
చాల్పదైవతః; అవరోహే గవక్రం స్వా
త్సాయం గేయ శృభావహః.

(సం. రత్నాకరం.)

శ్లో. శ్రీరాగ స్వర మియ్యత స్వరశ్రేణి
విభూషితః, పూర్ణ స్వరగుణోపేతో
మూర్త్యా న్నిధిమౌ మతా; కేదిప్తి కథ
యా స్వరం ముఖ్యశ్రీయ మాయతా.

(సం. రత్నాకరం.)

శ్రీరాగము

రాగధ్యానము:—

శ్లో. అష్టవిశాద్ధి స్మృతవాచనముద్రితః శ్రీరాగం
అవస్థానానామిదం, మహావిశాద్ధి
వత్ప్రధానీ శ్రీరాగ ఏష తీతిపాల
మూర్తి.

(సం. దర్పణం.)

రూపము:—పద్మమునుగాని లేక వీణను
గాని పరిమళము స్ఫుటికాదు మూలాధారము
శ్రీరాగమున వత్ప్రముఖమునందు పద నెవరు
దేవత ప్రానిముగ్ధులైన ముఖ్యమునలె

శ్రీరాగమునుగానియు, శ్రీరాగం పదమందు
హాయిగ గూర్చుని గానము జేయుచుండి
నట్లును, గలదు. మఱికొందఱు మఠమున,
గర్భిణీలను ధరించి లేత కువాయిముబూని
విహారముచేయుచు యున్నట్లును గానములు
గానముచేయుచుండి చక్క-పిక్రీ భూతనితో
స్థానములూడి సుతాప పట్టుచున్నట్లును
గలదు. ఈరాగము సాయంకాలమున పాడ
దగిన దనిరి. మఱికొందరు పగలు రెండవ
పూసమునందు గానముచేయవలెననిరి. యీ
వాడుకనుబట్టి ప్రస్తుతముగూడ ఉదయము 9
సంజముమొదలు మధ్యాహ్నము 12 గంటల
వరకు గానముచేయవలె గలదు. కాని స్వరదు
పాటినను స్వరమునగతికరమనియు గలను. దీనికి
స్వరము:—పరిగమపనిస. అధివా:— రిగమ
పదనిసరి.

(సం. దర్పణం.)

మూలశ్రీరాగిణి

శ్లో. సమస్వరా తారముద్ర మద్ధానశ్యాస
మద్భభాక్.

(రత్నాకరం.)

శ్లో. మూలశ్రీరాగంగా, పూర్ణా సత్రయ
మూలతా, మూర్ఖనోద్ధిమూద్రా స్వాత్
శృంగారరసమండితా.

(సం. దర్పణం.)

ధ్యానము:—

శ్లో. శ్రీరాగం హస్తాదితే వధావా విభావ
యస్తానిదేహవల్లీ, రిసాంస్మితస్వనితే
మహానాదకమితా సా కు మూలశ్రీ.

(సం. దర్పణం.)

రూపము:—

ప్రియనియోగిని యయు్య వృక్షచ్ఛాయ
 యాచు విక్రమించి వేడియనీ హాస మొన
 రించుచున్నాను, అట్ల నిమగ్నమగు నిమగ్న
 బ్రహ్మ నిర్మల క్షణమునందు కాల్పి కీర్తనపు
 పరిమళమును భజించుచున్నది—మనము.
 మతీకొందలు వద్దహస్తము, మాతతరు
 ముగానానా నిరహాసమునై భజించు, అన
 తరీతరము మనము పాడుచున్నది నెవ్వరయి
 తో కాలక్షేపము చేయుచున్నట్లు వ్రాసి
 యున్నాను. దీనికి స్వరము:—(సం. దర్పణం.)

మాళవిరాగినీ

శ్లో. కేళివా మోరశి శ్చమా, విక్రమం రివ
 చ్చిత్తా, నిజమిహాభవా మాత్రీ కాశి
 స్వరమండీతా.

భావము:—

స్వకాంతసంచువిత వక్త్రోద్భా శుక
 పులి: కుండలినీప్రమత్తా, సంకేతశాలాం
 విధిని ప్రకటింపి మాతాభవా మాత్రీకేయ
 ముక్తా.

రూపము:—సుపర్ణి చేలాంచలము
 గురించి, పుష్పకాభిలాషనుతమై వారకేళి
 నున్నది. అలాగే విక్రమై విక్రమాస్తమాహాసము
 తో చూడవచ్చును. భక్తిను తేజోవర్షిని
 విశోకించుచున్నాను. వర్ణించుచున్నది. కొందఱు,
 విశ్వామిత్రమునై చీకటియి మున్నగును
 మహావీరము తన ప్రభునితో నిహింసతో
 నల్పుచున్నాను. వర్ణించియున్నాను. స్వరము
 =నినగమధని.

(సం. దర్పణం.)

ధనాశ్రీ=ధనాసరి=ధన్యాశి

శ్లో. ధనాశ్రీకళి కళ్యాణమనమ. స్వశాంతి కాంతిం
 విభుప్రవిహేమామహా, స్వేదోపాచి నిధిం
 కృత్వ మృగిన్వదేన కాశికాచాభివశ్రీ.

రూపము:—దూర్వాదళ శ్యామకాంతిగ
 న్నానానానా మనోమనము మోముతో
 ప్రియ విరహకులచి త్తము కాంతుని విగ్రహము
 కల్పించు కన్నుల కాల్పన ప్రసంగి రాముని
 మగు కపోలముల దడిపి అనంతరము కుచము
 లను ప్రత్యేకించును. చేయుచున్నట్లు వర్ణించెడి.
 మరియు రక్తాంబరముల ధరించి యుపవన
 మును మోచుశ్రీ (సం. దర్పణం) విభుప్రవిహే
 ప్రియగమనోత్కంఠయై యున్నట్లు వర్ణించి
 యున్నారు దీనికిస్వరము:—నగమపధనిన.

(సం. దర్పణం.)

వసన్తి=వసన్త=వసన్తము.

శ్లో. వసన్తి వ్యాప్తి: పంచాంగ నిర్మలకళిత
 బుద్ధి: శ్రీరాగ మూర్ధ్నివరాత్రి శ్రీ
 యారాగవిశారదై:

(సం. దర్పణం)

భావము:—శ్లో. విభుప్రవిహే ద్వియభిరా
 డా, కల్పవృక్షి కృతకోధనామ్రా, భాగీ
 నవిశ్వామిత్రును స్ఫులిత్రా వాచికా శ్యా
 దళిముజుళశ్రీ).

రూపము:—ఝమ్మను తుమ్మెదలచే
 వావరించడి, మమూర కింధాను కృతినగు
 కపోతాశము విక్ర, నిరూపిడి చిగుళిను
 పుష్పమును కరల్లవముగ గురించి, స్వేద,
 రక్తాంబరముల కాల్పి, హాసప్రమాదము
 బాధి ముగి వైకల్యచి, నిరసన తన భావయం
 గునివిక్రమై భక్తిప్రహృషయమునానంత
 పజనకోపాయావ్యేపకాకులిత చి త్త య వి

నానావిధములతోను కొంతయు శ్రీకృష్ణునితో
వలసినట్లువలదు (పాపములు ముగిసినవి) అనుభవము
టూటూచి మఱికొందరు తనచేడియలతో
నానావిధములను వివరించుచున్నది. ఇందు
నొకటి మాత్రము మాత్రము మాత్రము మాత్రము
నేయదగునని.

దీనికిస్వరము :—నరిగమపదనిస.

(పం. దర్శణం.)

అసానరీ=అశానరీ= అసానేరీ.

శ్లో. అసానరీ గనిత్యక్తా ధగ్రహంశాచ బౌడ
నానావిధములతోను కొంతయు శ్రీకృష్ణునితో
వలసినట్లువలదు (పాపములు ముగిసినవి) అనుభవము
టూటూచి మఱికొందరు తనచేడియలతో
నానావిధములను వివరించుచున్నది. ఇందు
నొకటి మాత్రము మాత్రము మాత్రము మాత్రము
నేయదగునని.

అథవా, శ్లో. కుకుభాయా స్సమర్పన్నా ధాం
తా మాంశగ్రహ మతా, సంపమేవైవ
రహితా మాడవాచ నిగద్యతే.

(పం. దర్శణం.)

భాషాంతరము :—శ్రీకృష్ణునితోను కొంతయు
వలసినట్లువలదు (పాపములు ముగిసినవి) అనుభవము
టూటూచి మఱికొందరు తనచేడియలతో
నానావిధములను వివరించుచున్నది. ఇందు
నొకటి మాత్రము మాత్రము మాత్రము మాత్రము
నేయదగునని.

స్త్రీ, అసానరీ వలదు ముజ్జల నీలకాన్తి.

(పం. దర్శణం.)

రూపము:—ధౌతవస్త్రముల ధరించి,
సర్వాభరణముల దాల్చి నీలదేహఛాయ గల్గి,
నుదుట చందన ముది పుష్పమాలికల ధరించి
నానావిధములను వివరించుచున్నది. ఇందు
నొకటి మాత్రము మాత్రము మాత్రము మాత్రము
నేయదగునని. కొందఱు, సర్వతాగ్రమున స్వయం
వక్త్రము దుఃఖిస్తమై యున్నదని. మఱికొం
దఱు, స్వయంవక్త్రము ముగిసినదిగా నున్నది.
అత్తిలకును గుహ్యస్త్రదేశమున కడ్డువైచి
కొనఁ జూపి కుకుభాయానానావిధములతోను
పుంగీవాద్యవివోదము నెల్పుచున్నట్లు గల
దని. కైండుకెద్దసర్పములును, బర్హబహు
శము గలిగినమయూరములును శ్రద్ధగా సామ
నానమును వినుచు నానంద పారవశ్యము
నొందుచున్నవనియు గలదు. స్వరము:—
ధనిసమధ. అథవా మధనిసరిగమ.

(పం. దర్శణం.)

అనుతాపము

మండపాక సార్యతీర్థరకాస్త్రిగారు

శ్రీ

రిత్యాదుగనునాదికుండు ముగిసినట్లువలదు (పాపములు ముగిసినవి) అనుభవము
టూటూచి మఱికొందరు తనచేడియలతో
నానావిధములను వివరించుచున్నది. ఇందు
నొకటి మాత్రము మాత్రము మాత్రము మాత్రము
నేయదగునని.

మ. బహుళోక్తిం బవీయన్నయన్వ డిది పుంకాతేన నిన్నన్న న
స్వహముకొ నిర యునన్వ మము నది చింతాకంఠ చలారినా
విహరింతుం దమి మోహవారినిధి నువ్విశ్లూరుచి త్తంబుతో
నిహిహీ! చిత్రిము వాచరిత్రి మిది తండ్రి! దీనచింతామణి!

[illegible][illegible]

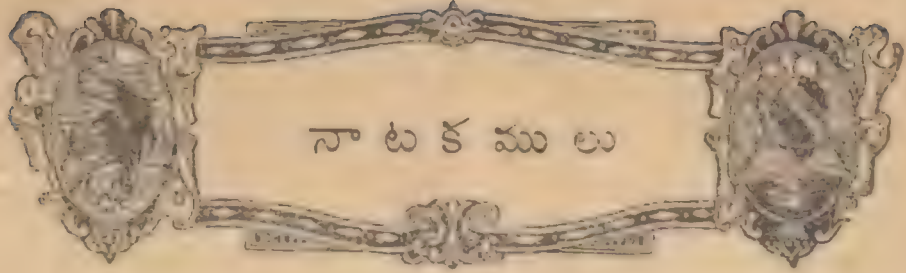
భాగ్యంబున నతిగానె వచ్చును నది భాగ్యంబున మరలె నది
 కేల్యూర వున్నది నట్టి వచ్చును నది భాగ్యంబున మరలె నది
 యానె నది భాగ్యంబున మరలె నది భాగ్యంబున మరలె నది
 భాగ్యంబున మరలె నది భాగ్యంబున మరలె నది భాగ్యంబున మరలె నది

१. ब्रह्मसूत्रम्
 २. योगसूत्रम्
 ३. अष्टांगयोगः
 ४. भक्तिसूत्रम्
 ५. रामायणम्
 ६. महाभारतम्
 ७. स्कन्दपुराणम्
 ८. लिंगपुराणम्
 ९. वाराणसी-वृत्तान्तः
 १०. शिवजीविजयः
 ११. श्रीगुरुदेवकीर्तिः
 १२. श्रीगुरुदेवकीर्तिः
 १३. श्रीगुरुदेवकीर्तिः
 १४. श्रीगुरुदेवकीर्तिः
 १५. श्रीगुरुदेवकीर्तिः
 १६. श्रीगुरुदेवकीर्तिः
 १७. श्रीगुरुदेवकीर्तिः
 १८. श्रीगुरुदेवकीर्तिः
 १९. श्रीगुरुदेवकीर्तिः
 २०. श्रीगुरुदेवकीर्तिः

[illegible]

१. यदि $\frac{1}{x} + \frac{1}{y} = \frac{1}{z}$, तो $x^2 y^2 z^2$ का मान ज्ञात करें।
 २. यदि a, b, c एक त्रिभुज के भुजाओं की लंबाइयों हों, तो $a^2 + b^2 + c^2$ का मान ज्ञात करें।
 ३. यदि $\sin A = \frac{3}{5}$ और $\cos B = \frac{4}{5}$, तो $\sin(A+B)$ का मान ज्ञात करें।
 ४. यदि $\tan A = \frac{1}{\sqrt{3}}$ और $\tan B = \sqrt{3}$, तो $A+B$ का मान ज्ञात करें।
 ५. यदि $\sec A = 2$ और $\csc B = 2$, तो $\sin(A+B)$ का मान ज्ञात करें।

[illegible][illegible]

నాటకములు

జనమంచి శేషాద్రి శర్మ గారు

కావ్యములు ప్రాచీనములను కెనుచు
ములు. అందు శ్రవ్యకావ్యములు భారత
భాగవత రచనానుబంధములు. కీనియందు ప్రధానము
వర్ణనలును వచన విధానములు స్పష్టములు నాట
కములందు ప్రఖ్యాతి పొందెను. ఇవి సాహిత్య ప్రభా
నము చేసికొని విచ్చలవిడి మార్పునొంది సచారము
మొదలగువానిని బోధించు మండలములును. నాటక
కర్తకు గణనమార్కునధికారము కలదుగాని యామార్కు
లచే మూల కథాసారమునకు మార్పు గలుగఁగూడదు.

నాటకమునందు భావబోధనము ప్రధానము.
పాండిత్యమునుజూచి కవికచెప్పటమాత్రము గాక
విభిన్నములైన భావమున బోధించి కనుమరుగై
ముగఁ బాత్రప్రవేశముల సమహర్షవలయు. ఇదియే
ప్రధానము. రచయిత బోధించి నాటకమునానినెవరో
నది సజ్జవాద్యం గాంచదు.

నాటకమున దువలచే వాకాలపు లోకా
చారములు స్పష్టముగఁ దెలియును. అదియే నాటక
మునుజూచువారు నేర్చుకొనఁబడినది. కాని యందలి
పాటలు లోపలవానిని విని యానందించుట
మాత్రముగాదు. అది దేకాలపు వాచనమును విన్నవ
బడునో అమరప్రసాదాని యానందములు, అవియును
ముఖాని యాచారములు. అకాలపుటమల వాక్య
వర్ణనాదుల, అభిప్రాయవిధినియును నాటకము కర్తవీ
వలనము లగుచున్నవి. కాని కానేని గాన నాటకము
లోకమున కుపకరింపదు.

పాత్రప్రవేశములు యధోష్ఠముగనుండక లక్షణ
ములచే బోధించి యుండవలయును. పాత్రప్రవేశముల
చేత కథాసారము నేటబడును. భోజనమును ప్రద

ర్శింపఁదగవుగాన కాని నవాంకరపాత్రసంభాషణమునఁ
బడునది. ముఖ్యకథాభాగమును ప్రాచీనముగాను
వలయు. దానప్రవృత్తు నాటకవస్తువు బోధపడును.
పాత్రప్రవేశములను పాత్రప్రవేశములను నాటకపుడు కాని
సారమును గ్రహించి నీరిని నేర్చుకొందురు.

సావిత్రిచరిత్రమును నాటకముగా వ్రాయు
వస్తువు సావిత్రిచరిత్రమున ప్రేమను నేర్పరావలయు
మాని అమెనతిభక్తి, అర్థమావలయుండున ప్రీతి,
అమె నామెనతిభక్తియు యముని వర్ణనాపు నామె
నునోద్యోగములు, విశేషించి చమత్కారముగ
వ్రాయుచుననే కాని మామగారి స్రుతినియు మొదలగు
వానిని వచించుటలో పెంచి వ్రాయఁగూడదు. సావిత్రి
పితృగృహమున ననుభవించిన దుఖములనుగాని, అదపు
లలో నామె పడిన యిడుములనుగాని వ్రాయఁబడఁ
గూడదు. సావిత్రి నాటకమునుజూచువారు నేర్చుకొనఁ
బడు నీరియ, తిత్తి, కృష్ణమును నేర్చుకొనఁ
బడు! కాబట్టి యానీరులు స్పష్టమునట్లు నాటకము
పును నిర్వహించవలయు. ప్రాచీనపాత్రప్రవేశములను
లోపముచే యుండవలసి యెవ్వరు చెప్పఁబలరుగాని
నాటకము ప్రాచీనమునను, కవి సాహిత్యమునానానా
ములనుబట్టి ప్రవేశించి యలఁబడున నేర్చుకొను
వస్తువు యలయునీకాని యానతిమునునొప్పు బోధ
ములను జూచి యిట్లు వ్రాయవలయును. పాత్రప్రవేశము
లందుఁ గలవుకదాయని తోపఁదయరాదు.

నాటకమున వలయునన్ని మార్పులు చేసికొని
నధికారము విడిచిగలరుగాని జానూరు. తే కథావస్తు
నిర్వహణమునఁ బరిశ్రమ ముపయోగించవలయునీ కాని
కావ్యదుష్కర్మ వ్రాయరాదు. దానంగనరచరిత్రమును

నర్తక రాగిణి

శ్రీ. శ్రీమతి వై. వి. మాతా, రై. వాం. శ్రీకృష్ణ స్వామి
వారి వద్ద నుండి తెలుసుకొని, వారికి సమర్పించి

అనాపేరి రాగిణి

శ్రీ. శ్రీమతి వై. వి. మాతా, రై. వాం. శ్రీకృష్ణ స్వామి
వారి వద్ద నుండి తెలుసుకొని, వారికి సమర్పించి

ప్రాచీనాంధ్ర లెవ్వరు? ఆర్యులుకాదా?

చిలుకూరి వీరభద్రరావుగారు

(మొదటిసంపుటము. ౧౧ వ పందిక తరువాయి)

అంధకారమును వెలుగునొసంగుటకు ప్రయత్నించువాడు కాదు. జాత్యంధుఁ డనగాఁ జూచుకొని వానిని వెలుగునొసంగుటకు ప్రయత్నించువాడు కాదు. అట్లర్థముచేసికొనని యెవల నాగ్రంథకర్తల వ్రాతలవ్యాఖ్యలును వ్రాసాఁగ్గములై జాత్యంధులగుటయేకాక మానవుని నై సర్దికగుణవిశేషముల నెఱుంగజాలనంతటి నగువాఁడను ప్రయోగమునకును కలుగ నుండదు. కాని యిట్టి ప్రయోగమునకు గదిసి ప్రఖ్యాతిగన్నవారు వ్రాసినకథల భావమును మనము సరిగా గ్రహించలేక దొడ్డుట్టి భావము మనదకాని భావము వచ్చును. అనేకపురాణములు వివరించుచు వాకొని యున్నవి. చిత్రనాట్రములై వ్రాసినవియు లగుచున్నవి. అందులకు పుస్తకవ్యాఖ్యలను అంధత్వము చూకజూచు మనము వ్రాసినవెను. నమనా వ్రాసినవియును "సర్వతమస్సు" అనువాదములకు భూమి కంటియును లేక గాతముఁడను నామమును వహించెనని వ్యాఖ్యలకాని పురాణముల వ్యాఖ్యలు

చున్నవి. మఱియు వీరిసంతానము బాలేయ శిశువులు, బాలేయ బ్రాహ్మణులు నైరట. మఱికిన్నిట నీతఁడు బోసనరియను శూద్ర స్త్రీని వివాహము చేసినట్లు వ్రాసిన గాంధీ తనవిశ్వాసమునాడ మగ్గవ్యాఖ్యలైన నీ ప్రజపురమునకుఁ బోయి యచ్చట తండ్రి మూలమునను, కర్మసంస్కారముల మూలమునను వ్రాహ్మణులై నది యెఱుంగుచు నుండు వివికమునుండిన కాశీసంతానమున గల బ్రాహ్మణులను నీతఁడు వ్రాసిన మామూలకావ్యము లుద్ఘాటించుచున్నాడు. వారు పురాణము ప్రతులలోఁ గొన్నిటమాత్రము వారు గ్రహించినవియును వక్కానికొకవియును లేదు. అన్నిటినికొనినను గాఢమున నుపాఖ్యాత్యము నొక్కటి వివరింపవలసి యున్నది. అదియే హిమాలయ మధ్యస్థమైన బ్రాహ్మణమునకు నెవ్వని నామముచేత భరతవర్షమని పేరుగలిగెనో యట్టి మహాచక్రవర్తియైన భరతాచార్యుడు (బ్రాహ్మణుల) ముక్తియై మహాబ్రహ్మజేషము గావించువాడే దీర్ఘశతమవ్వని యుగమున బ్రాహ్మణమున వక్కానికొకవియు లేదు. (వి. బ్రా. ౧, అ. ౪. ౨౩). ఇక్కడ

కూర్చుకొనినాడు. నీవు చెప్పినట్లు. అంతే
 అంద్రముని చెప్పినట్లున్నదా. ఇంద్రము
 దొనిత ఇంద్రునితో పాటు గురు. నీవెందు
 పోవేత్తయును గానన పాత్రుడని పాత్రుని
 కన్నా. ఇంద్రునితో ప్రకటించుకు అంద్రమును
 పేరు కలిగెనట!

మన కోయదొరలవంటి సంఘములవా
 రాకాలమున తమ దేవుల పూజానాటి కంటి మీ
 పైకి, వేద మయినదే కారణముచేతనే
 నేమి వారికంటె నాగరికులై వారిలోనుండి
 తేజుల కిచ్చును స్వభావముల కధిగమించి తమ
 కారణముచేతనే వేద మయి కలిగివచ్చి
 పురుషుల బాధ్యునిగావించి నన్నవో నేను
 దొనియి నన్నవో నన్నవని సంఘముతో నా
 నముడునుగాని మీవారమే యని చెప్ప
 కొన్నవారే. తమ కోయము లధిచును? ఇన్ద్ర
 ద్విత్వ భావములను ప్రాచీనములగునీది బాధ్య
 వాంఛాకాంక్షలగు వారు తమ పోవనిమన
 పులను, పేదవారిని సమదృష్టితో జూచు
 వారు నాడును నేడును గూడ గానరారు
 గదా. ఇంద్రుని సుకామా! అరు వామో
 తిలకం గూడ గలదు. నీవున్న మనము కే
 సికోదగినదేమన్న దేవభాష వాబ్బయ
 మందును, సంస్కృత భాష వాబ్బయ
 మందును వ్యవహరింపఁ బడిన నామములు
 చాలవఱకు గూఢములయినవిగ నున్నవి.
 కథలకానీ సూక్ష్మములకీ చెలువును.
 అందు కన్దుష్టము మును మునునొప్పే చెంది
 కన్నులచే యడిచి యడిచిని చూపించు
 కథలకీ దిగివచ్చి దేవభాషా సహస్యతత్త్వము.

ఇందును గానన సమగ్రము చేసికొని
 వినినచ్చును. "నీవు వాడు" అనునది పేరున
 ముగను తక్కువజాతులోఁ దమవారిలో
 సూక్ష్మ భావములతో ప్రభువులవ్వారిన
 భావమును పుట్టింపు వారి నర్హమును
 నామము ఇచ్చిన ద్వైము నామాలను కట్టవారి
 మన నీరుచేయ వచ్చు. ఇంద్రునిమున
 దిగ నుడుటచేత దానినే 'ధర్మరాజు' అని
 ప్రకటించుచు నీ నామో సూక్ష్మమును గాన
 ద్వైము గూడయు నై వై భాగవంతులభ
 తద్వై నివృత్తి సేయెట్టిట్లు చూచిన నాడును
 గదా! దేవభాష నామము మొట్టమొదట
 దేవభాషా స్వభావములకాని మాన
 వభాషానామ. మానవులతోను నచ్చు
 కన్నులకీ సమగ్రము గావించి నచ్చింది.
 ఇది కీదనిమనము చెప్పకకదలేదు. ఎవరి
 కందుకొన్నవిభావ. ఇట్టి పరిస్థితులందు
 'అంద్రుని' ఇంద్రునిగ మార్చి వ్యవహ
 రింపఁగలిగినవారు అంద్రుని అంధుని మార్చి
 వ్యవహరించెనా? మనము కోపాలోకము
 చేయుకాదు. అప్పుడంద్రుని అభివ. పూర్వ
 కామము ప్రాప్తామృత మనలయిందని భాగ
 వలనను పుట్టియులునుండి హేహాయ
 లకునుచిరకాలము పోరాటముజరుగుచుండెను.
 అని వ్యధ భయ కనంతా విన్నవముగ బరిణమిం
 చెను. హేహాయులలోనివాడగు కౌర్మీర్యా
 వ్యవహరించిన దేవ భాషములను గావించి
 దేవ భాషములన్నిటిని తన గురువులను పు
 కోపాతులను తనవిధమునై భాగ్యపులకుధార
 వారి వ్యవహరించెను. అందువలన భాగ్యపులు

కావ్యమునకు కవిత్వమును. అందు
అన్యమని చెప్పబడుచున్నదట. ఇంద్రునకు
దొలుత ఇంద్రుని కంటే గురు. నేనెటు
బోగోమిత్తయును గావన అన్యమని మనము
చెప్పి. అట్లు అంత ప్రశస్తియును అన్యమను
మేరు కలిగెనట!

మన కోయదొరలవంటి సంఘములవా
రాకాలమున గలదేర్లల మేగానా? అని మన
పెట్టి, నేమియును మన నే కావమునకు
నేమి వారికంటే నాగరికులై వారిలోనుండి
నేమిని పొందు వ్యభిచారులు కథనమున మన
కావమునకు వైక నేమి ముల కలిగిచ్చి
కపుమ ప్రావృతానాదికలై కన్ననో చేస
తలుమని చెప్పివచ్చునట్లు సంఘములో గా
నమునుగాని మీవారమే యని చెప్పు
కొన్నవాటికి మేగవారము అభయము? ఇట్లు
ప్రభావమును ముహూర్తమునగలిగి వార్త
వాకవార్తలమును వారు నేమి బోగోమో
వులను, పేదవారిని సమదృష్టితో జూచు
వారు నాడును నేడును గూడ గానరారు
గదా. ఇట్లు మునురామో? అను నామము
తనకును నాడును. నేమియు వాడును నా
నిగోమము నేమి చేసా మా నామము
ముందును, సంస్కృత భాషా వాక్య
ముందును వ్యవహరించు బడిన నామములు
చాలవలకు గూఢములయినవిగ నున్నవి.
కథలుగూడ గూఢార్థములనే తెలుపును.
అందున స్త్రీవ్యూహమును మునుపెట్టి వేరి
కల్పనచే యడిచి యడిచిని మామము
కథలలో దిగింది దేవభాషా నిహిత్యతల్లియు.

భావము గావ్యమునకు గావ్యము చేరిన
మనకు చెప్పు. “మనము” అనునది మేల
ముగను తక్కువజాతులలో దమవారిలో
మాడ ప్రభావముచేసి ప్రభావమున్నారను
భావమును పుట్టించి వారిని గర్వమును
గలిగించి తమ తల్లియు మువారిను వట్టివారి
మీది నేమి నేమో మున్న ప్రభావము
దిగ నుండుటచేత దానినే ‘కర్మరాజు’ అని
ప్రమాది చేసి మేల మేల గూఢమును గా
నమును గురియు వై వై బాగవంతుబాగ
వేర్చి వివర్ణము చేసివట్టి మునుగ నుడును
గదా! దేవభాష యనునది మొట్టమొదట
దేవభాషా వ్యభిచారులచేతగాని మాన
వభాషావల గాదు. మానవులచేత విచ్చు
వచ్చి నిది వ్యభిచారు గావలసి వచ్చింది.
ఇది నీదిమహిమ చెప్పవచ్చునట్లులేదు. ఎవరి
కంటేచేక్కవగదా. ఇట్లు విరిగిపోయి
‘అందుని’ ఇందునిగ మార్చి వ్యవహ
రించగలిగి వారు అందుని అందుని మార్చి
వ్యవహరించరా? మనము దోషాలోపము
చేయటకాదు. అప్పుడెట్లు జరిగివి. పూర్వ
కాలమున బ్రాహ్మణముల మునుగించిన భాగ
మునకు వైచిత్ర్యములుగనుడి హైహయ
అనునదిగూడును దోరాటముగనుముదెను.
అప్పుడని భయంకరమైన వైకముగ బరిణామ
చెను. హైహయములలోనివాడును శాస్త్రవీర్యా
వైకవైకరత్తి ముతల యజ్ఞములును గావించి
దేవభాషామునున్నదిని తన గురువులును పు
రోహితులును పేదవారునైన భాగ్యవలకుధాగ
చాచి వ్యభిచారులను. అందులకు భాగ్యవలు

“వస్తుప్రకృతి భిక్షుః పుత్రేన త్యహితాః, సం
హృతైః పుష్పైశ్చైవైవ తతోఽన్యాయన సంయు
తాః, శ్రీమన్మాయానమహింసా సమపద్యంతి యావ
న్మః, సమర్పేదేవ వేదేవ గదాయాద్ధేఽనిర్మల్యే, త

దైవ గజకర్షణం నీతికాండే ప్రభు పాఠశాల, ఇతి
హం ప్రకాశేషు నానాకర్షణు బోధితాః.

అలాగే మృత్యువును భయపడకుండా ఉండటం
 శ్రులవలె జెంపం బడుచుండిరి. కులోచిత
 సంస్కారములతో మృత్యువునై వెళ్ళినా
 న మృత్యువు మృత్యువుగా జన్మించునా? అని
 పోనీ మృత్యు శ్రులవ్వగా చూడవచ్చును. ఇది
 శ్రులవలె చూడవచ్చును. అందుచేత, శ్రు
 సాము మొదలగు వానియందును నిపును
 బుద్ధులగేతాని నిజమైన బుద్ధులయందును,
 తేజో ప్రముఖులయందును భేదములే యున్నవి.
 ఇంతియకాక వేదవేదాంగ విద్యలయందును
 పురాణాలి హాసములను నేర్పుటయందును
 మఱియు నానావిధములయిన శిక్షలయందును
 నానావిధ నాటకములు యున్నవి. ఇందులన్నిటి
 నాత్మము పుష్కలమునైనను నుపయోగము లేదు. ఇది
 విద్యయందును శ్రులవలె విద్యయే! నిజ
 యుద్ధములకును శిక్షాసాములకు, శిక్షకుల
 యందును, నిజమైనది, అభ్యుదయమునకును
 ప్రవీణుడయ్యెను? ఇతఁ డంభజాతివాడు
 గాని నిజముగా నుద్భివాడు కాడు. అంభ
 జాతివాడైనా అభ్యుదయము నుద్భవింపజేయు
 కత్తాని రాజ్యరూప (Republican Govern-
 ment) యుండదు. అంభజాతియైనా శిక్షాకాండ
 డిన్ని విద్యలయందును కానిలేమివా? ఎవరైన?
 అంభగాని నాటియైనా శిక్షకుల విద్యల
 యందును నాటకముల విపులమున వానిని
 మూల మహాభాగవతములోని శిక్షా ప్రక్రియ
 శుష్కమైన ప్రాచీన ప్రక్రియలకు? అది అంభ-
 జగులు శిక్షాకాండమును రాజ్యమును బాండ్ల

మున ప్రజానతాక రాజ్యమునం దుండెడి
తామొకరాజుయొక్క నిరంకుశ జరిపాలన
మున నుండనిచ్చలేనివారుగ నుండిరనుట.
కరుణాకటాక్షముచేత దృష్టిగలిగి విశ్వరూప
సందర్శన భాగ్యము లభించినదట. పాండవుల
పక్షముండి ధార్మరాజ్యమును శ్రీ కృష్ణుని
రాయబారిగ వచ్చినప్పుడు ధృతరాష్ట్రుడు
శ్రీ కృష్ణభగవానుని గాంచి యిట్లు పలికెనట.
“త్వమేన పుండరీకాక్ష! సర్వస్య జగతో హితం,
భగవత్ప్రసాదాత్ కృష్ణ! పరాధానాం నరకం.
భగవత్ప్రసాదాత్ కృష్ణ! పరాధానాం నరకం.
ఓ పుండరీకాక్ష! లోకము నంతయును
మేలుచేయువాడవు. ఓ యాదవశ్రేష్ఠుడా!
నన్నాశీర్వాదింపుము. ఓ ధేవా! నిన్నుమా
త్రమే నేను చూడఁగోరుచున్నాను. అస్య
ముతో నాకు నిమిత్తిములేదు. నాకు మరల
దృష్టి నొసంగి నీదివ్యరూపమును జూపుము.
ఇట్లు ప్రార్థించి ధృతరాష్ట్రునికుఁ గిడుఁగించి
శ్రీ కృష్ణభగవానుడు వానికి దృష్టి ప్రదా
దించి దివ్యరూపసందర్శన భాగ్యము లభించె
నట. ఈ కథను విశ్వరూపమున కన్నము
నిమిత్తముచేత పుండరీక శ్రేణులందుఁ గను
పడినది; కథాప్రముఖులగు ధీమన్యుర.
పార్థివు లందఱు నదృశ్యపడెరి.

అంశశబ్దముయొక్క యర్థము వర్ణించుట
బహువిధము నగుచున్నది యది యాశీర్వాదమునకు

తెప్పబడినదో? కేవలము గ్రుడ్డినదో? అట్లు
చూడవలసిందిగా వాడుకగా వాడుకగా వాడుకగా వాడుకగా
పోలేదు. ఎప్పుడో యుగములనాడు కూడ
కూర్మములతో వచ్చి వానిని చూచి
కూర్మములవలె నున్నవారని భ్రమించి యా
కాలమునందును వలె నీ కాలమునందును
వకోక్షనామములతోఁ గాలము గడుప సాధ్య
మిదు. సంవత్సరమున గొప్పవార్షికము
తలచుకొనినది నీని గురించి వివరించుగా
దెప్పిచేసి నాచుకొని నీని గురించి వివరించుగా
లదు. ప్రస్తుతము దీని నిట్లుండనిదు. మన
పురాణములము లో వర్ణించి ప్రస్తావించు
లెక విస్తారమునాడు తెలుపు గాదు
కలవుగాని వాని గూఢార్థములను మనము
ప్రహేళికలును వచ్చుచే వివరములు
నాటి విశ్వవిద్యము వివరములు గాదు.
కాని లేనియపు డయ్యది విచ్చక్షణలుగా
గాన్నించును. అంతియ కాదు. వాని
ప్రాసిన గ్రంథకర్తలయెడ దురభిప్రాయము
లుదయించి వారివాక్యములందు విశ్వాసము
పోయిపోదు. అది సాధ్యముగాదు.
వాని రహస్యచరిత్రము తెలిసికొన్నప్పుడు
నిజమైన యానందమును బొందగలుగుదుము
గాని అప్పుడే దీనిపై ప్రకటించుము
లుగ నుండ్లి విశ్వాసార్హములు కాని వాని
లోకిరచుకొని ప్రకటించుము అనిచుము
గలగుచో వాడుకగా వచ్చుచుండును
వలసిన ప్రయోజనము గలుగునా? ఒక్క
రామాయణమును దీసికొని చూడుదు; కో

[illegible]

శ్రీమదాంధ్రాద్వైతసారము వామర రత్నాకర్షణి;

... १५५५ ...

అను శ్లోకము గానంబడుచున్నది. ఈ

ప్రభుత్వ యోగ్యతను మనము మనము
 వారి వాదనలను విని వాదనలను
 లిరువు రంభజాతివారని తలంపనచున్నను. వారి
 వాదనలను విని వాదనలను విని వాదనలను
 చారిత్రముడు. మహాభారతములో భీష్మ
 వ్యూహములో నొకప్పుడు మహాభారతములో
 యోధులు మహాభారతములో యోధులు
 మహాభారతములో యోధులు మహాభారతములో
 నియు క మందగ దేశమనియు నాలుగుభాగము
 లుగ నుండెననియు, మృగ దేశములోని మృ
 గాలు బ్రాహ్మణులుగను, మతక దేశములోని
 మతకులు క్షత్రియులుగను, మననదేశము
 లోని మనసులు వైశ్యులుగను, మందగ దేశ
 ములోని మందగులు శూద్రులుగను నుండి
 వారివారి విధుల కధర్మములను నిర్వర్తించు
 చుండిరని వక్కాణింపబడియుండెను. విష్ణు
 పురాణాదులలో మృగాబ్రాహ్మణులు మగా
 బ్రాహ్మణులు వక్కాణింపబడిరి. విష్ణు
 నా, పార్థియా, మేదియా మొదలగు దేశము
 లును పురావీక్షణములను విష్ణు
 వారిని మగి లేక మగా లనుచుండిరి. ఈశాకమృ
 గుల బ్రాహ్మణులు మహాభారతములో
 శాఖామృగములని వక్కాణింపబడిరి. శాఖా
 మృగము లనగా గోతులని యర్థముకదా
 ఇది మృగముల శాఖామృగముల. గోతుల
 శాఖలోని గోరములై యుండ వలయును.
 ఆ కాలములో గొన్ని తెగలకు ఏమ ప్రభు
 వులై యుండుటచేతనే వీరిపేరు మగండు
 మగములు పుట్టెను. మగ + మండు
 లనగా మగజాతి వారి ప్రభువని యర్థము.

అందువలననే తెలుగు భాషలో మగండు
 (మగండు) అనగా; (౧) పురుషుడు (౨)
 భర్త (౩) రాజు (౪) శూరుడు మొదలగు
 వ్యూహ తేర్పడినవి. సుగ్రీవుడు బ్రాహ్మణు
 డగుటచేత శ్రీరాముడు (అయోధ్య
 రాజు) పుట్టెను. మేలి క్షత్రియుడు
 స్వకార్యనిర్వహణము శరణగతుడయ్యెను.
 వాలిసుగ్రీవులు బ్రాహ్మణు లగుదురా కారా
 యని మనము సంశయించ నక్కరలేదు. ఏమ
 నగా సనాతనధర్మరాయలు లయిన బ్రహ్మ
 శ్రీ రాజుల బ్రాహ్మణుల శాఖలనా
 శారద కత్తికలో వ్రాసిన యీ క్రిందివాక్య
 ములను జిత్తగింపుడు. “కిష్కింధా రాజ్య
 మందంగల వానరులు కొందఱు సంస్కృత
 మున బ్రహ్మయైయుండెదరాని. సంస్కృత
 భాషను నొకరి నొకరి నెడిచారు. మానుష
 వానిమహిమను సంస్కృత పరిభాషమును
 సంస్కృత శ్రీరామునివ్రాసిన బ్రహ్మయై
 నిట్లుచెలిపి యుండెను:

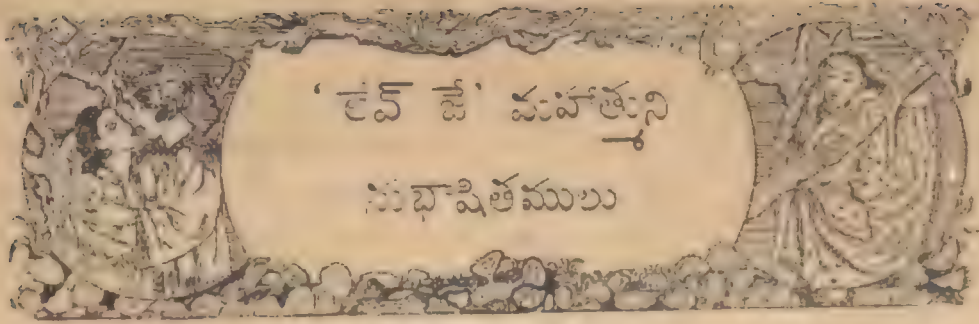
ఏమిదన్నాడు బ్రహ్మ రుద్రుల క్షణ బ్రతిలే,
 ప్రహుష్టవన శ్రీహన్ భాగీరథం పార్వతీ శ్రీ
 రామ కృష్ణ శారదా శ్రీరామ శ్రీరామ శ్రీరామ,
 తమేవ కాంక్షమాగన్య వహంతిక మహాకవి, అభి
 భావస్య సామిశ్రే సుగ్రీవ సదనం కవిమ్, వాక్యజ్ఞం
 వధురై ర్వాక్యైః శ్లేషాయుక్త మరిందమ! వాన్య
 శ్లేషవినిర్వప్య వా యాకర్ష్యద ధారిణి, వాసామణేద
 ఏమిదన్న మేమిదన్న భావించెను. మనము బ్రాహ్మణుల
 ముక్తియై యే బహుధా ప్రాప్తె, బహువ్యాపార
 కేవ నశించి దవశర్థికమ్.

(శారద. కేవలమునందెనియు. మౌళుటము ౧.
 అంశ ౧౬) ఏదిగ వైదికమత మునాందించెన

వాని నీరినాగరికతను బట్టి విధముల నుద్దేశించుచు వ్రాసిన శాస్త్రాలవాగ్గే వాగులు తారని వక్కాణించుచు పీఠమానవులని వక్కాణించుచున్నాడు. ఇక ప్రాచీనాంధ్రము కిదా! మీరు వాగుల తెవ్వడు కాకపోయినాగో రాముడుములో: జీర్ణ తక్కిన వారు కూడ వాగులుకారని చెప్పకలేవును. అప్పుడు పల్లె కాపులను కప్పులనియును, స్త్రీ పులను పల్లెవలగు లనియు ముక్కాడులను (పల్లెరావికలు) ముక్కాడులనియు మువ్వకము చెప్పింపకలయును. ప్రవృత్తి శ్రీయ పుస్తకముల పీఠమానవులని యనఁజెలుగినా. ఇక మిగిలిన వాగులొక్కటలు. ముక్కాడులను నేను మువ్వకాని చెప్పి, కమ్మ, వెలమ, బలిజ, తెలఁగ మొదలగు తెగలవా రిని మనము శూద్రులనరాదనియు, వారిని పుస్తకముగను, పీఠములను భావించునని నదనియు శూద్రులవనియుగావున శూద్ర శబ్దము వీరికి వర్తింపఁజేయరాదనియు నాంధ్రులచరిత్ర మొదలగు వానిలో వ్రాసియుండగాఁ శూద్రులు పవిత్రలే యని వక్కాణించెను. శ్రీవత్సవాయ నీరాత్రిరాజ కవిరాజ విరచిత మైన 'కాంధీ ప్రీతి' లను ప్రతిముగకు వీరి వ్రాసిన పీఠమానము. ఇక మిగిలిన పీఠ మానవుల తెవ్వరయి యుండురు? నిన్ను

చారులవారా? శూద్రానికనున నుపయోగించిన పీఠ మానవులు నిన్ను చారులవారినియూ వీరి యభిప్రాయము. ఇది పీఠ మానవులములో "పువ్వమానా ఏతే గ్రీష్మశాసనా యచ్చాశ్రమ" మాన్యుడు ప్రాచీనులతో నుండిన ఆచారా మనుష్యాకారిముతో నున్న శ్మశాసనము గనుక నుపయోగించు. వారికి కర్మాగ్ని కాశములేకనిచెప్పఁ గడియుచును. మాన్యులగతియే ముక్కులవలెగా నిన్ను చారులను గూర్చి వక్కాణించు గక్కర లేను. కాబట్టి దేవాశ్రమభూతములని చెప్పి కొనెను భూతాశ్రమ భూతములనైవను తిమ దేశము ముక్కయు, కమ్మలముముక్కయు గౌర వమును నిలుపుకొనఁదలంచిలేని వంకరటింకర ముక్కయును నివించి : తెవ్వముగను, కమ్మ ముగను గట్టువడి స ర శ మా ర్గ మున రాంధ్ర వంశ మాభివృద్ధికి వోవ్వమనుగు గాక యని ప్రార్థింతును. శ్రీరాముడును, సుగ్రీవముగనుచారులును, తక్కిన శ్రీరాముడువలెయు రామ్యులే యని జీవించెనలయును. మన యాంధ్రదేశము తెల్లగు శ్రీమద్రామాయణమును బరమ పవిత్ర గ్రంథముగాను పరిశ్రేష్ఠ గ్రంథముగాను భావించి విరచితము వాచాయణము చేయు చుండవలెనని కోరుచున్నాడను.

అదిప్రతి సోమనాథరావు గారు

౧

భూమి బలమున బాధించుచున్నది
వర్షించుచుండెను వస్తువొకటి
నిశ్చలంబును మఱి నిర్వికారంబయి
బద్ధిక గ్రాహ్యమై పాలుచుచుండె
సుఖమును దాటి స్పృహ దూరమున
యత్తమా త్తపశయి చింతించుచుండె
నిద్ర నీయెడ నీయమిగాన నీ
చిత్త నిశ్చలము నీయమిగాన

౫

సర్వశ్రులకును శరణము నాతండె
ధార్మికులకు నెల్ల ధనమతండె
సాపులను నుద్ధరించు పాపనుడతండె

౬

అన్ని యాతనిలోనుండి యవతరించు
అతడు గల్గుట కొకమూల మనఁగలేదు
తనకుఁ దా నాదిమూలమై తనగుచుండు

౭

గీ. పేరుగలచెడ్డియునుగూడ విశ్వమునకు
నాదిమూలమ్ము గాఁజాల దన్నిటికిని
పేరులేనిదె మూలమై వెలయుచుండు
విషయములఁ జిక్కఁకుండెను వీరవరుండె
దీని నీయాదిమూలముగాఁ దెలియఁగలఁడు

౮

గీ. ఏదియును దనది గాదని యెంచి తాను
బాహ్యుర్యాదులను నెదిరి పూర్వకై
నతని శరణాగతుండయి యలరుఁగాన
అన్నియును పరమేశ్వరుని నున్నతముగ

౯

గీ. జేవులకు ప్రకృతిమై జేబున బాధించు
వెంటనే యతనికి బేదగల్గె

౧౦

గీ. జరిపూర్ణవృద్ధిని బడసిన వెంటనే
ప్రతిశ్రువులను మూలఁదవిఁ జేరు
దన మూలఁదవిని దాఁజేరు నననేమి
పరమశాంతాత్ముడై సరగుచుండు
విషయములమ్ము నెదిరిన నాదిమి
తనవిధి నెరవేర్చి తనగుచుండు
తనవిధి నెఱవేర్చి తనరాగు నననేమి
నిత్యాత్మఁదవిలో నెగడుచుండు

౧౧

అవ్యక్తవిద్యుత్తు విద్యుత్తులమును
నొక్కపేరైనను నుండదయ్యె
అతిశక్తిమంతుడై యలరుచునుండెను
యతనియాధీనమం దన్నియండె

3

8. *Myrica maritima* L.

80

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

55

మొదట నీ కథానికొక ముఖ్య పాత్ర
సృష్టించి దానిని పునరుద్ధరించు
యిట్లు చేసి దేవుని గురించి
అందఱకు పనిచేయు శక్తిని బాగాడు

03

1. The first part of the book is a general introduction to the subject of the history of the world, and is divided into two parts, the first of which is a general introduction to the subject of the history of the world, and the second of which is a general introduction to the subject of the history of the world.

గీ. పట్టియారెపులట్లుంక వలయుమునీయు
దేనియందును మమకారదృష్టిలేక
అనినామమృత్యునోటి నన్నునాప
కన్నులునాద్యునినామమృత్యునా

3

[illegible]

గాననే ఋషి. యిటునటూ గదలకుండు
 బిచ్చమున నెన్నెను నీయును నీయును
 మామనము నెన్నెనీద. నీ పునెందుకు
 బోయితిమి నీయును నీయును నీయును

۱۸

[illegible]

102

గీ. హృదయమునందును నా దేవుని పాదములకును
 నా నామమును ప్రార్థనమును జనుపాదులను
 నా నామమును మోచి నువ్వని హృదయము నా
 నామమును మోచి నువ్వని హృదయము నా
 నామమును మోచి నువ్వని హృదయము నా

三

గి. వాడు చెప్పినట్లుగా చూడక మరల గదిగి
గానీ నా ముఖాని చూచు విన్నవయ్యాడు

02

శ్రీ. తన ప్రాంతం కుమారుడు కలిగి ఉంది
 ప్రాంతం కుమారుడు కలిగి ఉంది
 ప్రాంతం కుమారుడు కలిగి ఉంది

౧౮

గీ. నిశ్చయమును శాంతినిదవిని నెగడుటందె
యొప్పుచుండును శవాత్మ గొప్పయెల్ల

౧౯

గీ. ఎవనితోడను ఋషి కలహించకుండు
గాన నాతనిపై గోఁ మూసఁ జెవడు

౨౦

గీ. మంచి యొనరించి ఋషి దాని నెంచకుండు

౨౧

గీ. కరుణగలవాడె జయమును గాంచఁగలఁడు
గాంచి జయమును గిర్వియు గాంచఁజెడఁడు
గాంచి జయమును జయముగా నెంచఁజెడఁడు
తనజయమును దనదిగాఁ దలఁచఁ జెడఁడు
గలుపు గనితీరివలె గానఁ గలుచు నతఁడు
జయముగాంచియు నల్లరి నలునఁ జెడఁడు
మితనిగనుఁగొని జయమున మోఁగునతఁడు
గాన భువిని నపాయంబు గనఁ జెడఁడు

౨౨

గీ. దైవతేజాబుతోఁ దనరుచుండెడువాఁడు
అంధకారావృతనట్లు దోఁచు
దేవునిసారయఁ దలఁచి వర్తిలువాఁడు
అజ్ఞానపరివృతనట్లు దోఁచు
దివ్యోచ్చరదవిని దేజరిల్లెడువాఁడు
అత్యంతనిచాత్మునట్లు దోఁచు
ఉద్ధిమభక్త్యా నెప్పుడుండెడువాఁడు
అలభ్యహీనుని యట్లుదోఁచు

అతినిర్భయంబును యునిశుండెడువాఁడు

అత్యంత మలినాత్మునట్లు దోఁచు

గీ. అభివిక్తో నొప్పుచుండెడు ధీయుతుండు
భవిష్యత్తులై యవిచేకినతెను దోఁచు
సద్గుణున న్ని సేదెలఁచుగాఁ వనరువాఁడు
వసుధలో జంతుజాతునినెరు దోఁచు
సరళవర్తనుఁడును సత్యసంధుఁ జెన్నఁ
బనికిమాలిన పందగాఁ బయికిఁదోఁచు

౨౩

గీ. వసుధలో నన్న పెంతుకవంటిచైన
శివునవలెనీ యొక గొప్పవృక్ష మొదవు
మహిని వెలసెడి పిడికెడు మట్టినుండి
తొమ్మి దంతస్తులున్న సౌధమ్ము తెను
వేయిమైతుండి దీర్ఘమై వెలయునట్టి
పరిమళ ప్రసాదమగు నొక్కొకమారుచు
అపనిలోఁ గల దుస్సాధ్యమైన చెల్ల
నలెనుభక్తకార్యమున మొదలుగును గానఁ
బలుకు ముఖంపులనిచెలి మొదలుపెట్టి
కలఁగ మునుము నుస్సాధ్యకార్యమునకు
అధికతరమైనపనియెల్ల నవనియందు
నల్పకార్యమ్ముచే మొదలగును గానఁ
బలుచు కడుఁ బన్నుననిచెలి మొదలుపెట్టి
కలఁగ మునుము సునతరకార్యమునకు
పయికి గొప్పగఁదోఁచెడు పనిని చేని
చుర్వలోఁ దాచు శియకియుండు గానఁ
దనకుఁ గొప్పగఁదోఁచెడు పనినిజేయఁ
బాలియుండు మహాత్ముడై క్రాలువాఁడు

(పదములు)

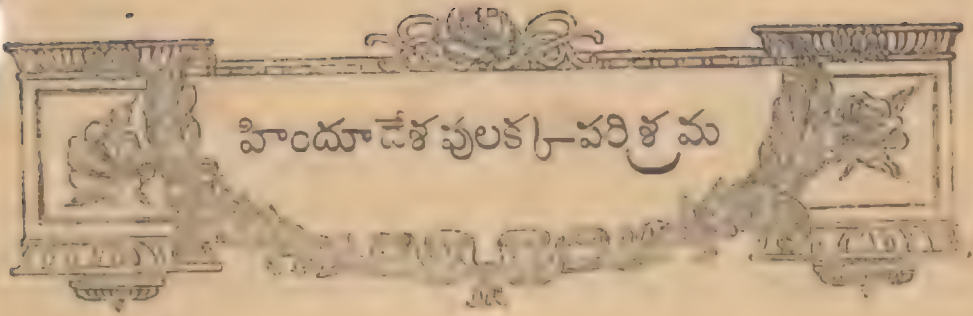
౩౮-వ భారత-శతాబ్దిసభా ముగిసినప్పుడు చేరిన ముందరిప్పుడు అలహాబాద్, బెంగాలు

౩౯-వ భారత-శతాబ్దిసభా ప్రారంభం కావడానికి సమయం, బెంగాలు

Group of people standing in front of a house

హిందూదేశపులక్క-పరిశ్రమ

చిర్రావూరి రామ సోమయాజులు గారు

హిందూదేశము లక్కయొక్క ముఖ్యమైన వస్తువులలో ఒకటి ప్రాచీనకాలమునుండి మనదేశపులకు ప్రసిద్ధిచెందినది. లక్కను పొందిన దేశములలో హిందూదేశములో నున్నట్లు హిందువులు తగుమైన యాధారము లనేకములు గలవు. అట్టి పదార్థముయొక్క యుపయోగములలో ప్రముఖముగా ముఖ్యమైనది యందు హుడ వ్యాపించుటకు ప్రారంభించినది మొదలు, దాని యుపయోగకర స్థితి తొంద వారంభించినది. వివిధ దేశములు లక్కకు క్రొత్తక్రొత్త యుపయోగములను కల్పించుటలో యొకదాని నొకటి మించుటకు ప్రయత్నించుచున్నవి. బుగియాదేశమునుండియు ప్రతినందియను కిరి బొట్లపూపాయిలు విలువల లక్క కైరీ మిల కైరీ మిల కేసులును వున్నది. హిందూ, చైనా, పర్షియా మొదలగు మరీకొన్ని దేశములు హుడ లక్కను యొకమిల కేసులును పుట్టించి హిందూదేశము ముగ్గుముగా ప్రపంచమునకును లక్కను బంపుచున్నది. తక్కిన దేశములన్నియు కలసి ప్రపంచమునకు కావలసిన లక్కలో నొకటి రెండు మాత్రము మాత్రమే యొకమిల కేసుగలుగుచున్నది.

మొదట యాపదార్థము దాని పొగ నైన యొకటి మిల పొయ్యి ప్రయోగమునకును, మిల కేసులలో గమలలో దానిరం గంతగా నుపయోగపడక, దాని యం గుండు విశ్లేషమైన బంజువంటి పదార్థము (Resin) కాదుకలలో నున్నది ఈ రెండినపదార్థము మును వెచ్చుచును యిట్టి యుపయోగపాధానము నుపయోగించుచు

ఉపయోగించుచున్నది. హిందూదేశములో నున్నట్లు హిందువులు యుగాగల ప్రతిపారిశ్రామికమును, లక్కను యొకయొక ముగా వాడుకలోనికి తెచ్చుచున్నాడు. కాని యావాదుక లక్కయు హిందూదేశమునందే ఈ పదార్థమును ప్రతి ముల కైరీ మిల గానుండ కేయుటకు సమర్థములు గాకున్నవి. అందుచే ఈ పరిశ్రమకు హుడ వలసినంత యాన్నిత్య ముపాధిండును కనకాళము గలుగలేదు. ప్రస్తుత కాలము దగవదునున్న ఈ కొంతెపు యాధిక్యము హుడ మన కమెరికాదేశమువల్ల సంప్రాప్తమైనది. వీలయిన దుపయోగము ప్రయోగము విధానములను లక్క పరిశ్రమ గా ముఖ్యముగా ముఖ్యముగా ఉపయోగించుచున్నది. ఇప్పుడు లు రగములకు (Electrical appliances) గూడ ఈ లక్క యుపయోగించు నను విషయము తెలిసినప్పటి నుండియు, చైనా, జపాను మొదలుగా గల దేశములు, మన హిందూదేశమును, త్రోవరాజును తనీ తామే ప్రపంచమునకు కావలసిన లక్కవంటియు సంపదేసి యా లాభమును వశిగ్భుగించి పరివ్రజుములు కేయుచు న్నువి. ప్రకృతిసౌభ్యమైన ఈ లక్కను కృత్రిమముగా గూడ కల్పించి నీడనుండకు ప్రాప్తమైన దీనివలెను యాలక్కకు కూడ ప్రాప్తింపక కేయు నుద్యమ ములకు గూడ కొరతలేదు. కాని దైవానుగ్రహము విలన, ఈ యుద్యమము లంతభలవంతము కాలేదు. హిందూదేశముందు లక్కయొక్క పరిశ్రమ యిట్టి దీని విలయం గుండు ఈ కాలములో హిందువులు తమ చిర సంధితిమైన మాండ్లమును, మైముగ్గుమును బొగ్గోసి ఈ పరిశ్రమయొక్క ప్రస్తుత వ్యాపకమును దలపాడ కేయిలకు విలయం గుండు ఈ కాలముందు, హిందూదేశముందు పరిశ్రమ యిదిర దేశముయే హుడ వలసిన భూతలమునకు

నలసివ లక్క వంతియును హిందూదేశము యందులేయు నదిగా జేసి, భృంశవరచి పోషించుచును బహిరంగములు గావించుట కను శోచనీయము. ఈపరిశ్రమయందు మైసూరుపును మరెక్కడను లేదు. హిందూదేశము, యింకా శివనీయమైన ప్రకృతి వృక్షము లోలంప జేయబడును. మైసూరురాజ్యాన్ని ప్రభుత్వ మొందుచున్న ప్రభుత్వము చున్నదియై, హిందూదేశమునటికి యాదర్శమై యున్నది. హిందూదేశము ప్రభుత్వమునందు (Indian Institute of Science) ప్రొఫెసర్ సిల్వర్మన్లుగారి యాజమాన్యముక్రింద ప్రారంభించి వారిభిక్షుల లక్కయొక్క స్వరూపమును బాగుజేయుచును వారిని వృద్ధిపరుచుచును వృద్ధిశీలులుగా కలి శోధన లలితాహుళ్యముగా నిర్వహించుచు వ్నారు. రాంచీయందు ప్రతిష్ఠించబడిన "హిందూదేశ లాక్ష్యసంఘము" కూడ వానివిషయమై అన్వేషణములను, వ్యాపనాయకపువర్తకులను బాగుజేసి లక్కయొక్క ఫలమును వృద్ధిపరుచుటకు ప్రయత్నించుచున్నది. ఇంత యేకాక మరెక్కడను దేశీయముల యాపరిశ్రమయందు దెచ్చి చాడరమును దీసికొన్నగాని దీని భవిష్యత్తు ఉండ వలసివలె లాభకరముగా నుండవలెను.

ఈవ్యాసములో లక్కపరిశ్రమను బాగుజేయు పద్ధతులు కొన్ని నిరూపించబడును.

ప్రథమ యాలక్కపరిశ్రమ దేశమున కంత యుపయోగకరమైనదో చెప్పబడినది. ఇక లక్కయొక్క యుత్పత్తి విషయము, దానిని నేకరించువిధము దాని స్వభావము దాని ముఖ్యోపయోగములను పేర్కొనబడును.

లక్క క్రిమిజన్యమును విషయ మిదివర కెల్లకను తెలిసినది. క్రిమిజన్యవిధములందు లక్కపుమున కాన్సిడే (Cocidie) వారిలో చేరినది. ఆ పురుగులన్నియు వాక్రియమున వాని శరీరావృత్తులందు లక్కను పట్టుగా పట్టును. ఆపట్టున కృత్రిమమును 'ఆక్రయ వృక్షములు' (Host-plants) అని పేరు. ఆపట్టుమీద లక్కపును వ్యాపించుటకు మేము పట్టినదిమొదలు లక్క బాగా బెరుగుటకు కావలయు కాలము ఆక్రయవృక్షములను, దేశమును భట్టియించును. మైసూరులో లక్క బాగా బెరుగుటకు అధమును గాల తెలుసు పట్టును. ఇతర వృక్షముల యందు అటువలెవరకాగలదు. ప్రస్తుతము మైసూరులో లక్కపును లన ముఖ్యక్రియవృక్ష మైన షోరె (Shorea Talura) 12 నెలలకు చూచు పంటల నిచ్చుచున్నది. ఇతర వృక్షములందును సంపూర్ణమునకు చెందుపంపలే సంతృప్తమునుచున్నది. దెంగునూరు శోధనాలయమున, క్రిమిజన్యముగా 'మైసూరు' (Acacia Farnesiana) పట్టును ఆక్రయవృక్షముగా కట్టించి యున్నది. శోధన ప్రకారము, లక్కపునుకులు వ్యాపించుకాలమునకును, లక్క ఫలోన్యూనియముల కాలమునకును నెల మూడు రెండుమారులు పీలవలెనని ట్టునుచునున్నది.

భిన్న దేశములయందు దుండు ఆక్రయ వృక్షములు, వాటిలో మొదటి క్రిమిజన్యములను పేర్కొనుచున్నది. క్రిమిజన్యమును సుమా రొక యారు భేదములు యిప్పటికి కనుగొనబడినవి. ఆక్రయవృక్షములలో ముఖ్యమైనవి మొదట, కుసుమ (కోశి), రేల, నుగ్గిలము, రావి, శివము, కొన్ని తుమ్మకాయలు, బాలారి, పిటిగో యొక్కొటి యొక్కొక దేశమునందు విస్తారముగా నున్నవి. ఇందు మొదటి చెట్టు వీరూరునందును, తరువాత చెండుచెట్టు మధ్యపరగకాలయందు, ఆఖరుది మైసూరునందును లక్కపునుల కృత్రిమవృక్షములుగా నుపయోగపడుచున్నవి.

భిన్నముల యాలక్క పురుగులకాయలలో నొక్కొక్కటి, యొక్కొక ఆక్రయవృక్షమును ద్రివిగా దీసికొనును. ఇతరవృక్షములు అనగా ఆక్రమిక ఇవ్వము లేని వృక్షములమీద పెరుగనే పెరుగదు. క్రిమిజన్యమిది లక్క యుత్పత్తియందు ప్రకారము విడిచి కరించు చెండు పిదాంతము లేర్పడినది. అందులో నొక ముఖ్యకారణము, లక్క పురుగుల వృక్షములలోని నూచులను పునీకములుగా వివర్జించి జరుగురావలయును. అందుకే దీనిని పునీకముగా నుచున్నది. చెండుమరలము లక్కకు పునీకప్రాయముగా పరిగణించక, లక్క పురుగుయొక్క శరీరముచే యథాక్రమముగా నేకరించబడు స్రవణము (Secretion) గా భావించుచున్నది.

భిన్నముల యాలక్క పురుగులకాయలలో నొక్కొక్కటి, యొక్కొక ఆక్రయవృక్షమును ద్రివిగా దీసికొనును. ఇతరవృక్షములు అనగా ఆక్రమిక ఇవ్వము లేని వృక్షములమీద పెరుగనే పెరుగదు.

క్రిమిజన్యమిది లక్క యుత్పత్తియందు ప్రకారము విడిచి కరించు చెండు పిదాంతము లేర్పడినది. అందులో నొక ముఖ్యకారణము, లక్క పురుగుల వృక్షములలోని నూచులను పునీకములుగా వివర్జించి జరుగురావలయును. అందుకే దీనిని పునీకముగా నుచున్నది. చెండుమరలము లక్కకు పునీకప్రాయముగా పరిగణించక, లక్క పురుగుయొక్క శరీరముచే యథాక్రమముగా నేకరించబడు స్రవణము (Secretion) గా భావించుచున్నది.

గానికి యుత్పన్నమగు. ఈ కింహిని పిమ్మియొక్క చూడఁగల్గినచేతగా, లక్క పురుగుల యొక్క రసమును తనకు భోగద్రవ్యముగా గ్రహించి, తన శరీరమగుగల విచిత్ర కీర్తి ముగియఁ కొన్ని నీటి (glands) విశేషములనుండి, లక్కయనెను అది సంశ్లేషచార్థము సంజనితమై పైకి ప్రోక్షితములగుచున్నది. ఆచపురుగుల ఫలవంతములుగా తేసి మొగ పుగులు పైకివచ్చు కాలమునందు, కీర్తిభములు (larvae) లక్కలకొద్ది చెయ్యవచ్చును, లక్కయొక్క రక్తి యెక్కువగా నుండును. ఈ సమయమందు లక్క బాగా పారి తీసివేయుట కదనగానుండును. పిల్లపురుగులు మూడు వారములవరకు పైకి వచ్చుచుండును. ఈ వచ్చిన పురుగులు తరువాత తరము పురుగులను పుట్టించును. ఇటులనే యీశము లవిచ్చిన్నముగా గడిచుచుండును. ఈ గుడ్డతో నింకియున్న పైకి, యీ లక్క పుల్లలను విరిచి నురియొక్క చెట్టుమీద నుంచినయెడల గుడ్డు పురుగులుగా తేసి చెట్టుమీద విక్షరించి యీ కొత్తచెట్టుమీద పట్టును చెట్టుట కాగంభించును. గుడ్డ నుండి చెట్టుమీద ప్రాకు పురుగులలో కొన్ని చచ్చి పోవచ్చును. గాని నివేశన (inoculation) ప్రకార మందు కొంచెము లక్కరక్తి తీసికొని నులు వాటివచ్చును చాలవరకు తగ్గించవచ్చును.

కీర్తిభములు పైకి వచ్చుటకు మాని వేసిన తరువాత, ఎంపి కొన్నిలనుండి లక్కపానము తీసి వేయుదురు. ఆయవపుయందు లక్కను 'పుల్లలక్క' (Stick lac) యని పేరు. పుల్లలక్కను బాగా చూర్ణము చేసి, జల్లించి కడిగిన తరువాత, అది యిసుకవలె పన్నటి కణములు గలదిగా నుండును. దీనికి 'గుండ లక్క' (grain lac) అని పేరు. పుల్లలక్కను కడుగు సందర్భములలో దాని నుండు రంగులో చాలభాగమును, కొన్ని కీర్తిభములును, అందున్న మైశమునందలి పదార్థమును తొలగించుటకు. బాగా కడిగిన యీ గుండ లక్కను వేడిమిచే కరగ వచ్చు, ఎరుగులేదుబుట్టై లక్క చరములను (Shellac) తీయఁగ వేయుదురు. ఈ లక్క చరములను వేయుటలో చాల వేర్వేరు, లాగతయు నావశ్యకము; మీర్జాపూరు, కలకత్తా మొదలగు పట్ట

ణములయందు గల యశేష కర్మాగారములలో మనుష్యులే యీవనిని వేయుదురు. కొద్ది కర్మాగారముల యందు మాత్రము యంత్రసాధనముల నుపయోగించుచున్నాడు. లక్కను కడుగుటలో కొన్ని ద్రావకములు నూడ నుపయోగించుచున్నారు. ఈ విధముగా తయారుచేయబడిన లక్కముద్దలకు వాటి రంగునుంచి 'గార్నెట్ లక్క' (Garnet lac) అని పేరు సంభవించినది. అదిగాక యీ లక్కను పత్రములుగా నొనర్చవచ్చును దీనికి 'గుండ్డి లక్క' (Button lac) అని పేరు వచ్చుచున్నది. లక్కను కరగించునపుడు దానిలో కొంతవారితాళము, నీరునర్పిలమును నూడ కలుపుదురు. ముఖ్య లక్కను అస్వస్థ్యముగాను, కొంచెము పసుపు రంగు గలదిగా నొనర్చును. రెండవది లక్కను వేగముగా వేసి కరుగువట్లు చేసి, దాని నుపయోగించు విధములందు మరింత యుపయోగకారిగా నొనర్చును. ఈకరగించు సందర్భములలో సాధారణముగా లాభము కొరకు మరికొన్ని పదార్థముల గలిపి లక్కను పాడుచేయుదురు. అందుకేనే మచ్చెల్ల నందు నొకకు లక్కలో కలప లక్కయన్నతో నిర్ణయించి ప్రమాణీకరించుట (standardisation) అవశ్యకము. లక్కయొక్క రంగు వారిజపండురంగువలె గాని, యెర్రగా గాని, కొంచెము లే పసుపుగాగాని యుండును. దాని రంగు అది చూపుదును వేళయొక్క తోడ్పాటుతో సంబంధించి యుండును. కాని ఆశ్రయవృత్తి ముఖ్యమైనది. దానిని నిర్ణయించు క్రమిజాతిమీదను ఆధారపడియున్నది. వ్యాపారమందు మాత్రము లక్క రంగు తేనికే ఆపేక్షితుము. అందుకే లక్కను నిర్వర్ణముగా చేయుట కనేకపద్ధతులు చెయ్యవలసివి. తెల్లటి లక్క కొన్ని పరిశ్రామిక సందర్భములలో ఆవగా ముఖ్యముగా కృత్రిమ రంగునును తీగలములో, వివిధవర్ణములు గల మెరుగు చమురులను (Varnishes) తయారుచేయుటలో విక్సిరి ప్రాముఖ్యమును వహించుచున్నది.

లక్కయొక్క స్వరూపము :—పై నిరూపించిన యుత్పన్నవాదము నిజమైచునయెల లక్కయొక్క సంయోగము (Composition) ఆశ్రయవృత్తి ముఖ్యమైనది, క్రమిజేషము బట్టియు మారుచుండును. అందుందు

ప్రధాన పంయోజిత పదార్థములు సాధారణముగా నూగు శరగతుల గా విభాగింపవచ్చును. మైనము, కొన్ని మధ్య పంయోజకములు (higher alcohols), పంయోజకములు (fatty acids), ఆరాళము (resin). ఇవిగాక హిమద్రవము (ether) చే విద్రావ్యమును మామూలు లక్కరంగు గాక దాని పండిపెట్టి కొని యిండు మరి యొక రంగు పదార్థ ముండును. దీని పంయోజకస్వభావము తెలిగూను శోధనా గారిమయము ది. ఎస్. నుప్త గారిచే పశ్యేపింపబడినది. మామూలు లక్కరంగు మాత్రము నిజముగా లక్కలోని పంయోజిత పదార్థము మాత్రము గాదు. అది నుద్దయొక్క కరీరము నందియు, పురుగుల రక్తమునుండియు జన్మమైనది. అందుచే నుద్దతో నిండియున్న లక్క [brood lac] హెచ్చు రంగు నుద్దముగా మారుచును. లక్క పురుగుల కొన్ని కొన్ని కళలుండు దానితో సహచారయై లేనె [honey-dew] వంటి పదార్థముగూడ గాన వచ్చును. ఈ లేనె చీముల నాకర్షించును. చీముల లక్క పురుగులను బాధించు కొన్ని కీటకముల నాశముచేసి, లక్క పురుగులను పరాకాగిగా నుండును. అందియేదాని చీముల లక్క పురుగుల బాధింపవు.

అక్కడ కరుణగా వస్తు రంగుపదార్థముయొక్క ప్రాముఖ్యము, జాగ్రత్తచేయునంతి చిన్నయన్ని కృత్రిమవర్ణ (synthetic dyes) ద్రవ్యములచే వర్ణించినది. పూర్వకాలమునందు యీరంగు చాల బహుమానమును బడయుచుండెను. అందుచేత మై నెప్పినయట్లు మన కొండుచేసెను. అక్కడ పక్షి క్రియోగా నుజ్జ్వలవర్ణముగా వర్ణించెనుమయినదికాదు. ఈ రంగు చూపుచున్నది, అన్ని వస్తువులకు చాల గాఢముగా బట్టినది. ఇప్పటికి కొందరు పటకారులు యీ అక్కడ రంగుచే వర్ణములను వర్ణయోగించుచున్నారు.

అక్కనుండి శివబతు మైవము వెట్రోలు
(patrol) వో వచ్చి తేవయివరి వుంది స్వచ్ఛమైన ప
చార్లనుగును. దిలివో గ్రేంది సోవేవులు, పోనుకు
వేసికొను పాల్వపులు తయారు చేయబడుచున్నది.

అక్కయందును ఆరాలపదార్థము (resin)
దానియందును పదార్థములన్నిటిని ముట్టమొనరి

పవనములును, ఇది మధ్యములో కరకుట, లక్కతు ప్ర
కృతి గుంటియొద్ద నుండియు విడిచి తాగుదు.
సాగించి స్త్రీనియే సాగించుచున్న ప్రభుత్వ లోపము
లేపోయినట్లె, చాల దుస్థముగా సాగించుచున్నది.

[illegible]

హిందూదేశమందు నూడ లక్కయొక్క యొప
యోగములు వర్ణనగా వ్రేలు. పైకెప్పిన యొపయోగ
ముల గాక, ఏదేని యొక్కవస్తువుయొక్క చిద్రముల
ను కప్పి పుచ్చవలసి వచ్చినపుడు, మంచములు మువలసి
వాటియందు లక్కను విస్తారముగా వాడుచున్నారు.
రంగులలక్కతో చిత్రపులనుకూడ వాయుచున్నారు.

బంగారు చెండిపనివాండు, కఠి నగిషిపనుల
యందు లక్క నువయ్యా పరమగు. కత్తులకు పనులుబట్టు
యకు నానా దుకానా లక్కతో మునుపి మ్రోనునని
జేయబడుచున్నది. కాశీయందు తియారగు లక్క గాజుల
మంగలి బహువాన్నియుగా తోసిని వివయమే. మైసూ
రి రాజ్యాంగిమందుగల శివ్వి పట్టణము, కాయపట్టణము
కల్లాయందున్న శిల్పివరపులకు, లక్కపత్తి మొదలగు
స్థలములు వాటిల్లినచులను లక్కపనిగ గానినవి.

2. వనశ్రీ గుమ్మరి పువ్వు

1. లక్క. బాగుగా పట్టియున్న కొమ్మలు పరిశీలన
జాబితావల్ల: కొత్త రెమ్మలు, వానియందు లక్క
చక్కగా పట్టియుండుటను గాంచవలెను.

4. $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n} \sum_{k=1}^n f\left(\frac{k}{n}\right) = \int_0^1 f(x) dx$ (Riemann-Stieltjes integral)

10. 10. 1971, 2000 ft. 5000 ft. 10000 ft.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 84

లక్కశక్తిక్రమన బాగుచేయు విధానములు:—

సంసర్థవచుండును (cultivation), దానిని ర
యగుచేయుటయందును, ప్రశ్నపతన పుష్పము ప్రతి
సిండుటయు, లక్కను పిండు శీలము వ్యవహరించుటయు
దాని వ్యవహారసంబంధమైన సమస్యయను బానికీయు
బుడు యీ మూడును హిందూదేశపు లక్కశక్తిక్రమన
బాగుచేయుటకు ముఖ్యవిధానములుగా గవ్వట్లున్నవి.
ప్రకృతియు హిందూదేశవాండు లక్క పరిశ్రమలనుబట్టి
మట్టిమైచి, మధ్యరేగాలలో కొన్నిప్రదేశములు,
చోటా వాగపూర్, ఒరిస్సా తెంగాలు మధ్యముగా
గలదేశము, ప్రజామరాజ్యనందు తూర్పు ఉత్తరముల
కుండు అరణ్యములు, సింధుదేశము, తూర్పు మహానదీ
ము, ఉత్తరరాష్ట్ర, మహానదీతీరములు, జయపుర
జమీందారీలో కొన్ని భాగములు. ఈ ప్రదేశములందు
గూడ లక్క పండించు ప్రదేశము మరింత విరివిగా
జేయుటకు, అవకాశము విస్తారముగా నున్నది.

క్రిమివృక్షసంయోగ విషయగరిష్టవంత లక్కను
ఏదాటి ఆపేపాకము పండించుట మధ్యస్థదేశము
గా గలను శివ్యతమైనకాస్త్ర విధానములు పెట్టుట
కొరతాలను ఖండించుచు యుండును, పురుగును ప్రవేశి
పెట్టుటయందును అభ్యసించుట; ఇవిపురుగులు పెండ్లు
గా నుండునటుల, పురుగులు పెండ్లు శివ్య ముండున
టుల ఎటువైయు వ్యవసాయకోపాచరములను కనుగొన
ట; లక్కయొక్క స్వభావము కిందు కాక జంతుపరాంత
యను చక్కగా పరిశీలించి, విరిగినమైన లక్కపదార్థ
ములను వ్యాకరించి (analyse) లక్కను ప్రమాణీకరించు
(standardise) మార్గములను ప్రయోగకాలములను కని
పెట్టుట; వివిధకాతుల కుశ్రయవృక్షముల వివిధ వివిధ
మైన యుపయోగతో ఆస్వేషణములు జరిగించి, కొంతకాల
ములో భలవివ్వగలిగిన ఆశ్రయములను గమనించుట యీ
మున్నగు వ ప్రక్రియలు లక్కపండించి దానినిలవలెనకును
దేశమునకును అధ్యమును పొందికయియునుచుకొన్ని ప్రతి
నిష్ఠింపకును, ముఖ్యముగా పాటింపవలసినవి యున్నవి.

తెట్టకుండి తీసిన తర్వాత యీ పదార్థమును క
ర్మాగారమందు బాగుచేయు సవసరమందు కొస్త్రీయ
మార్గము లవలంబించిన గుడిల, యాంత్రికముందు పుల
గమున్న అనాచారము చాలవరకు తగ్గించబడును.

ప్రకృతియు లక్కపండుమన్న శీలమును విస్త్రీ
ముగా చేయుటయే కాక మరొకన్ని కొత్తదేశములు,
కొత్త రాజ్యాంగములు, కొత్త రాజ్య సంస్థానములు యీ
వ్యవసాయమును ప్రాచురించు చాల బాగుండును. ఈ
మారెవ్వవసాయము అంతివండు బహు అధికకాస్త్రయోగన
యెందు చాల ప్రయోజనమువలె. అందు ముదిటికెట్టి
ము; వి శ్రవపులక్క(broad-lac) పంపించుట. దానికి
కారణము; దేశములో లక్కను పండించు అధికారులకు
పరిష్కరము వ్యవస్థగాని సహకారిభావముగాని కేవలం
టయే. అధికారులు అమానుషిష్టులుగాక సహకారి
త్వమువలన కలుగు. శీలమునకు గలండుమేలు నుద్దేశించి,
ప్రకృతియను స్వభావచి శీలమునకు బానిసిన లక్కపండి
యు సర్వకాలములయందు లోపముకేవలం సమగ్రము
గా జేసినయెడల లక్కపరిశ్రమకు మహత్తరమైన భవి
ష్యతి కలదు. అట్లు సహకార్యత్వమును కనెనగుచుల,
మధ్య మనుష్యులు చక్కా శివ్యములు తీయుటకూడ
చాల తగ్గును.

కాని యిట్టి యుద్యమము కొనసాగించవలె
నన్ని, దానికి ప్రాధ్యోగింపవలె ప్రయత్ని కావల్యము
గలను. మెట్టుపండించు లక్క పండులకు శివ్యస్థిశీలము
బట్టి దేశముయొక్క ఆహారాల్యశీలము నిర్ధారణ చేయ
వలయును. అనేక ఆశ్రయవృక్షములను పరిశీలించి
ప్రదేశమునకు తగిన వృక్షములను పెంచుకొనలెను.

[ఈపందిర్యమున క్రిమివాసయ్యగాను రక్షకోధ
యలతో మెనుమనోవృక్షమునకు, మెనుమనో మెను
గు లక్కపురుగునకును కిన్నూరి కుమ్మచెట్టు (acacia
Farnesiana) అతివృద్ధిరయుగా కనిపింపుచున్న
దని కనుగొనియున్నారు. ఈకన్నూరి కుమ్మచెట్టు
ప్రయోగములయందేకాక బాహుళ్యముందు వ్యవసా
యము చేయుటకు కూడ చాల పనికినియున్నది.]

ఎందుకొసిన వృక్షము, లక్కకు, క్రిమివాసయ్య
గాని కిన్నూరి కుమ్మచెట్ట, కిలయివంత త్వరలో
భరించునదిగా యింపవలయును. ఈ వృక్షత్వవిధాన
ము లన్నియు నుపయోగపడునదిని పరిశీలనముచేయ
వృక్షపరిశీలయెడల, యీ పరిశీలనయొక్క భావి
తత్వమును కనుగొను భంగము కలుగ నేరవని యీ
వ్యాపరచయితయొక్క దృఢవిశ్వాసము.

శ్రీమంత్రి పేరిట నూర్మొర్రాదిరాజు వ్రాసినాడు.

పురుషులకంటె మహిమ వృద్ధులకంటె మహిమ, పురుషులకంటె మహిమ గలదు
 వేదాదులకంటె మహిమ గలదు, పురుషులకంటె మహిమ గలదు
 వృద్ధులకంటె మహిమ గలదు, పురుషులకంటె మహిమ గలదు
 పురుషులకంటె మహిమ గలదు, పురుషులకంటె మహిమ గలదు

1. *Epilobium* (L.)
2. *Epilobium* (L.)
3. *Epilobium* (L.)
4. *Epilobium* (L.)
5. *Epilobium* (L.)
6. *Epilobium* (L.)
7. *Epilobium* (L.)
8. *Epilobium* (L.)
9. *Epilobium* (L.)
10. *Epilobium* (L.)

శ్రీ. విను శేష్యభాగతీః జెనచి ప్రాశు కీయ, పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహ
 నితీమధ్యమంబుల నెక్కి చినుఁదెంచి, తీర్చివేసి సుహృద్భక్తి హరిహ
 ను క్షిప్తచీత్రచే నొనగొనిచిత్తసిద్ధి, గామియ నెక్కినైత్రహరిహ
 కమనీయగజరాజిమకమ్ము గొని పో, దశంశ్రమశ్రీరాధుదారి హరిహ
 శ్రీ. నోమనకీహరిహ సుధామహాక్ష, పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహ
 కారి ముగ్ధాప్రవాహులై పని హరిహ, పన్నకీరణి! సమాధి మున్న పను.

శ్రీ. పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర హరిహర ద్విత్వ ప్రాప్తితా
 పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర హరిహర హరిహర
 హరిహర హరిహర హరిహర హరిహర హరిహర హరిహర
 హరిహర హరిహర హరిహర హరిహర హరిహర హరిహర

శ్రీ. పరిమళావళభావనావళభావన, మనసు లెంత దా రామాయణమ్ము
 తత్త్వమెందులను పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర హరిహర
 ముక్తిభాగముల ద్విత్వహరిహ, పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర
 ముక్తిభాగముల ద్విత్వహరిహ, పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర

శ్రీ. ముద్రావళభావనావళభావన, మనసు లెంత దా రామాయణమ్ము
 తత్త్వమెందులను పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర హరిహర
 ముక్తిభాగముల ద్విత్వహరిహ, పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర

శ్రీ. పరిమళావళభావనావళభావన, మనసు లెంత దా రామాయణమ్ము
 తత్త్వమెందులను పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర హరిహర
 ముక్తిభాగముల ద్విత్వహరిహ, పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర

శ్రీ. ముద్రావళభావనావళభావన, మనసు లెంత దా రామాయణమ్ము
 తత్త్వమెందులను పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర హరిహర
 ముక్తిభాగముల ద్విత్వహరిహ, పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర

శ్రీ. పరిమళావళభావనావళభావన, మనసు లెంత దా రామాయణమ్ము
 తత్త్వమెందులను పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర హరిహర
 ముక్తిభాగముల ద్విత్వహరిహ, పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర

శ్రీ. ముద్రావళభావనావళభావన, మనసు లెంత దా రామాయణమ్ము
 తత్త్వమెందులను పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర హరిహర
 ముక్తిభాగముల ద్విత్వహరిహ, పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర

శ్రీ. పరిమళావళభావనావళభావన, మనసు లెంత దా రామాయణమ్ము
 తత్త్వమెందులను పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర హరిహర
 ముక్తిభాగముల ద్విత్వహరిహ, పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర

శ్రీ. ముద్రావళభావనావళభావన, మనసు లెంత దా రామాయణమ్ము
 తత్త్వమెందులను పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర హరిహర
 ముక్తిభాగముల ద్విత్వహరిహ, పన్నయ్యకవిభాగులన్న హరిహర

జి. భారతముఖ్యసంస్కృతుల స్వతంత్ర వాణిజ్యపుచ్చు లున్నవై
నాదికిచ్చివచ్చులు నీవు స్వతంత్ర వేర్వేరువ్యాపారముగా
నూరులది వాణిజ్యపుచ్చు రది నూరులదా వది మూడువది తే
వ్యాపారము గాని నీవు ముదివాక్యము చేసితి నుచువావునా?

తే. ప్రకృతిమోక్షము నామము మూడు భాగములు, మొదటి భాగము ప్రకృతిమోక్షమునచ్చు
మూడు నేర్వదివచ్చు మూ మూడు తొమ్మిది, మొదటి భాగము శుభాదర్శమునుగాక.

జి. కన్నులుముసి పెట్టుకున్నట్లుగాను పలుకెను నొప్పుటకు
మున్నటివాడక నీవు నీమున్నటి వేసితి నొప్పుటకు
పున్నది నీవుపుచ్చు కదా! నీవునున్నట్లుగానైన నావకా
భివృద్ధిమీదకు ముదియ నా ముదియ నీవునున్నట్లుగాను.

జి. సంస్కృతాంధ్రభాషలైనవాంధ్రభాషానా, సంస్కృతము శ్రీసీతామయము
నామమునకు నీవునీవు భాషానా, నామము ప్రవాహిని నీవునీవు
భారానిమమునాభానిమమునామ, తానెవ్వనినాభిమయము
భాషానిమమునాభానిమమునామ, నీవునానిమ తానెవ్వనినామ

తే. గానినీవునాభానిమ తానెవ్వనినాభానిమ, నీవునానిమ తానెవ్వనినాభానిమ
నీవునానిమ తానెవ్వనినాభానిమ, నీవునానిమ తానెవ్వనినాభానిమ

జి. ఉభయ వాదములను వర్ణములుగా నీ, పోయి ముందుకు దక్కెనెడకు కెప్పి
యూను నుండి కలుగ నీవేవ నేయూని, ప్రభువేయి మమ్ము ప్రభు ముంబ!

మార్చి ౩ రావూరి పేట, యం. పి.

2

మొదటి ముఖము.

శ్రీమద్విశ్వక్సేపమునకు పంచమహాశక్తి వచనముండలేదు
 ౧ ఆమముకొండపుర విరాట్కర్వర మూలరాజుజగదా
 ౨ విశ్వక్సేపముల పరమాపే-శ్వర కలరక్షియిజ
 ౩ శక్తిని చలముద్వేగము కదనప్రచయ శ్రీమద్విశ్వక్సేప
 ౪ దేవత్య శ్రీపాదపద్మాంబుల పరచలనాధికానామా
 ౫ దేవత్య ప్రత్యక్షమీద శ్రీమద్విశ్వక్సేపముల శక్తిని కా
 ౬ కలియ దుద్రదేవ మహారాజులు ఓనుగల్గు
గా ముఖమునా వినిదంబులం
 (శ్రీమద్విశ్వక్సేపము పేరునుండిగాని విశ్వక్సేపము ప్రమా
శ్రీమద్విశ్వక్సేపముల భుజముందును
కొందును సులలిత పురాధి నాధి
ందును పదమట్లు గండిందును బా
శ్రీమద్విశ్వక్సేపముల పాదములందును
విశ్వక్సేపముల పరగంధముందును కుప్పాంబా
 మనసకునొకర విహారమాణ రాజహంసుందును నిజ
 గంగా...ందును శ్రీవిశ్వక్సేపముల విశ్వ శ్రీపాదపద్మా
 రాధిందును శ్రీమద్విశ్వక్సేపములందును శ్రీమ

వ్యవసాయమును వినియోగమును ముగియించితిమి
 వానిని తానామిచనచచ్చిగానామిచి నామలతాభవ
 మింపించితిమి పాతక విచక్షణ మును జేయరాజుకొనినామిచి
 మనీషాదివార్యి వందివై తాళిచన భావనామిచా
 వ్యవసాయమును వినియోగమును ముగియించితిమి
 వానిని తానామిచనచచ్చిగానామిచి నామలతాభవ
 మింపించితిమి పాతక విచక్షణ మును జేయరాజుకొనినామిచి
 మనీషాదివార్యి వందివై తాళిచన భావనామిచా

(సంకీర్తనము) - సుందరము

1. శ్రీ హావలపూరగకారివిర శ్రీ హావలశ్రీకర
2. శ్రీయ శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం...
3. ... మిష్ట శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం...
4. శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం...
5. నిర్వహణము. 1. శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం...
6. శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం...
7. శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం...
8. శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం...
9. శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం...
10. శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం...
11. శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం...
12. శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం...
13. శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం...
14. శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం...
15. శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం శ్రీయనరం...

- 16. కనుం మురారి కదేనవాః కమలాభా భూమిః | మహీ (విము)
- 17. భాగ్యవహోః ॥ ౭ ॥ కన్యాశుభ్రాభా ప్రతివాః (౭) ప్రవాహా (౭) (౭)
- 18. నోః భిః వ్యావరకప్రభా వా రత్నా వ్యాభాః పోతవన కామా
- 19. నోః కన్యా కామ వ్యావరకప్రభా రత్నా వ్యాభాః పోతవన కామా (౭)
- 20. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 21. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 22. పవనాచారం (౭) కన్యాశుభ్రాభా ప్రతివాః (౭) ప్రవాహా (౭) (౭)
- 23. మృత్యు శివ మురారి | కన్యాశుభ్రాభా ప్రతివాః (౭) ప్రవాహా (౭) (౭)
- 24. భాగ్య ప్రతివాహాభా (౭) కన్యాశుభ్రాభా ప్రతివాః (౭) ప్రవాహా (౭) (౭)
- 25. మృత్యుశుభ్రాభా ప్రతివాః (౭) కన్యాశుభ్రాభా ప్రతివాః (౭) ప్రవాహా (౭) (౭)
- 26. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 27. (౭) కన్యాశుభ్రాభా ప్రతివాః (౭) కన్యాశుభ్రాభా ప్రతివాః (౭) ప్రవాహా (౭) (౭)
- 28. కన్యాశుభ్రాభా ప్రతివాః (౭) కన్యాశుభ్రాభా ప్రతివాః (౭) ప్రవాహా (౭) (౭)
- 29. కన్యాశుభ్రాభా ప్రతివాః (౭) కన్యాశుభ్రాభా ప్రతివాః (౭) ప్రవాహా (౭) (౭)
- 30. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 31. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 32. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 33. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 34. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 35. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 36. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 37. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 38. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 39. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 40. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 41. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 42. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 43. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 44. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 45. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ

మూడవ ముఖము

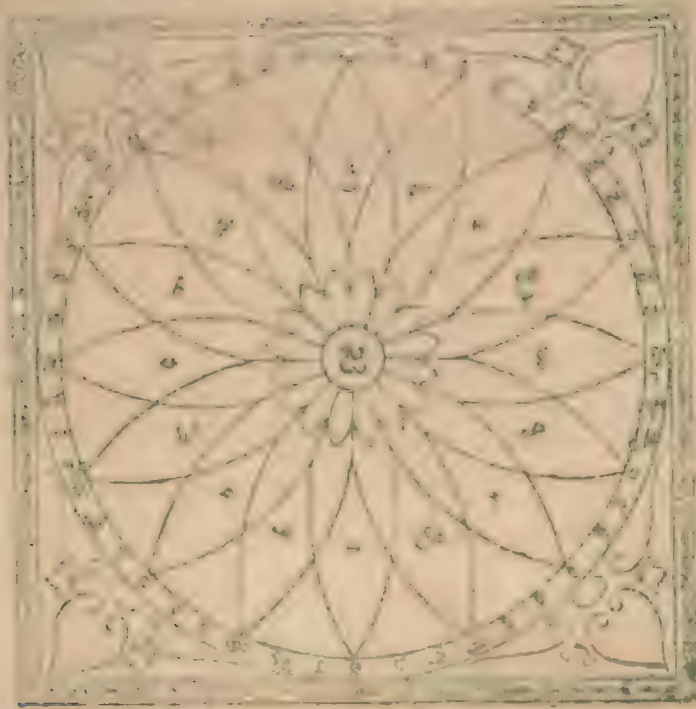
- 1. ప్రతివాహాభా ప్రతివాః (౭) కన్యాశుభ్రాభా ప్రతివాః (౭) ప్రవాహా (౭) (౭)
- 2. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 3. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ
- 4. విప్రభాగ్యము | కదాయ శే కళతిం జ కళితో విభాలోకం జ

- [illegible]

31. (మ) భావ యే హ భుజోనునా | శిష్టామృతా పనో వాభికిరీడతా
42. బహి (88) ఆవా స్మితామృతము || భాక్త్యా యుగవంశం కర మితే వయోకాంతానాం
43. త్వరే మానీ ప్రాణానామకే బుధే నాగ్రోధ వాగే కలి . భావం
44. గుండ వమాపరిః కరిపయతే త్త్రిం తిదాశధిక
45. భావేయం ల సోక్తు కళాప వాభి త్త్రిం ద్వితీ త్త్రిం మునా ||

సాక్షి సాక్షి

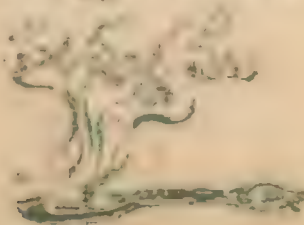
1. శ్రీ మహ్యజ్ఞులనంటి కుడా శక్తిగలను ఈ గొప్ప సమద్రము (సంకు)
2. ప్రాప్త్యాలులకు ఇచ్చిన కే. శ్రీము . భావ్యాలు శక్తిగల సామవాభి త్త్రిం (పా)
3. భావ్యాలులను... శక్తిగల సామవాభి త్త్రిం ప్రాప్త్యాలులకు
4. శ్రీమహ్యజ్ఞులను నాలుగు శక్తిగలను శక్తి . ఆనామవాభి త్త్రిం పా
5. భావ్యాలులకు ఈ శక్తిగల ప్రాప్త్యాలులకు శక్తి . ఆనామవాభి త్త్రిం సామవాభి
6.యంగారికి వామవాభి త్త్రిం శక్తిగల సామవాభి త్త్రిం సామవాభి
7.అనుగదేహూదిం గారికి మలుకులుం బాది
8.కుటుంబముగాను సామవాభి త్త్రిం సామవాభి త్త్రిం
9.(మ) అనుగదేహూదిం గారికి ఆనామవాభి త్త్రిం ఆనామవాభి త్త్రిం
10.అనుగదేహూదిం గారికి ఆనామవాభి త్త్రిం ఆనామవాభి త్త్రిం
11.అనుగదేహూదిం గారికి ఆనామవాభి త్త్రిం ఆనామవాభి త్త్రిం
12.అనుగదేహూదిం గారికి ఆనామవాభి త్త్రిం ఆనామవాభి త్త్రిం
13. (స) అనుగదేహూదిం గారికి ఆనామవాభి త్త్రిం ఆనామవాభి త్త్రిం
14. శ్రీమహ్యజ్ఞులను నాలుగు శక్తిగలను శక్తి . ఆనామవాభి త్త్రిం పా
15. భావ్యాలులకు ఈ శక్తిగల ప్రాప్త్యాలులకు శక్తి . ఆనామవాభి త్త్రిం సామవాభి
16. భావ్యాలులకు ఈ శక్తిగల ప్రాప్త్యాలులకు శక్తి . ఆనామవాభి త్త్రిం సామవాభి
17. శ్రీమహ్యజ్ఞులను నాలుగు శక్తిగలను శక్తి . ఆనామవాభి త్త్రిం పా
18. భావ్యాలులకు ఈ శక్తిగల ప్రాప్త్యాలులకు శక్తి . ఆనామవాభి త్త్రిం సామవాభి
19. అనుగదేహూదిం గారికి ఆనామవాభి త్త్రిం ఆనామవాభి త్త్రిం
20. రసితేయత్త్రిం శక్తిగలను శక్తి . ఆనామవాభి త్త్రిం సామవాభి
21. అనుగదేహూదిం గారికి ఆనామవాభి త్త్రిం ఆనామవాభి త్త్రిం
22. శ్రీమహ్యజ్ఞులను నాలుగు శక్తిగలను శక్తి . ఆనామవాభి త్త్రిం పా
23. శ్రీమహ్యజ్ఞులను నాలుగు శక్తిగలను శక్తి . ఆనామవాభి త్త్రిం పా
24. శ్రీమహ్యజ్ఞులను నాలుగు శక్తిగలను శక్తి . ఆనామవాభి త్త్రిం పా

ప్రళయ సర్వముల భవాయుధయ్యనా గుణోద్భవ బృహదీ తద్వివేక కాశీల వీరయ మారితా
 విభవ మన్మథ కపిశ్వర భాషిత కావయం । లోత కామక రస ప్రభతోపిత వాచకం
 శ్రీరఘోద ధోజన్ బసం బద్ధిజగ జప్రజ । అజరాజ్య పదవ్యాంధికరాజయబద్ధజి (గోమూడి బం, ము)

నాల్గవ ముఖమును పద్మబంధము క్రింద

1. ఈపద్మబంధమునందు శ్రీసుంధయ అనునది నామమున్నది ఈశ్వరము రెండు గో
2. మాత్రికలు ఈ రెండుం గూడకాలబంధము ఈపద్మ వృత్తియందు ప్రాసన
3. గూఢ చక్రతోక వైన పద్మవృత్తియ । ఇది సునవీ (పు) క్రిమయ । ప్రాసాదులు గాను పో కులభు
4. దుల అక్షరాలు ముదలవాదము । ద్వి మునలైన మొదల అక్షరాలు రెండ
5. వ పాదము । లి మొదలైన రెండు అక్షరాలు మూండు పాద
6. మ । నాలవ పాదము యామూగ దాపాదాలదున నున్నది
7. ఈపాదము లోత కామక రస ప్రభ తోపిత వాచకం॥

[illegible][illegible]

(80) ...
...
...
...
...

3. తక్షణంగా ఈ చిత్త చిత్త ప్రసాదమును గాని, అనుభవమును గాని ముఖ్యముగా
సాధించుట వాటి మా రోగమునకు, కుండలము లానందమును సమర్థుడ.

స. అట్లుని బహుముఖమున వర్ణించుచున్నది. ఇట్లుగాని వాని కర్మబలముకంటె
కాశమునకు. ఇట్లుగాని వాని కర్మబలముకంటె కాశమునకు.

సీ. పుష్పవదనామృతం పంపి నీమృతం పాతకములను నశింపజేయును నాని చింతయును
 లోకమునందును కన్పించును నీవేమనగా, పుష్పవదనామృతం నామతోచ్చ.

[illegible]

8. విద్య: విద్య విద్యార్థి విద్యను అభ్యసించి, విద్యార్థిగా మారాలను శీల
రావు విద్యార్థిగా మారి, విద్యార్థిగా మారి, విద్యార్థిగా మారి, విద్యార్థిగా మారి, విద్యార్థిగా మారి.

చ. క్రమముగా తీర్పుచుకొని పునఃపఠమునకు ప్రార్థనలున్నవి. అట్లు
 ప్రసంగించి పాఠశాలవ్యవస్థ ప్రక్షాల్నోన్మితగాని, మూలము
 గాని నుండి ప్రసరించుచు, కష్టమైతే కొంత వెంటనే యందు చేరుకొన్న
 తీరునును నిర్దేశింపబడుచుండెడిది. ఇట్లు నమోదుము, బాపె భిక్షియక.

[illegible]

వారును నవ్వలేని వికారమును పొంది పల్లెటూరు చే
వ్వకొనను నచే రివ్వ నట భోజనముగా నియమించి పట్టికె.

౪. జువ్వలు నాచితిరుగు ప్రకారము పుష్పం నెంచుట, బూర్వాయ నా
ల్లరాశియు తోడును నం, తేనె పొందుచున్నది, పోన నువ్విది పుష్పం.
౫. హుంకారమునకుమాయు క్రిమి నను కప్పించుచును వేటి సువాసనలు
నంకల యెలాగునాత్మకమగుచును, చిలికమట్టి ముక్తము రవల
నాత్మము లిక్కడి యాంబరమునకు ముగ్ధమునుగ్ధముల యాంబరములు
పొనునట్టి చిన్ని పువ్వుల లాలము, నుకను నొక్కట నామ జీవులు
౬. మొదటి పాదము గాకాశమును నంతు, న్నిది ప్రయలుచు నేర్పులు నెంచు
నోకిలములు మునుటి కూయునట్టి, బాంబూలము మా కంటుబడియ నొకట.
౭. అప్పుడు, 'నందిదమా' అనుచు నొకట, విధవివాదులులేక నాతితు ఉ కను
చేరి పూర్తిట కష్టకలకమును, నానగానా చ్చ నన్నాయి పాట నెంత.
౮. ముతకరొవెనును మోకాళిపైగట్ట, బట్టవనినెట్టి బట్టవని
యొకరు ఘోషము చేరి క్రమగమనము, చుట్టకల నొకట బట్టవని
కట్టుచెప్పల గాల గీలించి లమ చిన్ని, బట్టల జంకల బట్టవని
మోటుమోటుకు బూరమోటుల కిడించి, చుట్టవతో బోది బట్టవని
౯. 'ఎవరను మోరి తెనుగు కేనువారి', అనుచు పుష్పము ప్రక్షింబునట్టివారు
కన్నులొప్పి పుష్పము నాచుచున్నవారు, కానచచ్చిరి వెక్కిరిక్కలమను.

* * * * *

౧౦. అంత సుగంధకాయలు నొకరయమున, నజ్జననమునకు బాంధవగ్ధులములు
నేని యచ్చట వినుల వాగింది, నులితిని యంత నచ్చిసమార్గమున నె.

పద్మనాయక చిక్రమ నాటక విమర్శనము

శ్రీరంగము సోమేశ్వరశాస్త్రి గారు

ఈ నాటకమును రచించినవాడు పద్మనాభము బ్రహ్మపురవాసు అగు బ్ర. శ్రీ. భాగవతము కృష్ణమూర్తిగారు. ఈ ప్రదేశం బహుదూర ప్రదేశమున నున్నది. గూర్చి రచించబడిన దీనాటకము. 'ప్రతిజ్ఞ విజయరామరాజయ'మని దీనికింకొక నామ ముండేదని. ఇందు విజయరామరాజుగారి పేరుగా విజయరామభూపాలుని రాజవీరిగూర్చియు, వాతని ప్రతిజ్ఞనుగూర్చియు, మొదటి మూడురూపములందును వాల్మీకి కవ్యనాయకసింహుని రాజవీరముగూర్చియు విశేషముగా ప్రాశంసబడుటచే రెండుపేర్లను నవ్వర్థము అగునున్నవి. అధునికకాలయంత్రములతోను వాల్మీకియుద్ధమునందు వాల్మీకిసింహుని ప్రకటించిన కైఫీయాత్మక సరాసరములు నన్నియుటకు సిలువదని సరిత్రకారులు యనుభావము. ఈ గ్రంథకర్తగారిదివలె కొంత జనుల కవరిచితులు గారు. "విజయవిజయము లేక కల్పవృక్షము" అను రూపకమును రచించినవారే.

ఈ సందర్భమునం చాంద్రనాటకములు గూర్చి కొంత ప్రాశంసించి యున్నది. సంస్కృతంబునం దనిపూర్వీక కాలంబునంబియు

నాటకరచనము కలదు. అందు రూపకభేదములు ఏమి, అవి మన్ని నున్నట్లేదని. నాటకములు, భావములు, సమవాకారములు, దీపములు మొదలగునవి సంస్కృతంబునం దనంభావములుగా నున్నవి. అవి యన్నియు ధనంజయ విరచితమయిన దశరూపకంబున అక్షిణీకృతములునవి. అన్ని భావములు సరిసభూపాలయకర్తయగు మూర్తివి కాంమునకు నాటకములు లేవు. కావుననే నాటక ప్రకరణము సతతంబు ప్రతాపరుద్రీయాను సరణమునందు విడిచెను. కొందఱు నాటకములు ముప్పొంగునకే తద్దాపు టుత్తరభాగమున రచించి బడినవనియు, సంతకుఁ బూర్వము నుండునాటకములు లేవనియు ప్రశంసించువారు. ఇది చిన్నయసూరిగారికిఁ బూర్వము నచన ప్రాముఖ్యము లేవని సూచించుచున్నది. చిన్నయసూరిగారికి రెండునాటకములు కలవు మొదటి సందరాశి రచించిన హంసాస్య మూహాత్మ్యము, రేనకూరి శేషతులసిదేవిజయవిరాజి, హంసాస్య విరచితములు అక్షిణీకృతముగాఁ గొన్ని సింహవాళిభూపాలుని కృతీయగు వాల్మీకివిరచితము, మొదలగు గ్రంథములు బయల్పడినవి. అట్లనే తూజాపురపు వివస్వత్పుత్రక

పాంక్తి శివుల నీవ నాంధ్రవంశమున, నుమకాలమున బరించుచుండిరని 'రాణావాచకము'నను (ఆంగ్ల పాపిరి, పరిష్కర్త) యు) 'రాజావ్రాత' గాంధ్రవంశమున గ్రహించుచున్నావనియు, ఇంతకు ముందే లిఖిత ప్రామాణికాలనుమనకల ప్రాశస్త్యమును చేయుకొనెదననియు భావించెను. ఇది యేక కన్యకాగ్రంథములనుండి వైష్ణవభక్తి ప్రతిపాదకములగు స్త్రీకముల వేర్వేరు భావనములనుగాక దోమయన్నభాగి శివకన్యకముగా భావించును. ఇందు యొక్కొక్క స్త్రీకమును, పాండవులు, కౌరవులు మొదలగు రాజులు, మహర్షులు, దేవతలు మొదలగు వారలలో నొక్కొకరు విష్ణుమహిమకః గొనియాడుచుండునట్లు వ్రాసినట్లున్నది.

ఇంతటి పద్యములకు ముండ్లవాడి కన్తూరి రంగకవి తెలిసిందివాడు. ఇతని తండ్రి చంకటాశ్రమశివమయమును గ్రంథకర్త యిట్లు చెప్పికొన్నాడు.

చ. పలుకొన వాన్విధానమున బాంధవశివం సంస్కృత
 తోత్తనున్నటులు దెనుంగుబాస వెలయుంగ రచించిరి
 మంత్రివాది వేంకటపతి కూర్చివందనుకః గజురిరంగ
 కవిం గివేరవా, కుటుమన రంగనాథుఁడను రాసన
 జైరికి వర్చనంబుగన్.

ఈవి యేకాలపువాడో ఎక్కడివాడో తెలియరాకపోవుటాంధ్రవాద్యయ చరిత్రమునకుఁ గొంత కొలుకడయే. ఇదిని కన్యకము ధారాకుద్దిగ్ధి నాంధ్రమున నున్నది. నాలుగు శివ స్త్రీకములయందు భావములను వ్యంజించి చెంది న గ్రాహ్యముగనుండు నటులు దరిగిందివాడు, చూడుడు:—

స్త్రీ. పన్నెన్నారామశేష క్షయ, పునాక కల్ప శివశ్రయము; గంగది సర్వశిక్షకు ప్నాతో భవతిత్యక్తా!
 మ. వివాహ! పుత్ర! నామ నాశ్యము మహాశివ
 దృఢంబైన భక్తిని నారాయణువాడు మొక్కపరి
 పక్కమాచుట మోక్షము; ధైర్యము; కైకల్యములు
 మహిలో గంగాది పుణ్యాపగాంబులిమజ్జం జూస
 రించునట్టి ఫలముం బొందు నృహాభ్యున్నతి.

స్త్రీ. ఏను బ్రహ్మచర్యో దేవా, ఋషయశ్చ క్షమా
 భవాః; కీర్తయంతి సురశ్రేష్ఠం, దేవం నారాయణం
 ప్రభుమ్.

మ. మహాశివోద్భవమున్నట్టి శివ శివప్రకారమున
 సత్తపో, భవతై మించిన మానసములను మోచుం
 బొప్పు; గోలవాల స్వనితో, కేతులుమోడ్చి కీర్తన
 లివి దేవశ్రేష్ఠ! నాలియరా! యశముం గీర్తన
 నేపి మోక్షుకమున విత్తంబు నృహాభ్యుత్పత్తిన్.

స్త్రీ. ఇది శివం శివ లక్ష్మణము, పరి స్వేశ్యం శివ
 దామనముగనె; కౌమర్యం పశ్యం, మాధవ! నృహా!
 నిరామయం కృష్ణరసాయనం వి.

చ. కన్యకారామ శివ శివామ శివశివం గృహ
 రం, లెమ్మయికావించుం బడుటయే సహజం బిటువం
 టి దీ కీర్తి, రమ్యున కొక్కచుందె నిరామయ విష్ణు
 సాయమును ప్రాప్తమృగంబు దుష్టి! భాగ్యము
 బాడ్చుము మాను నిత్యమున్.

ఇట్లే యిందరి స్త్రీకములు పద్యములు నొందొండు. మిగిలి వాంజనమృతయ శత్రువుల కన్యకాశ్రీ
 రీజముల నాటకావశేయవనిన సరికయో కి కావేరడు.
 ఇదిని కన్యకమున గావించియు గావించియు మోప
 టుచున్నది కాని భక్తి ప్రధాన మగు నీ గ్రంథమున
 కది యొక లోటు కాజాలదు.

ఈ పాండవశివకు లెక్కుమార్లుకలలో సరి
 చూచి పాకభేదములను, అధికపాకములను సమకూర్చి
 స్త్రీకములను బ్రహ్మచర్యమును దాత్త్యమును ప్రాప్తి
 మిక్కిలి సుగంధముగావించిన బ్రహ్మశ్రీ కమవర్తి
 ముకుందమేష్వరగా గాంధ్రవాదమునకుం జరపక
 చిలును. మగ్రంథంబునందున విరచితము నొక్కొక
 డగినది. గ. సు.

* * *

పాత్రక శివదలయుగము.

ఈ గాంధ్రవాదము శ్రీ మహా దిగవల్లి వేదాంత
 రావు తి. ఏ. వి. ఎల్. గారిచే రచియింపబడి చెన్నపురి
 రాజధానికళాశాలవారి 1922 సంవత్సరపు పబ్లికేషన్ అందు
 మోర్ పాడ్చు బహుమానము (రూ 100 లు) పొందినది.
 దీని పోషకాలమునందు కాల వేదనకాలమునందు
 కాలవిధి గొంపకే దీని భేదములు మరకావలెన్న భావ
 ముతో నీవాదమును రచియించియున్నాడుగాని దీని సమ

కానీకు లగఁగుటకొరకు యింకను స్థిరపఱచెను. తంఱియ
కాక 'వేమనపద్యము' లన్నవన్ను నేరి వేమనపద్య
ములలో నేని కావో యింటమునును విమర్శకులు పద్య
ములను విమర్శించి నిర్ణయింపలేదు. సంగ్రహములు గలి
చినకొలది, ముద్రణములు పెట్టినకొలది వేమనపద్య
ములయొక్క సంఖ్యయుఁ జెఱుంగుచున్నది. నిశ్చ
యముగాఁ గొన్నిపద్యములు వేమనయొగిని కావని నిర్ణ
యించుటకు సాధనములు కలవుగాని లేకపోలేదు.
ఇందుకు భాషాదమాజములవారుగాని, సాహిత్యపరి
వర్తులవారుగాని పూనుకొన్నచో నీకార్యమును గొన
సాగింపనచ్చును. ఇంతవఱకును, వేమనయొక్కమును, ఇట్టి
దిని నిర్ణయించుకాలము. అనెనకాలము నీవపద్యముగాని
పోతకాలముతో ముడిపెట్టు నలనుగదు. అయినను
వేంకటాచలరావు గారును 'పెద్దలు పూర్వము నను,
ఈకాలపు పండితులు, పరిశరపండితులు, నీకాలము
చులను వెర్పించి, వివక్షించి నిర్ణయించువారును, ప్రస్తు

తము చేయుటచేత నిర్ణయములను నమ్మి, పోతకము,
వేమనయు నిందుమించున నొకకాలమున పదునైదవ
శతాబ్దమున మఁడినది తలంచి అకాలమునాటి అంధ్ర
దేశపు రాజశేయస్థితియు, సాంఘికస్థితియు నెట్లులుం
డెనో, అని వారిని నిర్ణయించుటకు నొకకాలము నామస్థి
తిములయొనో పరిశీలించి కృతినమర్శనమునకు వర్త
మన్నివాసియున్నారు. ఈ భావముతోనే యీ వ్యాస
మును వ్రాసి తమయభిప్రాయములకు తెలిపియున్నారు.
తమ సరసములయిన యభిప్రాయములను, విమర్శలను
తేటతెలుగు పదములతో సమకూర్చియుండుటచే
నీవ్యాస మంధ్రభాషావ్యాసంగియుఁ జేయఁగోరు
విద్యార్థులు కత్తంతోపయుక్తముగా నుండవలెను.
ఇందు ఒక పుటలుగలవు. చివరి అక్షరములము.
వలయువారు తెజవాడలోనున్న గ్రంథకర్తగారికి వ్రాసి
కొనకలయును.

చి. పి.

నిర్మలాత్మ

చింతలపూడి సీతారామయ్య గారు

ఇట్టి పోముఁగుటితభూషణ విత్తాములలో, దళితు లేమను నీవగులు కోంచు
భారతసాంధ్య సౌకుమ్యములలో, నాలుగు నాపును దళితులు కోంచు
నవనావ్యుదయవాహినీదళితులో, దళితి లేమను నీవగులు కోంచు
కాశ్యపదోహవక్రమ విక్రమములలో, నిలయు న్నాకును నీవగులు కోంచు
నాతనిగిరివైశ్ణవకావీ యన్న, నన్నిటికి నెన్నఁగా నను నన్నె కోంచు
జీవితంబున కిదియ నందవిధములు, ఎదియమో దీని నున్నట్లు భారతపుక్తి !

ఉ. భారతకొముదీ విజయతైల మరాణితాత్ర చాత్ర వి
హార వియన్నగి సునరసాక్షయోజనారాగమందము
క్తానమనేయకాతు లొకవర్షము గానె విద్యులత్మ వి
స్ఫూరనుభిద్యులలో మోతయన్నుల కిది నెఱుంగు నొప్పును.

గీ. నిఖలమహిమ నువాంబు నిర్మలాత్మ, నిఖాతైత్తిభావము నిర్మలాత్మ
నిఖలవస్త్రోద్వహంబు నిర్మలాత్మ, నితరమందర వియంబు నిర్మలాత్మ.

వైదికధర్మచరిత్రము

ఈ చరిత్రగ్రంథము శ్రీశ్రీశ్రీ పరవహంసవరి వ్రాతకార్యవర్గము శ్రీ కల్కానానంద భారతీమాంథా చార్యస్వామి విరచితమై 'వైదికధర్మప్రకాశిని' లోఁ బ్రకటింపబడి బ్రహ్మశ్రీ కమపరి మార్కండేయశర్మ గారిచే బునశ్చిత్రితము కాఁచిన యాధిష్ఠానాత్మము గ్రంథప్రకాశకులచే ముద్రాంపరబడినది. మొదట అచ్చులు మాత్రమే.

వైదికధర్మమునగున్ శ్రీశ్రీశ్రీమలవాటి గం యభిప్రాయములను తెలిపెడు నిట్టి విన్నపాత్మకమునకు వైదికధర్మవర్ణనాని తెప్పకేనుకెట్టులు వ్రాసినందుక గన్పట్టెను. "పట్టి పుస్తకమునకు వ్రాసిన వ్రాసిన తెప్పకేనుక ప్రప్రథమమున బయలుపడలేనను విషయము గూహింప యర్హింమట నాంధ్రములొక్కటేను తెప్పకేనుక చుట్టయ" అనుటచేతను, 'వైదికధర్మమునకు మూలకారణమును చేరరాకయొక్క కాలమును నిర్ణయింమట చురటమే. ఏలయన ఈనేరరాక పరమేశ్వరునిచే సృష్టించియందు మానవకోటికి నీయబడె ననునవన మొక్కటివక్క చేసిండునవన మార్కండేయము నలంకరించు గ్రంథరాజములందుగాని చేదములందుగాని యెట్లును గానరాదు.' అనుటచేతను, వీరు కాలమును గ్రంథనిర్మాతముల నిర్ణయించుట నవకాశము నొసంగని కాలమునియు, గ్రంథనిర్మాతములచే రెక్కింపబడి కవకాశము నొసంగుకాలమునియు రెండువిధానములను చేసి 'మొదటివానిని కృత్రిమ, వ్యాపకములనియెడు మాండలికముగను, రెండవవానిని (శ్రీకృష్ణాచార్య, శంకరాచార్య, విద్యారణ్యాచార్య) కాలములనియెడు

మాండలికముగను విభాగించి యీ యాచార్యులములలో వైదికధర్మపెట్టికలిగిననుల నందెనో యద్దాని మాహిం చేవము' అనుటచేతను, ఇందు వైదికచరిత్రము లేదని యును వీరు వ్రాసినది వీరియూహలే యనియు వీరి వ్యాఖ్యలే వైదికముగాని యెట్లునున్నవి. ఇట్లేయు నీవిన్నపాత్మకమున వీరు వైదికధర్మములని రలందినవైదిక ధర్మములలో మాహింపాశ్చర్యమునొనములు శ్రుతిస్మృతి పురాణోపాసములలోఁ జెప్పబడినవానికి భిన్నములై యున్నవనికాని, భిన్నాభిప్రాయములు గలవనికాని చెప్పదనును. వర్ణనాత్మకధర్మములయొక్క చరిత్రలేమె యిందు సక్రమముగా వక్కాణింపఁబడి యుండలేదు. ఈగ్రంథము కావలసినవాని క. మార్కండేయశర్మగారు బృందావనం, కీరపాకుపాట్లు, మదరాసు అని వ్రాసి కొన్నఁ బడియగలరు. చి. పి.

* * *

పాండవ గీతలు

అగ్రాధికారాత్మకమైన పద్మసమ్యక్తిములు. డిమ్మి ఒక పుటలు. నల రు ౦-౨-౦. నిలాసము:— బ్రహ్మశ్రీ కమపరి మార్కండేయశర్మగారు, 'బృందావనము' కీరపాకు, మదరాసు.

విష్ణుభక్తి ప్రతిపాదములను స్త్రోత్రరాజములలో నెన్నఁదగిన దీగ్రంథము. ఇంద్రోక్తములు గవనంశములైన సులభముగ మానవులను భక్తిమార్గమునకుఁ ప్రవహించి నది. అంపాదావాచనంశపుల కన్యాయులైన నామలై. ఈ గ్రంథమును గూర్చునది. అనుదినమును బ్రాతఃకాలమునఁ బఠింపఁదగినది. ఈ గీత అనుదినము విద్యార్థనగర రాజులకు శ్రీకృష్ణచేరాయలు మొదలగువారును, చోళ

తోగితింగినిచూచును. కొందఱు తప్పు భావముల బ్రయోగించి గూఢదని యందులు గాని, యిట్లు ప్రయోగములచేత నాటకమునకు గొంత విలాసమును గలిగించి, నాటకప్రయోగమును పరిష్కరించువారికి నాటకమును గలిగించును.

సందలికవిత్వము పేరలమయి శ్రావ్యముగ నున్నది. గద్యమువలెనే గద్యములు యశస్వినముగా వాడుకపడెను. నాటకమున గద్యము గద్యములు సులభతైలియించి నైపుణ బడినవి. సంస్కృతాంధ్రము లలవోకగాఁ బ్రయత్నించుచున్నది. తన కపరిచు నూర్చి ప్రసాదము బట్టి చెప్పిచేయువాఁడు :—
చ. పాపముల పాపముల దెనియలు చిప్పలు చిప్పలు
చుట్టించుచును, బలుకులు జొన్ని
కావ్య మనవద్యముఁ జేసినఁ జాల
లేస్సకా, వలసిన సంస్కృతంబుఁ జొను
పందగు నెయ్యముఁ దోచుపట్ల ము,
ల్కులవలెనుండు వాఁడిపలుకులచొనునం
దగ దెట్టివానికే.

సూక్ష్మభావములను ప్రకటించు పరిత్యాగ భావమునునూర్చి చెప్పించునరు ఈనాటకము

కవిత్వమున కన్యాయించును. రంగప్రయోగము నీనాటకము లేస్సగ నుపచరించును. ఈప్రదేశముల (అనగా గంజాము, విశాఖాట్టలపుట్టుకయందు) ఈనాటకమును నాట్యమాడుచుండగఁ జూచినవా రనేకులు “వానానానా” డాఫ్నుచు, ఈనాటకము చేను ప్రియమును గిచ్చగించెను. ఈనాటకమునందుఁ బాపపాపములనుగూర్చి నీయందు నీయకొంతయు సందేహించవచ్చును. నన్ననేకులు దీనిని నూర్చి ప్రశ్నించెను. వారికిఁ బ్రతిస్పందనము చెప్పిరి.

బాబ్బిలియుద్ధము ప్రారంభము కాకమునుండే నాపాపాయములను జూచుచో, నీలంబంబునను, అంతయు జూచుచున్నది. ఇట్లు విర్రావతగాని బాబ్బిలికి హలేకపోయెను. అందఱు చచ్చిన యంతరము వచ్చి విజయరామునిఁ జూచి నిరంకుశముగా నేను. ఆనాట నాటకమునందుఁ బాపరాయనికిఁ దానిచ్చుట కడములేదు.

ఈనాటకము మిగిలిన జిల్లాలయందుఁ గూడ ప్రయోగించఁ బడుటకు నంతయో యనుకూలముగ నుండును.

స్వస్వస్వస్వస్వస్వస్వ

(2) (c) 2009-2010

(1) రాజా నాని చిట్టి ముర్దా రెండు కిరీటములు ప్రధాన పరిధానము గాను

విమలశివుడు దానిని ప్రతినిధిగా, మనలో నివేదికగా నిర్మించును.
దానివలననే బ్రహ్మని పోషించును. దానివలననే మనము విజ్ఞులము.

[illegible][illegible]

८६. प्रत्येक मनुष्यः स्वस्य कर्माणां फलं भुङ्क्ते ।
 अतः स्वकर्मणां फलं भुङ्क्ते ।
 अतः स्वकर्मणां फलं भुङ्क्ते ।
 अतः स्वकर्मणां फलं भुङ्क्ते ।

చ. మునుపటి కేరళమునకు ప్రాంతముగా నుండును బట్టి గాన
 పుట్టి మునుగొందని దిద్దియుచు పుట్టి మునుగొందని దిద్దియుచు
 నలుగురు నొకరిని మునుగొందని దిద్దియుచు నుండును పోయెగా.
 మునుగొందని దిద్దియుచు నుండును పోయెగా.

గ. కిమురులుకి నుం బాసివోలె గాన ముద్ర, పాకునాపిల జ్యోతిమనసున
పెట్టె, కిమక్కనాపి గానమును ముద్ద, నానెను, కెన్నెనాపి కిగ్గి నానెనుచును.

[illegible]

చ. శివశాసనకృష్ణుడై కవిరసి ద్విగళంబు నెఱుంగును
తెలుగులుకున్నయ్య పోతియు వర్ణించు స్వామీశ్వరునిపట్ల
కడుముద మూరుకో - యైనది సద్భక్తులు జన్మ భాగవతపురాణ
యొకయాది కైతి నేటి యొక యాజ్ఞము నున్నది నిరవమానము.

గీ. త్రోపు పదీయును తోడు పుష్పకర్కశః, పదోదయము నాపుష్పకర్కశః పుష్పకర్కశః
బాత్తెను గాచుః పలుష్పకర్కశః పదోదయము, పదోదయము పుష్పకర్కశః కారణమును తెలుపుచును.

భాగవతమును చూచి బూహియు రచించిన
 నాటకము అనేకములు కలవు. వానియందెఱుగ
 నింపింపబడిన బూహియు, కుంభకర్ణము, తామర
 వ్యాధియునును కలచే చూచి బూహియు కలగ
 కముదియనెడు నాటకమును రచించినట్లు
 తాను నిరూపించుకొనినది. ఇందులకు
 యున్నాడుగాని, యీనాటక మాంధ్రనాట
 కము, గిర్వాణి మానాటకము అనియును.
 నేనుకన్యకాపురుషుల పాత్రలందును తన
 ప్రధాన ప్రముఖములగు నాటకముల
 గూర్చి ప్రస్తావించియున్నాడు. నాటకము
 కీర్తికే తన ప్రధానములగు నాటకములము
 లు చేయున్నాడు. ఇట్లు నాటకము అంధ్ర
 మాంధ్ర ప్రదేశముకాదు. అందును పూర్వనా
 టకము తెల్పియును ముద్రములకలదు.
 సుమారుగాని నేనునుచే మాంధ్రమున
 నాటకములను విమర్శించి. కన్యకాపురుష
 దిగ్గజ విశేషముకలదు. అందు విషయాదాత
 నాటకములుగాని, చారిత్రక విషయనాటక
 కలదు (మధ్యరాష్ట్రనాటకము విశాఖనాటి
 కలదు అందు) గాని కలదు. ఇట్లు భాషా
 ర్కమున నియమి యాంధ్రభాష కల్పినవి.
 అట్టి చారిత్రక నాటకములలో నున
 కల్పించియున్నది. ఇందులకునాటకము
 లనేకులు తెలుగున రచించిరి. అందు
 'బ్రతిజ్ఞావిజయరామరాజీయ' మొకటి.
 నాటకమున విజయరామరాజు రాజున
 ప్రయోగము, తననునుకొని, కన్యకా
 కపిరుల రణసంరంధము మొదలగు విషయ
 ములు మిక్కిలి విమర్శించుకొని భాషలు మిక్కిలి

విత్తానుననుముగా శక్తిఁగలఁడు. వి. రాజు
 పేరు మొట్టమొదటను గ్రహితులవలె నున్న
 ముఖ్యముగాఁ దెలిపి నుదాహరణములు : —

గీ. నిర్దురం కెందియుండియు నిర్దురని
విధము, చూచియుం బాడని విధము, కోప
ము లేదుకాని విధము, బుద్ధియుంబు
వాని సత్వము, కృత్యము, నిమోగము.

7. అప్పుడును నాకు ముగ్ధుని ముగ్ధుని వాడు ముగ్ధుని
బురుగుకార్యములను గార్యముల నొనర్చి
మెలకువంటూని వర్తింపవలయున్నప్పుడు
నాకు ముగ్ధుని ముగ్ధుని ముగ్ధుని ముగ్ధుని.

ఇట్లు బ్రాహ్మచర్యము చేతఁ దొలుతి
రాజసీతిఁ జెప్పించి యున్నాఁడు.

పరిమళమును పొందెద్యమున కిక్కిరింపవలె
ననుచు నేరయినాకామపురి సంగతియు తెల్ల నిట్లున్నది.
వర్ణించియున్నాడు:—

సీ. బిక్క-దూకున నేనంజక్కాదు నుక్క-రి
మిరియాలు సీతన్న మురుపెటింగి
కొండపిడుగు నెల్ల గుండపిండిగఁ జేయు
చెలికాని పొకన్న బలమెటింగి
బ్రహ్మాదభాండంబు బ్రదం గావించు
పెంగళరాయని వెన పెటింగి
ముజగంబులనొక్క పజ్జసుక్క-గచేయు
గొన్నరాయని నానా నన్న మోక్షి

గీ. బలుని పొచ్చిలి జెప్పులిం బలుక నేల?
 బుగ్గలను నా పిదదు చూడే తెలుగుని బుగ్గ
 దురభిమానంబునం బోరఁ దొడరఁ జనునె
 విజయరామభూపాలకా! వినుము వాడు.

వ్యభావమే బోధమునకు నిత్యవ్యము
 సద్గుణమును బోధించుటను గ్రంథి కర్త యిట్లు
 చక్కనిది జెప్పించియున్నాడు:—

నీ. తుంగతరంగసందోహంబు గల్గియు
 మేరఁదప్పక యల్లి మెలగుచుండు
 దక్షిణ దప్పకుండఁగఁ దరనేము: జుమ్మడు
 గగనభాగమునందుఁ గ్రాలుచుండు
 పూన్చిన హయముల పోలిక నొకరీతిఁ
 బంచభూతంబులు వజలుచుండు
 గాలానుకూలంబుగా జగచ్చక్రంబు
 పరివర్తనంబులు బడయుచుండు

గీ. గ్రహముమోక్షకి పోయి కాలమునకు
 గ్రహములు సతంబు మెలగుమఁ గ్రాలు
 చుండు, బ్రకృతి యంతయు ధర్మంబు
 బ్రకృతియందు, స్వేదే వాలము కేము
 పోయినట్లు.

ప్రప్రాంకమునందుఁ గల కరుణారసప్ర
 యోగమునకు బాహుళ్యము సహాయము కలిగి
 పోవలసినదే. రంగారాయఁడు కుమారు నెత్తి
 కొని యెచ్చెట, మల్లమ్మ దేవన్నగు బిడ్డ
 పోత్రమున, బడి మడియించుచు నెందు
 కలంబులు గ్రహముగఁ గనినానిండును, పిఠ
 త్తినెమిది తినుకొనినాను నెవ్వయిండును.
 ఈవంతులకును దేవతలకును విరాటము
 తకు రెండువద్యములు నుదాహరించెదను.

చ. పుడమిని జెడవఁబడఁగఁ బుట్టించెనై జని
 యించియున్న యీ, యిడుములు లేక
 పట్టివయి నుచ్చలవైక ముంగి కావమున,
 గిడింఁగ నొడియించునై నుభింబులు

తెందును నానువాఁపున, గిడుపున నేల
 పుట్టితివి త్వేనైతులెల్లలు గొట్టువోయినే!
 ఇచ్చట కరుణారసనిహానమును,

చ. భగభగ మంచు నొక్క మొగి జ్వాలలు
 ముడికి ముడికి కేవల, ముగియుటఁ బాడ
 కనినపు మృత్యువు కహ్వాలంబుఁ క్షి
 గాఁదగవె? నరాధముండయినఁ దాళు
 నె? చూచినయంత గుడియల్, వ్రగు
 లకయుండునే? పరిశురామున కియ్యవి
 ప్రితిఁ గొల్పునే?

ఇచ్చట పిఠాన్నిటుల కరుణారసమును గలవు.

రంగారాయఁడు భీమోదాత్తుండుగదా,
 తనకుమామిడిపొది పుచ్చుట గోమి సమీ
 చీనముగా నున్నదని కొందఱు సందేహింప
 వచ్చును. ఇందుకు సమాధానము:—

య్యభావమును ను బడుల నెదరించునో
 ప్తవ్యము కొంతఁగఁ బాడకుండ నుచివచ్చును
 గాని నిర్మాణములయన తనపుట్టుచి, భర్తను
 పాడిననో నెట్టిదొక కై ను విచారమున
 చుట్ట ప్రకృతి. రంగనిరూప మొనర్చునో
 వ్యభావమును కింకరంబుచుట్ట రసధినిము.
 పుట్టరంబునందేమి, ముంగిల నేమి కిం
 గూర్చి లక్ష్మిలక్ష్మణము లనేకములు గలవు
 గాని ప్రతివిష్టాభితిచ వచ్చెనై యిది వి
 ష్ణునందేమి.

ఈవాటికిమునఁ దేసాత్ర భేదములను
 భావ సూక్ష్మాత్రి కుఁ యోగింఁ బడినది.
 హైదరుజుగు మొదలగు మ్లేచ్ఛసాత్రలు మా
 బలంబుననున్నను హస్తరిన మక్కసక్కది

సాభిప్రాయ విశేషములు

కాంగ్రెసు మహాసభ

సీ. సత్యహితాలాప చతురత యర్హంబు, సంతత సుజనప్రాజనము వలయు విను ప్రోధసంరంధ విద్వేషములఁజేసి, మతి గలంగినను ధర్మంబు దప్ప కుండంగ నడచు టత్వత్తమనరణి య, ప్రియములయందును ప్రియములందు వైస్యహర్షంబులఁ దగులక యున్నట్టి, కల్యాణవర్తన కాంక్ష లెన్న తే. యెగు నేసినవారికి హితము నేర, యార్యజనములు గీర్తింతు రన్యదోష కారి దనదోషమునఁ దాన కాలి పోవు, వేజ వానికి గిడు గావింపనేల?

భా. ఆ. అ. ౫ ప. ౩౯.

బెల్లామునకును కాకినాడకును వైస్యక స్థితియందు దూరమున్నను భావ మునందు దూరములేదు. బెల్లాముకాంగ్రెసు కాకినాడకాంగ్రెసును సంకల్పవిభములను బాహ్యస్వరూపమునందు సంస్మరింపజేసినది. ఖద్దరుమహామంటపము ఖద్దరుకు టీరములు సభాధిపతి శ్వేతమందిరము ధ్వజారోహణము విజయనగర నిర్మాణము బాహ్యస్వరూప సామ్యత్వమును విశదముచేసినను ఆధ్యంతర వ్యవహారములు వ్యక్తిత్వమును విశదము చేసినవి. మహాత్ముని సభాధిపత్యము బెల్లాము సభ కనిర్వచనీయమైన ప్రతిభను గలుగ జేసినది. నాయకులందరును బెల్లామునకు రెండుమూడు దినములకు బూర్వమే చేరి యుండిరి. మహాత్ముడు కార్యవిధానమును నాయకులతో చర్చించి సంప్రతించి నిర్ణయించెను. తదనంతరము వ్యవహారమునంతయును విద్యుద్వేగముతో ముగించి కాంగ్రెసు వ్యవహారనిర్వహణమార్గమును భారతీయులకు విశదముచేసెను. మహాత్ముని సీరప్రజ్ఞ, మందహాసము, విషయపరిజ్ఞానము, సామ్యస్వభావము, సమయపాలనము, నిగ్రహానుగ్రహ శీలము పండిత పామరుల కాదర్శములుగ

నుండగలవు. మహాత్ముని ప్రతిష్ఠను విజయ నగరమహాసభ సుస్థిరము చేసినది.

* * * *

సమయపాలనము

మహాత్ముని సందర్శనమునకు వేల కొలది ప్రజలు వేచియుండిరి. నాయకులు ప్రతినిధులు నిరంతరము సంప్రతింపును సంశయ విచ్ఛేదమును గోరుచుండిరి. విషయ నిర్ధారణసభ మహాత్మునిలక్ష్యమును గోరుచుండెను. వివిధసభలు మహాత్ముని సన్నిధిని ప్రసంగములను నాకాంక్షించు చుండెను. మహాత్ముడు ప్రొద్దున మూడవ నూమముననే లేచి రాత్రి రెండవ నూమమువరకును బాటుపడి సమయపాలనవిధానమును సంకల్పసామర్థ్యమును విశదముచేసెను. పనిలేనివారికి విసుగుదలగలుగు చుండునుగాని ప్రతిక్షణము పనిగల మహాత్మునకు విసుగుదల గనుపడలేదు. విలక్షణములుగను బరిగణించబడెడి యల్ప హారము స్వల్పకాయము కొరవడారణము సాధువులందు సలక్షణముగను గనుపడును. గౌరవమునకు లక్షణము ధర్మపాలనము గాని దృఢకాయము భోజన సామర్థ్యము వస్త్రాలంకరణము గాదని మహాత్ముని పని

త్రిజీవితము ప్రత్యక్ష ప్రమాణముగ నున్నను
వస్త్రాహార వ్యామోహము నాయకులను
బాధించుట విచిత్రముగ నున్నది.
వేకువనులేచి విశ్వకల్యాణమూర్తిని సంకీర్త
నము చేసి ప్రసన్నవదనముతో గార్యముల
నారంభించెడి మహాత్ముని సంకల్పసిద్ధి కాటంక
ములు గలుగజాలవు. ప్రజలును నాయకులును
మహాత్మునివలె సమయనియమపాలనముచేసి
ధర్మారాధకులైన కృతార్థులు గాగలరు.

* * * *

ఆత్మనిగ్రహణము

విజయనగరమునందు మహాత్ముడు
ప్రత్యక్షము చేసిన విజయసాధనము
సకలజనుల కనుష్ఠానయోగ్యమై సంతరణో
పాయముగ నున్నది. విషయ నిర్ధారణ
సభావేదికయందును మహాసభావేదిక
యందును మహాత్ముడు చూసిన యాత్మ
నిగ్రహము విస్మయమును గలుగజేయ
గలదు. మహాత్మునకు భేదాభిప్రాయములు
కోపరాగావేశములను గలిగింపవు. ప్రతి
పక్షులవాదమును శాంతముగను విని
నాలుగువాక్యములతో తనవాదమును ముగిం
చును. దీర్ఘప్రసంగములను జేయవలయు
ననెడి వ్యామోహము మన్మథకైవసను గను
పడదు. జ్ఞానసంపన్నులకు హాసము సహ
జాలంకారము. మహాత్ముని మాటలు
ముక్తాఫలములవలె సస్పర్శములైనను
మితసంభాషణ మనరతమమై యనుష్ఠాన
యోగ్యమైనది. మహాత్ముడధ్యక్షకోపన్యా
సమును ప్రతినిధులకు పూర్వదినముననే
యందజేసి సభాకాలమును నుపన్యాస పఠన
ముతో వ్యర్థము చేయలేదు. ఆంగ్లహిందీ
భాషలందు సంభాషణమును నరగంట కాల
ములో ముగించి కార్యనిర్వహణ సాధన

మును విశదము చేసెను. ఉపన్యాసము
నందు ముద్రితోపన్యాసమునందు లేనిమాత
నాంశములను దెలిపి సభ్యులను రంజింప
జేసెను. ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులు గంగా
ధరరావు దేశపాండ్యగారును నుపన్యాసమును
జదువుటను మాని హృదయంగమంబైన
భావములతో భారత జాతీయ మహాసభకు
స్వాగతం బొసంగెను. వాగ్వివాదములతో
గాలహరణము చేసెడి దేశాభిమానులకు
దేశపాండ్య మహాత్ముల యాచరణము వివేకో
దయమును గలుగజేయునుగాత! ప్రజలు
మండనఖండనములందు రాగద్వేష భావ
ములను గనుపఱచకను విషయావగాహన
మును మాత్రముచేసి ధర్మనిర్ణయభారము
నందు స్వాతంత్ర్యమును గలుగజేయుదురు.
మహాత్ముడు వ్యతిరేకభావములు గల సభ్యు
లకు వారి వాదసమర్థనమునకు సంపూర్ణావ
కాశముల నొసంగియును నియమానురూపము
గను సభావ్యవహారములను ముగింపగలిగెను.
మహాత్ముని ఆత్మనిగ్రహము విజయనగర
కాంగ్రెసును విజయవంతము చేసినవిధము
దేశారాధకులకును నితరులకును మననారా
ధన యోగ్యముగ నున్నది.

* * * *

కాంగ్రెసు ప్రయోజనము

కాంగ్రెసు ప్రయోజనమును తీర్మాన
ముల రూపమునగాకను క్రియారూపము
నను నిర్ణయింప వలయును. అంతర్భేదముల
తోను వాదప్రతివాదములతోను నిండిన
దేశమునందు కార్యఘటనము
దుష్కరము. రెండేండ్లనుండియును కలవర
మునకు మాలమైన శాసనసభాసమన్య
కాంగ్రెసు బలమును ఓడింపజేసినది. నిరం
కుశబలమును వృద్ధిచేసినది. దేశమునందు

సహనముపోయి అసహనము పెరిగినది. వివిధ సంఘములందును పక్షములందును పరస్పర విశ్వాసముపోయి అవిశ్వాసము పెచ్చుపెరిగినది. అవిశ్వాసవాతావరణమునం దే పక్షమునకు పనిజేయుటకు స్థైర్యము గలుగకున్నది.

స్వరాజ్యపక్ష శక్తిసామర్థ్యములు బహిష్కారపక్ష శక్తిసామర్థ్యములు పరస్పర రంధ్రాన్వేషణమునకును నిదావ్యాపనమునకును వినియోగపడినవి. హిందూమహమ్మదీయ విభేదములు బలీయములైనవి.

ఈ విషమపరిస్థితులందు దేశమునందన్నిపక్షములయందును మైత్రిని స్థాపించుట స్వరాజ్యప్రసానమునకు మూలసాధనమని మహాత్ముడు గ్రహించెను. మహాత్ముడు నమ్మినదానిని జేయుటకు దీక్షను బూనుకొనును గాని కాలహరణమును జేయుట కంగీకరింపడు. అసహాయోద్యమము నిరంకుశ ప్రభుత్వమును ప్రతిఘటించుట కేర్పడినను పరస్పర ప్రతిఘటనము సంప్రాప్తమైనది. కాంగ్రెసుసంఘములందును భిన్నపక్షములందును రాగద్వేషములు ప్రబలినవి. ఆక్షేపణలు ఎత్తిపోటులు నిరసనభావములు నిదారోషణలు ప్రబలి కార్యనిర్వహణమును దుర్లభము చేసినవి. అహమదాబాదునందు స్థాయిసంఘసమావేశమునందు వ్యక్తమైన వికలత్వము మహాత్మునకు సంయోగావసరమును తెలియచేసినది. ఈ యవసరమును వంగరాష్ట్ర నిర్బంధశాసనము మహాత్మునకు విస్పష్టము చేసినది. మహాత్ముడు నిరంకుశ ప్రభుత్వమును ప్రతిఘటించుటకును స్వరాజ్యమును నిర్వహించుటకును అనుభవించుటకును వివిధసంఘములకును వివిధపక్షములకును సంయోగముగావలయునని నిర్ణయించి కార్యసిద్ధికి

బూనుకొనెను. కలకత్తాయందు స్వరాజ్య పక్షమునను దానుగారును బహిష్కార వాదుల పక్షమునను గాంధీమహాత్ముడును నుభయపక్షముల సంయోగమునకును నొడంబడికను జేసిరి. ఆయొడంబడిక బొంబయందు గూడిన స్థాయి సంఘసమావేశము సమర్థించినది. బొంబయి సమావేశ మేకగ్రీవముగను వంగరాష్ట్ర నిర్బంధాయుధమును నిరసించినది. మహాత్ముడు విజయనగరమునందు కాంగ్రెసువేదికయందు తిరిగి సంయోగావసరమును సువ్యక్తము చేసెను. హిందూమహమ్మదీయ సంయోగము, అస్పృశ్యతా నివారణము, ఖద్దరు నిర్మాణము సంయోగమునకును స్వరాజ్యమునకును సాధనములు. మహాత్ముని విజయనగర సందేశ మిలక్ష్యమును విస్మయము చేసినది.

* * * *

ఖద్దరు నిర్మాణము

ప్రపంచమునందు స్వయంపోషణ సంరక్షణ సామర్థ్యము స్వాతంత్ర్య చిహ్నముగ నున్నది. ముప్పదికోట్ల ప్రజలకు స్వయంపోషణ సంరక్షణ సామర్థ్యముండేయును నిశ్చేషతన వహించి పారతంత్ర్యము ప్రబలినది. స్వయంపోషణమున కన్ని జాతులకును సన్నవస్త్రము అవసరములు. వస్త్రనిర్మాణ సాధనములు దేశమునందున్నను విదేశ వస్త్రము లాధారములై పరావలంబనము పరిపాటియైనది. విదేశవస్త్ర ప్రవాహము నరికట్టుటకు భారతీయులు సమర్థులైనయెడలను స్వరాజ్యమునకును సధికారు లగుదురు. విదేశవస్త్ర విసర్జనమునకు స్వదేశ వస్త్రాభిమానము స్వదేశవస్త్ర నిర్మాణమును సాధనములు. అరువదికోట్ల రూఢ్యముల మహాప్రవా

హమును నిలుపుటకు సామర్థ్యమును బడయుటకు రాటపు యోగాభ్యాసావసరమును మహాత్ముడు విజయనగరవేదికయందు తీర్చి పూరించెను. భారతీయు లహింసాయుతమైన కర్మోపాసనను జేయుటకు నూలువడకుటకు సాధనముగ నిర్ణయించెను. ఆసాధన మనుష్ఠాన యోగ్యమని కాంగ్రెసు నిర్ణయించినది. కాంగ్రెసుసభ్యత్వమున కర్హత్వమునకు సాధనములు విద్యాధనములుగాకను ౨౦,౦౦౦ గజముల నూలును ఖద్దరుభారణమునుగను నిర్ణయింపబడినవి. నూలును స్వయముగ వడకకపోయినను కొనియెనను సంపవచ్చును. ఖద్దరును సర్వకాల సర్వావస్థలయందును ధరించకపోయినను రాజకీయసందర్భములందైనను ధరించిన చాలును. ఈయెత్వాలు భయపక్షములకును ససంతృప్తిని గలుగజేసినవి. ఖద్దరు సందువిశ్వాసములేనివారికి నూలు ఖద్దరు నియమములు ప్రతిబంధకము లైనవి. ఖద్దరునందు సంపూర్ణలక్ష్యముగలవారికి నిస్సృహ గలిగినది. మహాత్ముని లక్ష్యము జాతీయసాభాగ్యము స్వరాజ్యసిద్ధిగాని పక్షప్రాబల్య సమర్థనముగాదు. రెండుపక్షములకును ఖద్దరు వేదికయందు సమావేశమును గలుగజేసిన మహాత్ముని భక్తిత్యాగయోగములు సమస్తజనులకును సనుష్ఠాన యోగ్యములు. విజయనగర వేదికయందు మహాత్ముడు పదేసించిన ధర్మయోగప్రభావమును కాంగ్రెసుసభ్యులందరును గ్రహించి యనుష్ఠించి మహాత్ముని సంకల్పమును జాతీయైక్యమును సాధించుచు గాత!

* * * *

ప్తిని గలుగ జేయుట కుపన్యాసమునందు స్వరూపమును సూచించెను. ఆ సూచనలందు మహాత్తరమైన భావపరివర్తనముగలదు. భారతసామ్రాజ్యము బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాంతర్గతమైన స్వతంత్ర రాజ్యమైనను బాహ్యగతమైన స్వతంత్ర రాజ్యమైనను మహాత్ముని సూచన లవర్యాప్తములుగ నున్నవి.

భావిష్టరాజ్యము దాల్చువలసిన రూపము భారతీయుల హస్తమునందు గలదు. భారతదేశావృతములైన సంఘము లన్నియును స్వప్రయోజనముల నాకాంక్షించుచున్నను స్వరాజ్యానుతాపమును వికడము చేయుచున్నవి. స్వరాజ్య బృందావనమునందన్ని సంఘములును నిర్బంధములు లేకను యథావిధిగను వికసించుటకు ప్రేమత్యాగ పాశములు సాధనములు గావలయును. నిర్బంధవిమోచనమును గోరుచున్న ప్రపంచమునకు నిర్బంధము తరణోపాయము గాజాలదు. జాతి మత కుల ప్రతిబంధకములు స్వరాజ్యబృందావనమును శుష్కింపజేయగల విధమును వర్తమానదు. ఖిషేదనాను భవము వికడము చేయుచున్నది. భారతీయులు మహాత్తరమైన సంస్కారమున కధికారులు. “సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ” “తత్త్వమసి” ఇత్యాది మహాధర్మములను ప్రతిపాదించిన మహర్షులసంతానులు. అవతార పురుషుడు గాంధీమహాత్ముడు మహర్షుల ధర్మసందేశమును భారతప్రజాముఖమునను లోకమునకు వెల్లడిచేసి భారతదేశ కల్యాణమును లోకకల్యాణమును జేయుటకు బూనిన యజ్ఞదీక్షను నిర్విఘ్నమును సఫలము చేయుటకు భారతీయులు దీక్షాపరాయణులై పరమేశ్వరానుగ్రహమునకు బాత్తులగుదురు గాత!

స్వరాజ్యస్వరూపము

గాంధీమహాత్మునకు స్వరాజ్యస్వరూప నిర్ణయ మప్రస్తుతమైనను మిత్రులకు సంతృ